

HET KONINKLIJK HUIS

JAAROVERZICHT 2016

HET KONINKLIJK HUIS

JAAROVERZICHT 2016

INHOUD

JAAROVERZICHT

KONINKLIJK HUIS 2016

TEN GELEIDE	6
SELECTIE WERKZAAMHEDEN KONINKLIJK HUIS 2016	11
EEN KIJKJE IN DE WERELD VAN PALEIS NOORDEINDE	135
OVERZICHT WERKZAAMHEDEN KONINKLIJK HUIS 2016	147

TEN GELEIDE

Midden in de zomer van 2016 openden Paleis Noordeinde en het Koninklijk Staldepartement hun deuren voor het publiek. Het was voor het eerst dat een grote groep bezoekers de gelegenheid kreeg uitgebreid rond te kijken op de plekken waar de rest van het jaar de hoforganisatie in vol bedrijf is. Ruim twintigduizend belangstellenden grepen deze gelegenheid aan en genoten van de paarden, de koetsen en de werk- en ontvangstruimten in het Paleis. De reacties waren zo positief, dat Zijne Majesteit de Koning besloot ook in 2017 de Koninklijke Stallen en het Paleis een aantal zomerdagen open te stellen.

Vijf jaar SchuldHulpMaatje. Tien jaar Leerorkest. Vijftien jaar Dutch Design Week. Dertig jaar landelijk Coördinatiecentrum Mensenhandel. Vijftig jaar Jostiband. Zestig jaar NOS-Journaal. Zeventig jaar COC. Negentig jaar buurthuis De Mussen. Honderd jaar Schiphol. Tweehonderdvijftig jaar Maatschappij der Nederlandse Letterkunde. Vierhonderd jaar Vopak. Vijfhonderd jaar Jeroen Bosch. Het zijn slechts twaalf voorbeelden van bijzondere mijlpalen die in 2016 werden gevierd in aanwezigheid van een Lid van het Koninklijk Huis.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten in 2016 Staatsbezoeken aan Frankrijk, Australië en Nieuw-Zeeland. Een inkomend Staatsbezoek was er ook, van het Belgische Koningspaar. In de eerste helft van 2016 bekleedde ons land het voorzitterschap van de Raad van Ministers van de Europese Unie. In dat kader sprak de Koning op 25 mei het Europees Parlement in Brussel toe.

Veel aandacht in 2016 kregen de prestaties van de Nederlandse sporters tijdens de Olympische Spelen en de Paralympische Spelen in Rio de Janeiro. De Koning en Koningin en hun drie dochters moedigden TeamNL aan. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Margriet woonde een groot deel van de Paralympische Spelen bij.

Dit Jaaroverzicht beschrijft in totaal honderd geselecteerde bezoeken en evenementen, aangevuld met andere informatie over de activiteiten van met name de Koning, de Koningin en Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix. Het Jaaroverzicht wil een indruk geven van de reikwijdte en inhoud van hun werk voor Nederland en van de bijzondere betekenis van de door hen bezochte mensen en organisaties.

Jan Versteeg
Grootmeester van het Huis van Zijne Majesteit de Koning

SELECTIE

WERKZAAMHEDEN

KONINKLIJK HUIS 2016

Nederlands EU-voorzitterschap

In de eerste helft van 2016 was Nederland voorzitter van de Raad van Ministers van de Europese Unie. Elk half jaar is een andere lidstaat aan de beurt om het voorzitterschap te bekleden. Voor ons land was het in 2016 de twaalfde keer. De voorzitter stelt de agenda op, leidt de vergaderingen en bemiddelt tussen de 28 EU-landen.

Nederland koos een karakteristieke plek als 'hart' van het voorzitterschap: het Scheepvaartmuseum in Amsterdam en het Marineterrein daarnaast. Hier ging op 7 januari het voorzitterschap officieel van start. Geheel in stijl kwamen de leden van de Europese Commissie per boot aan.

Zijne Majesteit de Koning en Hare Majesteit Koningin Máxima ontvingen de Europese Commissie en de leden van het kabinet diezelfde middag in het Koninklijk Paleis Amsterdam. Het bezoek van de Commissie werd afgesloten met een gezamenlijke ontmoeting met leden van de Eerste en Tweede Kamer.

Als voorzitter zette Nederland zich in voor een Europese Unie die zich concentreert op de hoofdzaken en die haar innovatiekracht vergroot om zo groei mogelijk te maken en banen te scheppen.

THUISZORG CENTRAAL BIJ NIEUWJAARSONTVANGST

Op 12 januari verwelkomden Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima enkele honderden gasten in het Koninklijk Paleis Amsterdam voor de traditionele Nieuwjaarsontvangst. Onder hen ongeveer vijftig mensen die werken in de thuiszorg. Gemeenten hebben daarin een veel grotere rol gekregen. Zij moeten ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Daarbij wordt eerst gekeken wat ouderen of mensen met een beperking zelf nog kunnen en wat familie, vrienden of burens kunnen doen.

In zijn toespraak ging de Koning hierop in. “Wij weten hoeveel verantwoordelijkheid er op Uw schouders als professionals in de thuiszorg rust. We weten ook wat er van mensen zelf wordt gevraagd. Een derde van de Nederlanders verleent mantelzorg. Zeshonderdduizend mensen doen dat heel intensief, meer dan acht uur per week. Samen doet U het uiterste om de meest kwetsbare mensen de zorg te geven die ze nodig hebben om zich echt ‘thuis’ te voelen.”

SAMEN GROEIEN

“Natuurlijk zijn er in Nederland geweldige voorbeelden te vinden van groeiende bedrijven. Maar in het algemeen is Nederland het land van de vele starters, niet het land van de vele snelle groeiers. Van de vele start-ups in ons land, weet slechts een minderheid echt door te breken.” Dat zei Hare Majesteit Koningin Máxima op 13 januari in de Van Nelle Fabriek Rotterdam, bij de start van het platform NLGroei. NLGroei ondersteunt ondernemers die elkaar willen helpen om te groeien. Die groei is niet alleen nodig voor onze toekomstige welvaart, maar ook om nieuwe banen te creëren.

Het groeitempo van het Nederlandse MKB ligt onder het Europees gemiddelde. NLGroei laat beginnende ondernemers onder meer profiteren van de kennis van succesvolle collega's. “Geweldig dat hier CEO's van grotere bedrijven aanwezig zijn die hun praktijkervaring en hun Rolodex willen delen met collega-ondernemers die graag een volgende sprong willen maken”, zei de Koningin. “NLGroei gaat ervoor zorgen dat U er als ondernemer niet alleen voor staat.”

Koningin Máxima was aanwezig als lid van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap en Financiering.

ASIELHOOFDSTAD VAN NEDERLAND

Samen met staatssecretaris Klaas Dijkhoff van Veiligheid en Justitie bracht Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op 19 januari een werkbezoek aan de opvanglocaties voor asielzoekers in Ter Apel, de 'asielhoofdstad van Nederland'. Het complex bestaat sinds 1997. Er werken ongeveer 450 mensen. Zij werden medio 2015 geconfronteerd met een grote instroom van vluchtelingen terwijl de doorstroom in het proces stakte en er te weinig noodopvangplaatsen voor asielzoekers en woningen voor vergunninghouders beschikbaar waren. Om dat goed te managen moesten de medewerkers alles uit de kast halen.

De Koning liep samen met de staatssecretaris over het terrein en bezocht onder meer het Aanmeldcentrum, het Noodpaviljoen, de Centrale Ontvangstlocatie (waar de identificatie en registratie van asielzoekers plaatsvindt) en de nieuwe basisschool. Ook praatte hij met medewerkers van onder meer het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de Dienst Terugkeer en Vertrek, VluchtelingenWerk en het Rode Kruis. Directeur Gijs de Vries van het Rode Kruis: "dit is een steun in de rug voor al die mensen die hun handen uit de mouwen steken om vluchtelingen op te vangen. De Koning was zich ervan bewust dat er van alles bedacht kan worden op de tekentafel, maar dat het werk uiteindelijk gedaan moet worden door de mensen in de praktijk. En die mensen doen dat geweldig, vond hij."

ZONNETJES MET EEN LIPPENSTIFT

Op 5 januari 1956 werd het allereerste NOS (toen nog NTS) Journaal uitgezonden op televisie. Het leek op het Polygoonjournaal in de bioscoop: geen nieuwslezer, maar filmbeelden met een commentaarstem. In het eerste Journaal kwam het Nederlands kampioenschap schaken tussen Max Euwe en Jan Hein Donner aan bod, evenals de voorbereidingen voor het Driekoningenfeest in Tilburg en de jaarlijkse stierenrennen in Pamplona. Een weerman was er ook. Hij tekende met een lippenstift zonnetjes, temperaturen en regenbuien op de kaart van Europa.

In 1956 stond in nog slechts 35.000 Nederlandse huiskamers een televisietoestel. Zestig jaar later heeft de tv grote concurrentie gekregen van internet. Mensen kiezen steeds meer zelf het moment waarop zij nieuws willen zien. Dankzij het internet kan nu ook iedereen zelf nieuws brengen. Wat betekent dat voor de rol van de journalistiek in Nederland? Aan die vraag wijdde de NOS op 21 januari de conferentie *Journalistiek on Demand*. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander woonde het slotdebat bij.

Een van de aanwezigen was Bas Boorsma van IT-bedrijf Cisco. Hij ziet in de nieuwsvoorziening van de toekomst een belangrijke rol voor *virtual reality*. “Je ziet dat de brillen steeds betaalbaarder worden en daarmee bereikbaar voor de grote massa. Ik denk dat daar heel interessante dingen uit gaan voortkomen. Straks bekijk je het Achtuurjournaal via een *virtual reality*-bril en loop je rond in oorlogsgebied.”

PELGRIMSTOCHT VAN BEZINNING

Op 25 januari vierde het interreligieus netwerk In Vrijheid Verbonden in Utrecht zijn tienjarig bestaan in aanwezigheid van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix. Het netwerk verbindt aanhangers van verschillende religies en levensbeschouwingen die zich samen uitspreken voor democratie, verdraagzaamheid en een respectvolle omgang tussen mensen met uiteenlopende overtuigingen. Hun inspiratiebron is het Verdrag van de Unie van Utrecht uit 1579, waarin staat dat alle burgers vrij zijn om hun eigen geloof te belijden. Voorafgaand aan de bijeenkomst werd in een aantal religieuze centra in de stad (waaronder de Domkerk, twee synagogen, een moskee, een hindoeschool en een boeddhistisch centrum) stilgestaan bij het thema vrede. Daarna liepen de deelnemers vanaf het Domplein gezamenlijk naar TivoliVredenburg: een pelgrimstocht van bezinning en dialoog.

Tijdens de slotbijeenkomst luisterde de Prinses samen met de andere aanwezigen naar godsdienstfilosoof Annewieke Vroom, die doceert aan de Vrije Universiteit. "Hoe meer wij het goede in de ander willen, hoe meer de ander het goede in ons wil. Zo houden wij elkaar op koers."

DE CREATIVITEIT VAN DE CINEMA

Honderden film liefhebbers kwamen op 27 januari naar De Doelen om de 45ste editie van het International Film Festival Rotterdam feestelijk in te luiden. 'Beyond Sleep' van Boudewijn Koole was de openingsfilm. Hare Majesteit Koningin Máxima woonde de première bij en sprak na afloop met de regisseur en de cast van deze internationale coproductie naar het boek 'Nooit Meer Slapen' van W.F. Hermans.

IFFR wil filmmakers helpen een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Festivaldirecteur Bero Beyer: "Tijdens het festival bruist Rotterdam van de energie en intensiteit. Er is een geloof in de alomvattende creativiteit van de cinema, omdat hier niet alleen de mensen voor, maar ook de mensen achter de camera komen; de makers, de producenten. Mij valt op dat er tijdens het festival altijd volle zalen zitten te genieten van onze kleine auteursfilms. Vrijwel iedereen die zo'n film hier ziet zegt dat-ie verrijkt uit de bioscoop is gekomen."

IFFR is een van de grootste culturele evenementen van Nederland. In anderhalve week konden de ruim 300.000 bezoekers kiezen uit 477 films. Overkoepelend thema was 'ID Check': de voortdurende reflectie van mensen op zichzelf en hun omgang met anderen. Bero Beyer: "We zijn trots op deze prachtige editie, met zoveel fantastische filmmakers die inspirerende en confronterende films brachten. De koninklijke opening was er een om van te dromen."

HET HELE DORP DOET MEE

Elim is een Drents dorp met ongeveer 2400 inwoners. Scholen, sportverenigingen, welzijnsorganisaties en vrijwilligers in het dorp hebben hun krachten gebundeld om basisschoolleerlingen de kans te geven hun eigen talenten te ontdekken. Sport is daarbij een belangrijk middel. Maar kinderen kunnen ook kennismaken met andere bezigheden, zoals koken, schilderen, fotograferen, theater maken of knutselen. De kinderen kunnen overal snuffelen en worden uitgedaagd om ook andere activiteiten te proberen dan ze gewend zijn. De eigenaresse van een brocante in het dorp geeft kunstworkshops en de eigenaar van een automatiseringsbedrijf brengt IT-kennis in. Het hele dorp draagt een steentje bij en ieders expertise wordt ingezet. Zo kan elk kind ontdekken wat het leuk vindt en waar het goed in is.

Het initiatief heet Elim Energiek en neemt deel aan het Oranje Fonds programma Kracht van Sport. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging 3 februari in Elim kijken en praatte met initiatiefnemers, vrijwilligers en kinderen. Onder hen locatiedirecteur Louise Brink van basisschool Vogelvlucht. “Om kinderen op te voeden heb je een heel dorp nodig, is een wijze uitspraak. Waarvoor is dat hele dorp belangrijk? Om kinderen te laten ervaren dat mensen heel veel uiteenlopende talenten hebben en dat het leuk is om die samen te kunnen ontwikkelen. Klein leert van groot, groot leert van klein en zo werken we samen aan een energiek Elim.”

UIT DE SPIRAAL VAN ARMOEDE

In Pakistan hebben zeven van de acht volwassenen geen bankrekening. Vooral vrouwen moeten het vaak zonder toegang tot financiële diensten stellen. Bijna alles gaat met contant geld, met alle risico's van dien. Snel geld overmaken, veilig sparen, een kleine lening krijgen voor een bedrijfje of een ziektekostenverzekering afsluiten, ligt voor de meesten buiten hun bereik. Dat maakt het voor miljoenen mensen moeilijk om uit de spiraal van armoede te komen.

De regering van Pakistan wil dat in 2020 de helft van de bevolking toegang heeft tot financiële diensten en heeft een nationale strategie opgesteld om dat te bereiken. Hare Majesteit Koningin Máxima bezocht het land van 9 tot 11 februari in haar functie van speciale pleitbezorger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties voor inclusieve financiering voor ontwikkeling. Zij besprak met vertegenwoordigers van de overheid, banken en internationale organisaties hoe belemmeringen kunnen worden weggenomen zodat Pakistan zijn doelen kan halen. Onder anderen ontmoette zij president Mamnoon Hussain, minister-president Nawaz Sharif en minister van Financiën Ishaq Dar.

Koningin Máxima ging ook kijken bij initiatieven die mensen concreet op weg helpen met financiële diensten. Zo bezocht zij in Islamabad onder meer Kashf, een stichting die kleine leningen aanbiedt aan vrouwen om bijvoorbeeld een bedrijfje te beginnen. Kashf investeert ook intensief in financiële voorlichting, zodat vrouwen zo goed mogelijk gebruik kunnen maken van de financiële diensten die zij ter beschikking krijgen.

PASSEND ONDERWIJS

In 2014 hebben scholen de verantwoordelijkheid gekregen om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben - bijvoorbeeld door dyslexie of gedragsproblemen - een goede onderwijsplek te bieden. Alle kinderen moeten terecht kunnen op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Dit is het uitgangspunt van passend onderwijs. Kinderen gaan zoveel mogelijk naar een gewone school. Voor kinderen die intensieve begeleiding nodig hebben, is er het speciaal onderwijs.

De gedachte achter passend onderwijs is dat optimaal rekening wordt gehouden met de talenten en beperkingen van leerlingen. Maar hoe pakt dit in de praktijk uit voor leerlingen, docenten, schoolleiders en ouders? Om hierover van gedachten te wisselen met de direct betrokkenen, ging Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op 11 februari op werkbezoek met staatssecretaris Sander Dekker van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. In Oegstgeest bezochten zij de prof. dr. Leo Kannerschool, een school voor voortgezet speciaal onderwijs die zich vooral richt op leerlingen met autisme. Daarna gingen zij naar De Springplank in Leiden, een reguliere Christelijke basisschool met bovengemiddeld veel leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Gespreksthema's op beide scholen waren onder meer de participatie van ouders en de samenwerking met zorgverleners en jeugdhulpverleners.

Directeur Rich van den Berg van het samenwerkingsverband passend onderwijs in de regio Leiden ontving de Koning en de staatssecretaris. Zij tweette na afloop: "Prachtig bezoek over parels en knelpunten. Bevlogen leerkrachten, verraste kinderen."

VERLEIDING, BOETE EN VERLOSSING

In 2016 was het vijfhonderd jaar geleden dat Jheronimus Bosch overleed in 's-Hertogenbosch, de stad waar hij zijn leven lang woonde en werkte. Het Noordbrabants Museum slaagde erin tientallen schilderijen en tekeningen uit Europese en Amerikaanse collecties naar de stad te halen voor een grote overzichtstentoonstelling: Jheronimus Bosch – Visioenen van een Genie. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander opende de tentoonstelling op 12 februari.

In drie maanden tijd trok *Jheronimus Bosch* ruim 420.000 bezoekers uit meer dan tachtig landen. Zij konden genieten van onder meer *De Hooiwagen* uit het Prado, *Het Narrenschip* uit het Louvre en de vier *Visioenen van het Hiernamaals* uit Palazzo Grimani in Venetië. Directeur Charles de Mooij van Het Noordbrabants Museum: “Fantastisch om te zien dat Jheronimus Bosch, de meest intrigerende laatmiddeleeuwse kunstenaar van de Nederlanden, nog steeds door zo'n groot en wereldwijd publiek wordt bewonderd. Met deze expositie heeft Bosch definitief zijn plek ingenomen in de eregalerij van de Nederlandse kunstgeschiedenis, naast grootheden als Rembrandt, Van Gogh, Vermeer en Mondriaan.”

De werken van Bosch zijn bekend vanwege de duivelse figuren, monsters, engelen en heiligen. Bosch verbeeldde de thema's van zijn tijd: verleiding, zonde, rekenschap, boete en verlossing. De manier waarop hij dat deed was destijds totaal nieuw: in een wonderlijke mengeling van realisme en fantasie schiep hij een intrigerend eigen universum.

DE BRABANTSE WAL

De Brabantse Wal in West-Brabant is een streek die trots is op zijn wieltradiatie. Wielrenner Adrie van der Poel en wereldkampioene veldrijden Thalita de Jong zijn er geboren en jong talent krijgt er alle kansen. De streek kampt echter ook met problemen. Het sluiten van sigarettenfabriek Philip Morris in Bergen op Zoom, in 2014, kostte tweeduizend werknemers, ook bij toeleveranciers, hun baan.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten op 16 februari een streekbezoek aan de Brabantse Wal en maakten nader kennis met de regionale kracht en met de zorgen die er leven. Op het topsportvriendelijke ZuidWestHoek College in Ossendrecht praatten zij met leerlingen over hun sportieve vorming. Oud-leerling Sjoerd van Ginneken: “De top bereiken, dat doe je zelf door wedstrijden te rijden. Maar hier heb ik heel veel geleerd over de techniek.” In Bergen op Zoom ontmoetten de Koning en Koningin innovatieve ondernemers en ontwerpers die werken met ‘groene’, organische grondstoffen. Zij praatten er ook met ex-medewerkers van Philip Morris over hun inspanning om weer aan het werk te komen.

Speciale aandacht was er voor de samenwerking bij de bestrijding van criminaliteit in de regio. Commissaris van de Koning Wim van de Donk: “We hebben te maken met criminaliteit die een eerlijke economie en een samenleving waarin we elkaar kunnen vertrouwen, ondermijnt. Dat hebben we heel intensief met het Koningspaar besproken.”

UIT DE SCHULDEN

“We zagen dat steeds meer kerkelijke noodfondsen mensen met schulden moesten helpen. Dat is eigenlijk dweilen met de kraan open. Daarom wilden we eerder achter de voordeur komen en bij mensen op bezoek gaan om te vragen: hoe kunnen we U helpen voordat de schulden groter worden?” Zo schetst voorzitter Carla van der Vlist de ontstaansreden van SchuldHulpMaatje Nederland.

SchuldHulpMaatje werd in 2010 opgericht door de landelijke kerken. In vijf jaar tijd groeide de vereniging uit tot een organisatie met 1600 professioneel getrainde vrijwilligers in 80 plaatsen. Zij helpen mensen die in financiële problemen zijn geraakt of dreigen te raken met persoonlijke begeleiding. Bewust financieel gedrag en zelfredzaamheid zijn daarbij het doel.

Hare Majesteit Koningin Máxima was aanwezig bij de viering van het vijfjarig bestaan in Leiden, om de vrijwilligers een hart onder de riem te steken. “Uit onderzoek blijkt dat 1 euro investeren in schuldhulpverlening, 2 euro oplevert voor de samenleving. En dat zijn alleen de financiële voordelen. Maar denk aan een kind dat niet meer in armoede hoeft te leven. Dat je eindelijk een mooi verjaardagscadeau aan je kind kunt geven. Dat je er weer mooi uit kunt zien. Dat je het waard bent. Om al die redenen wil ik U enorm bedanken. U geeft mensen perspectief en nieuwe moed. U maakt het verschil!”

OPEN ZENUW

Op 25 februari was het 75 jaar geleden dat in Amsterdam en omliggende plaatsen de Februaristaking uitbrak, als protest tegen razzia's waarbij 427 Joodse jongens en mannen werden opgepakt. De Februaristaking wordt gezien als de enige brede burgerlijke protestactie in bezet Europa tegen de Jodenvervolgning.

Samen met duizenden mensen herdacht Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander de Februaristaking op het Jonas Daniël Meijerplein in Amsterdam. Hij begeleidde de dochter van tramconducteur Johan IJisberg, die destijds aan de staking deelnam en in 1942 werd gefusilleerd, en staker Bertus van der Kuil bij het leggen van een krans. Bertus van der Kuil werkte in februari 1941 als leerling-timmerman bij de vliegtuigfabriek in Amsterdam-Noord. "Drie voorlieden riepen de collega's op: we moeten eruit! We moeten staken! We gingen met zijn allen de poort uit. De dag daarna hingen overal in de stad grote affiches waarop stond dat iedereen die niet aan het werk ging en de boel saboteerde de doodstraf kon krijgen. Vanaf dat moment was ik me ervan bewust dat we ècht in de oorlog zaten."

Burgemeester Eberhard van der Laan noemde de Februaristaking in zijn toespraak 'een open zenuw in de stad'. "Van de 80.000 Joodse Amsterdammers werden er 60.000 vermoord. De Februaristaking mag Amsterdammers trots stemmen, maar enkel als het leed van de Joden in en na de oorlog nooit vergeten wordt."

HET MUZIKALE VUUR

Muziekschooldirecteur Marco de Souza en een aantal basisscholen in Amsterdam Zuidoost begonnen in 2006 met iets nieuws: het Leerorkest. Kinderen vanaf groep 5 leren onder schooltijd een muziekinstrument bespelen en vormen samen op school een symfonieorkest. Het Nederlands Philharmonisch Orkest sloot zich bij het initiatief aan: jonge muzikanten kregen begeleiding van NedPhO-musici die hetzelfde instrument bespelen. Het muzikale vuur verbreidde zich snel. Ook op andere plekken in Nederland gingen Leerorkesten van start.

Het tienjarig bestaan van het Leerorkest werd op 9 maart groots gevierd in Amsterdam. Hare Majesteit Koningin Máxima was erbij als erevoorzitter van het platform ambassadeurs 'Meer Muziek in de Klas'. Het werd een spetterend optreden van ruim duizend kinderen, samen met onder anderen operazangeres Tania Kross. Een van de musici was de elfjarige Sanne Wieling. Zij bespeelde de viool die Koningin Máxima op Koningsdag 2015 kreeg in Dordrecht, en die zij doorgaf aan het Instrumentdepot van het Leerorkest. Sanne: "Omdat mijn vriendin viool speelde, heb ik ook viool gekozen. Ik vond het geluid heel mooi. Het is best spannend, maar ik vind het leuk om hier te spelen voor zoveel mensen."

Om nieuwe scholen enthousiast te maken voor het Leerorkest is een handboek gemaakt: 'Zó werkt instrumentaal muziekonderwijs op school'. Koningin Máxima ontving het eerste exemplaar tijdens het muziekfeest, dat werd afgesloten met een gloedvolle uitvoering van Brand New Day.

Op pad met bewindspersonen

Hoe pakt beleid van de overheid in de praktijk uit? Waar lopen de uitvoerders tegenaan? Wat gaat er goed en wat kan er beter? Die vragen staan centraal in de werkbezoeken die Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander samen met ministers en staatssecretarissen aflegt. Hij laat zich daarbij door de mensen op de werkvloer uit de eerste hand informeren over hun ervaringen.

In 2016 legde de Koning acht werkbezoeken met bewindspersonen af. Met minister Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ging hij naar de Joint Sigint Cyber Unit van AIVD en MIVD, die onder meer onderzoek doet naar jihadistische netwerken. Met staatssecretaris Wiebes van Financiën ging hij naar de Belastingdienst in Utrecht om met medewerkers te praten over de veranderingen in hun werk en over de balans tussen vertrouwen en controle. Met staatssecretaris Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid ging hij naar de Stadsbank in Enschede om meer te horen over de aanpak van armoede en hulp aan mensen met schulden. En met staatssecretaris Van Dam van Economische Zaken bezocht hij het akkerbouwbedrijf van de familie Branderhorst in Eethen.

Ook met de staatssecretarissen van Veiligheid en Justitie, Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Infrastructuur en Milieu en Volksgezondheid, Welzijn en Sport ging de Koning in 2016 op werkbezoek.

ILS RESTERONT ENSEMBLE

Jaarlijks reizen twee miljoen Nederlanders naar Frankrijk voor een korte of lange vakantie of voor hun werk. In Europa is Frankrijk – met ruim 66 miljoen inwoners – een belangrijke samenwerkingspartner van Nederland. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten op 10 en 11 maart een Staatsbezoek aan Frankrijk, twee jaar na het officiële bezoek van president Hollande aan ons land, begin 2014.

Veel aandacht ging uit naar de waarden die onze landen delen en naar de noodzaak die waarden voortdurend levend te houden. In november 2015 werd Parijs getroffen door terroristische aanslagen waarbij 130 mensen omkwamen. De Koning stond hier in zijn tafelrede bij het Staatsbanket uitgebreid bij stil.

“Meneer de President, U sprak na de aanslagen over ‘une France déterminée, une France unie, une France rassemblée’. Ik zou daaraan namens het Koninkrijk der Nederlanden willen toevoegen: ‘une France entourée de ses amis’. Laten wij vandaag samen opnieuw onze verbondenheid bevestigen. Laten wij vandaag opnieuw helder maken dat wij geloven in de waarden van vrijheid, gelijkheid en broederschap. Laten wij trots zijn op onze Europese cultuur in al haar verscheidenheid, en op onze manier van leven!”

Op 11 maart ging het Koningspaar 's morgens naar café Le Carillon in de Rue Alibert, waar vier maanden eerder vijftien mensen werden gedood. De Koning en Koningin praatten daar met eigenaar 'Coco' en met medewerkers, buurtbewoners en hulpverleners. Barman Yacine: "Onze vaste gasten zaten aan de bar, en toen stonden ze daar ineens, Máxima en Willem-Alexander. Ze kwamen binnen en we hebben ze maar ontbijt gegeven: koffie en croissants. Toen begon het gesprek. Ik vond het mooi. Met zulke steun heb je het gevoel dat je er niet alleen voor staat."

De dag ervoor bezochten de Koning en Koningin Halle Pajol, een ontmoetingsplek voor jongeren. Zij praatten daar met een groep jonge Fransen over tolerantie, vrijheid en gelijkheid, naar aanleiding van een educatieproject van de Anne Frank Stichting.

Aandacht voor economie en duurzaamheid was er ook. De Koning en Koningin maakten een rit in een elektrische bus van Ebusco uit Helmond. Parijs investeert in duurzaam stadsvervoer om luchtverontreiniging tegen te gaan en heeft in Nederland elektrische stadsbussen aangeschaft.

Symbool voor de Frans-Nederlandse culturele samenwerking staan de huwelijksportretten van Marten Soolmans en Oopjen Coppit die Rembrandt in 1634 schilderde. Nederland en Frankrijk hebben deze meesterwerken samen aangeschaft. Marten en Oopjen zullen als paar afwisselend in het Louvre en het Rijksmuseum te zien zijn. "Ils resteront ensemble", zei de Koning.

BORSTELEN, KRUIEN EN POETSEN

NLdoet, de jaarlijkse vrijwilligersactie georganiseerd door het Oranje Fonds, bracht 11 en 12 maart ruim 350.000 Nederlanders in beweging. Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Beatrix, Prins Constantijn, Prins Floris en Prinses Aimée gingen op 11 maart aan de slag op de Prinses Máxima Manege in Den Dolder. Deze manege is toegerust voor ruiters met een lichamelijke of psychische beperking. Bestuurslid Mariëtte Scheltens: “Hier komen per week 200 gehandicapte ruiters om paard te rijden en voor therapie. Wij zijn blij met onze tachtig vrijwilligers die hier elke week, zomer en winter, naartoe komen om ‘hun’ ruiter te begeleiden. ‘Jouw’ ruiter is steeds ontzettend blij om je weer te zien. Je gaat deel uitmaken van zijn of haar leven.”

Een bijzondere mogelijkheid die de manege biedt, is het huidbedrijden. Mensen die aan een bed of rolstoel gebonden zijn, komen op een doek te liggen, dat op de ruggen van twee paarden rust. De deinende beweging van de paarden werkt ontspannend en stimuleert de doorbloeding. Een rit op het huidbed is vaak het enige (sport)uitje voor mensen met een verlamming.

Zijne Majesteit de Koning en Hare Majesteit Koningin Máxima gingen een dag later naar speeltuinvereniging Vreugdeoord in Alphen aan den Rijn, waar zij de zandbak vulden met schoon zand en speeltoestellen schoonmaakten. Prinses Margriet en prof.mr. Pieter van Vollenhoven hielpen 11 maart in het Brandweer- en Stormrampenmuseum in Borculo met het poetsen van de brandweerwagens.

‘MEDELEVEN HEEFT GEEN NATIONALITEIT’

Nadat in 2013 honderden vluchtelingen tijdens hun tocht over de Middellandse Zee omkwamen, besloot het op Malta woonachtige echtpaar Christopher en Regina Catrambone in actie te komen. Samen richtten zij Migrant Offshore Aid Station op, een organisatie die in de eerste drie jaar van haar bestaan dertienduizend vluchtelingen van de verdrinkingsdood wist te redden op de Middellandse Zee, de Egeïsche Zee, de Andamanse Zee en in de Golf van Bengalen. Op 14 maart ontvingen zij hiervoor de Geuzenpenning. Regina Catrambone nam de onderscheiding in ontvangst, in aanwezigheid van Hare Majesteit Koningin Máxima.

De Geuzenpenning is een initiatief van de stichting Geuzenpenning, opgericht door voormalig Nederlandse verzetsstrijders. De onderscheiding eert mensen en organisaties die zich op bijzondere wijze hebben ingezet voor democratie of tegen dictatuur, discriminatie en racisme.

In haar dankwoord vertelde Regina Catrambone over haar drijfveren. “In een tijd van nationalisme, hekken met prikkeldraad, terrorisme, angst en onzekerheid, moeten we de moed vinden om over onze mentale grenzen heen te stappen en onze angst te overwinnen. We moeten terug naar de kern, en onszelf eraan herinneren dat niemand het verdient op zee te sterven. Medeleven heeft geen nationaliteit, geen religie, geen geslacht.”

DOOR HET VUUR VOOR VREDE EN VEILIGHEID

Het Korps Commandotroepen is de elite-eenheid van de Koninklijke Landmacht. Commando's voeren in kleine ploegen speciale operaties uit in vijandelijk gebied. In de jaren 2005-2010 was het Korps actief in het zuiden van Afghanistan, waar het hielp dit zwaar beproefde land stabiel en veiliger te maken. In die periode voerden de Commandotroepen meer dan 170 operaties uit en waren zij meer dan 110 keer in gevecht. Een aantal van die gevechten duurde dagen. Voor zijn buitengewone inzet ontving het Korps op 15 maart de Militaire Willems-Orde uit handen van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander.

De Koning schetste in zijn toespraak de complexe omgeving waarin de 'Groene Baretten' opereerden. "U had te maken met Talibanstrijders, buitenlandse infiltranten, krijgsheren, corrupte bestuurders en drugscriminelen. Maar ook met boeren die alleen het hoofd boven water kunnen houden dankzij de papaverteelt. Met kleine smokkelaars. Met stammen die zich onderdrukt en miskend voelen. Met angstige dorpsbewoners die bescherming zoeken bij de sterkste partij, hoe wreed die ook is. Met lokale gezagsdragers die de vaardigheden en vaak ook de morele moed missen om het recht te handhaven. Te midden van die complexe wereld deed U uw plicht. (...) De militairen van het Korps Commando Troepen hebben zich in Afghanistan onderscheiden door uitstekende daden van moed, beleid en trouw. U bent door het vuur gegaan voor vrede en veiligheid."

OUTSIDER ART

Outsider Art is een term die in 1972 voor het eerst werd gebruikt door de Engelse kunsthistoricus Roger Cardinal voor kunst gemaakt door mensen die niet zijn opgeleid aan de kunstacademie. Het belang van kunst buiten het professionele kunstcircuit werd echter al veel eerder gezien. Psychiater Hans Prinzhorn publiceerde in 1922 'Bildnerie der Geisteskranken' met een grote collectie werken van mensen uit psychiatrische instellingen. Veel kunstenaars lieten zich daardoor inspireren, onder wie Salvador Dalí en Karel Appel.

Op 16 maart kreeg Outsider Art een eigen, herkenbare plek in de Hermitage Amsterdam. Hare Majesteit Koningin Máxima opende daar het nieuwe Outsider Art Museum, een samenwerking tussen de Hermitage, het Dolhuys, museum van de geest in Haarlem en zorgorganisatie Cordaan. "Een aantal van onze cliënten is bijzonder talentvol en gedreven. Hun werk is samen met dat van andere Outsider-kunstenaars te zien in de Hermitage. Dat is natuurlijk geweldig. Dit museum betekent erkenning, waardering en begrip voor mensen met een beperking", aldus Eelco Damen, bestuursvoorzitter van Cordaan.

Directeur Hans Looijen van Het Dolhuys is artistiek en zakelijk verantwoordelijk voor het nieuwe Outsider Art Museum: "Voor het eerst krijgt deze bijzondere kunstvorm een vaste plaats in een van de leidende culturele instellingen van Nederland. Dit is voor ons een geweldige kans om nieuwe talenten aan een breed publiek te tonen."

DE WIJKZUSTER TERUG

Voorzitter Frans Fakkers van de Kruisvereniging Fijnaart en Heijningen herinnert zich nog goed hoe het in 2008 begon: met noodkreten van patiënten en cliënten. “We raakten in gesprek met een meervoudig gehandicapte mevrouw die vertelde dat ze in korte tijd 33 verschillende hulpverleners aan haar bed had gehad. Toen wilden we de wijkzuster terug.”

De samenwerkende kruisverenigingen in de regio voegden de daad bij het woord en gaven de wijkzuster weer een centrale rol in de thuiszorg, net als vroeger. Inmiddels zijn ongeveer zeventig wijkzusters in de regio actief. Zij organiseren de thuiszorg vanuit de behoeften en de mogelijkheden van hun cliënten, kleinschalig, vertrouwd en dicht bij huis. Een ‘ouderwets’ concept keerde daarmee terug als inspirerend voorbeeld van zorginnovatie.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging op 16 maart naar Fijnaart om met wijkzusters, hulpverleners, bestuurders en cliënten te praten over hun ervaringen met de ‘nieuwe’ manier van werken. De Koning wilde hier meer van weten nadat voorzitter Henk van Tilborg van Kruisvereniging Noord-Brabant hem over de vernieuwing had verteld tijdens de Nieuwjaarsontvangst in januari.

In woonzorgcentrum De Fendertshof praatte de Koning onder anderen met wijkzuster Judith van Hoof. Zij vertelde over de meerwaarde van de thuiszorg nieuwe stijl, maar zag ook nog mogelijkheden tot verbetering. “We zijn heel veel tijd kwijt aan administratie, bureaucratie en kantoorwerk. Die tijd ben ik liever bij de mensen thuis.”

OP EXPEDITIE IN EMMEN

Een zo natuurlijk mogelijke leefomgeving voor dieren, waardoor bezoekers kennis kunnen maken met de dieren in hun 'eigen' habitat. Dat is het uitgangspunt van WILDLANDS Adventure Zoo Emmen, dat op 18 maart werd geopend door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander.

Het nieuwe themapark is in de plaats gekomen van Dierenpark Emmen, dat in 2015 de deuren sloot. Het themapark van 22 hectare bevat drie werelden: een jungle, een savanne en een poolgebied. Directeur Frankwin van Beers: "We hebben een onderscheidend park gebouwd met de grootste indoorjungle ter wereld. De bezoeker heeft hier echt het idee dat hij op expeditie gaat."

Ongeveer zeventuizend dieren hebben in Emmen een nieuw onderkomen gekregen, niet tentoongesteld in hokken en binnen afrasteringen, maar zoveel mogelijk 'vrij' in hun eigen ecosysteem. Dat voegt een avontuurlijke dimensie toe aan de ontdekkingstocht van bezoekers.

Een voorbeeld van het WILDLANDS-concept is het olifantenverblijf. De dieren leven in een rivierbedding met een drooggevallen deel en een deel waar ze kunnen zwemmen. De olifanten kunnen ook struinen in de overdekte jungle en genieten van een douche onder een grote waterval.

GEEN TALENT LATEN LIGGEN

Studenten, docenten, ondernemers, financiers en beleidsmakers kwamen op 22 maart bij elkaar op de Haagse Hogeschool om te praten over de economische participatie van mensen en de stimulerende rol die financiële instellingen daarbij kunnen spelen. 'Meedoen Geld(t)' was het motto van de bijeenkomst en Hare Majesteit Koningin Máxima was een van de sprekers. Zij is sterk bij deze thematiek betrokken, als lid van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap en Financiering.

Economische participatie is voor veel mensen een middel om hun talenten ten volle te kunnen ontplooiën. Denk aan ondernemers die hun bedrijf willen uitbreiden, werknemers die een carrièreswitch willen maken, studenten met ondernemersaspiraties en werkzoekenden die graag weer aan de slag willen.

Koningin Máxima betoogde dat in ons land financiële diensten nog niet altijd goed aansluiten op de behoeften van mensen en op nieuwe vormen van ondernemerschap. "Zoals de ICT'er in Rotterdam die naast zijn parttime baan aan de slag wil als zelfstandig automonteur. Of de werkzoekende in Eindhoven die twee dagen per week een kookschool wil runnen als aanvulling op zijn uitkering. Of de student in Den Haag die een eigen ontwerp bureau wil starten. Deze 'hybride' ondernemers hebben het vaak niet gemakkelijk. Dat is jammer, want zo laten we heel veel talent liggen! Onze samenleving zou nóg beter kunnen inspelen op deze nieuwe vormen van ondernemerschap."

BLOEMKOOL EN BAKLAVA

Dagelijks bezoeken 40.000 mensen de Haagse Markt, op de grens van de Schilderswijk en Transvaal. De Haagse Markt is de grootste onoverdekte markt van Nederland en een ontmoetingsplek van vele culturen. Er is van alles te koop, van bloemkool tot baklava en van kaas tot kousenband.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bezoekt de Haagse Markt en de omliggende wijken op 23 maart. Hij sprak met buurtbewoners, marktkeopliden en (sociale) ondernemers, onder wie Appie El Massaoudi. Zijn opruim- en schoonmaakbedrijf, Aps Recycling, werkt met jongeren die moeilijk aan een baan kunnen komen. De Koning ging op stap met het Jeugd Preventie Team dat meehelpt bij het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in de wijk. En hij ging kijken bij Het Ambacht, waar jongeren meubels maken onder supervisie van een leermeester en hun timmer- of schilder certificaat kunnen halen.

Het werkbezoek van de Koning was een dag na de terroristische aanslagen in Brussel waarbij tientallen mensen om het leven kwamen. In een korte verklaring op de markt zei de Koning: “We moeten onze rug recht houden. Allen die in Nederland wonen en in onze vrije en open samenleving geloven, ongeacht hun herkomst, moeten aan onze samenleving deel kunnen nemen.” Marktbezoekster Adrienne Pronk: “Ik twijfelde vanochtend of ik zou gaan, met alles wat je hoort. Maar als hij hier loopt, dan moet ik toch zeker wel drie peren kunnen kopen, of niet?”

WERKEN OP EN ROND HET SPOOR

Elke dag maken 285.000 mensen gebruik van station Utrecht Centraal. De stationshal en de sporen van dit spoorknooppunt worden ingrijpend vernieuwd om ruimte te kunnen bieden aan de groeiende stroom reizigers. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bracht op 12 april een werkbezoek aan Utrecht Centraal, samen met staatssecretaris Sharon Dijksma van Infrastructuur en Milieu. Zij praatten met conducteurs en machinisten, veiligheidsmedewerkers en schoonmakers over de dagelijkse praktijk van hun werk en over de sociale veiligheid. Esperanza Wanders was een van mensen met wie de Koning sprak. Samen met haar collega's zorgt zij ervoor dat het station en de treinen netjes en schoon blijven. "De Koning was goed op de hoogte van wat er allemaal speelde op en rond het spoor. Hij was erg benieuwd naar mijn ervaringen. Ik heb hem verteld over wat er allemaal bij het werk komt kijken. En dat dat veel meer is dan alleen schoonmaken. Zoals reizigers de weg wijzen en helpen bij het in- en uitladen van bagage. Extra service waar de reiziger heel blij mee is."

De Koning en de staatssecretaris namen vanaf Utrecht Centraal de trein naar Station Utrecht Zuilen en gingen vervolgens kijken bij de verkeersleidingspost van ProRail. Daar praatten zij met verkeers- en treindienstleiders en met vertegenwoordigers van reizigers en vervoerders. Belangrijk onderwerp was de vraag wat er aan gedaan wordt om te zorgen dat reizigers en goederenvervoerders zo min mogelijk last hebben van verstoringen op het spoor.

BEIEREN 'BRUMMT'

“Laptop und Lederhosen”. Die succesvolle combinatie van technologische innovatie en gehechtheid aan tradities maakt van Beieren een bijzondere deelstaat van Duitsland. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima bezochten Beieren op 13 en 14 april in het kader van de reeks werkbezoeken aan alle Duitse deelstaten, waarmee zij in 2013 begonnen.

Hoogtechnologische industrie en diensten spelen een grote rol in de samenwerking tussen Beieren en Nederland. Erik Jan Hengstmengel woont al 15 jaar in München. Hij is directeur van Tie Kinetix GmbH, een Duitse dochter van een Nederlands softwarebedrijf. “De economie hier in Beieren “brummt”. Er zijn altijd mogelijkheden, zeker voor Nederlanders, want men heeft hier vaak veel respect voor ons. Er is ook interesse in ons design. Met Adrian van Hooydonk als hoofdontwerper bij BMW hebben we een mooi uithangbord.” Van Hooydonk leidde het Koningspaar op 13 april rond door BMW Welt. Daarbij stonden zij onder meer stil bij de door hem ontworpen BMW MINI, die de Nederlandse VDL Groep produceert in Born. BMW vierde in 2016 zijn honderdjarig bestaan.

Veel aandacht was er ook voor cultuur en voor de internationale rechtsorde. De Koning en Koningin heropenden de gerenoveerde Holländer-Saal in de Alte Pinakothek. Het Centraal Museum Utrecht tekende in hun bijzijn een overeenkomst over een gezamenlijke Caravaggisten-tentoonstelling in 2018 en 2019. In Neurenberg bezocht het Koningspaar het Justitiepaleis Neurenberg en 'Saal 600', waar de processen van Neurenberg na afloop van de Tweede Wereldoorlog hebben plaatsgevonden. Zij spraken daar met juristen en andere deskundigen over mensenrechten en internationaal strafrecht.

Tijdens de lunch bij minister-president Seehofer op de residentie van de Staatskanzlei sprak de Koning zijn waardering uit voor Beieren. "Er is een Beierse zegswijze die luidt 'Ned gschimpft is globt gnuu'. In het Hoogduits: 'Nicht geschimpft ist gelobt genug'. In uw cultuur legt U het accent steeds op wat beter kan. Zelfkritiek is een deugd. Maar soms is de hulp van een betrokken buitenstaander nodig om onszelf weer helemaal eerlijk te zien. Bayern ist spitze!"

Geloofsbrieven: een lange en levende traditie

Elke nieuwe ambassadeur die in Nederland aan de slag gaat, biedt eerst aan Zijne Majesteit de Koning zijn of haar geloofsbrieven aan. Het gebruik stamt uit de Middeleeuwen en vormt nog steeds een levende traditie. De brieven bevestigen de goede relaties tussen beide landen en geven aan dat de diplomaat gemachtigd is om namens zijn staatshoofd of regering te spreken. Vanaf het moment dat de Koning de geloofsbrieven heeft aanvaard, is de nieuwe ambassadeur formeel in functie. Nederlandse ambassadeurs krijgen een door de Koning getekende geloofsbrief mee om aan te bieden aan het staatshoofd van het land waar zij ambassadeur worden.

In 2016 ontving Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander 38 ambassadeurs ter overhandiging van hun geloofsbrieven. Het betrof de vertegenwoordigers van achtereenvolgens: Mali, Haïti, Irak, Congo, Indonesië, Bahrein, Japan, Mauritius, Frankrijk, Algerije, Kirgizië, China, Mauritanië, Kazachstan, Italië, Bhutan, Verenigde Arabische Emiraten, Hongarije, Honduras, Guatemala, Roemenië, Duitsland, Noorwegen, Pakistan, Griekenland, Namibië, Israël, Bosnië-Herzegovina, Singapore, Koeweit, Portugal, Jemen, Tunesië, Ierland, Senegal, San Marino, Malediven en Trinidad & Tobago.

FERIA DEL LIBRO

Nederland was in 2016 gastland op de Feria Internacional del Libro de Bogotá in Colombia. De Feria is een van de grootste boekenbeurzen van Latijns-Amerika en trekt jaarlijks een half miljoen bezoekers. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Laurentien opende op 19 april het Nederlandse paviljoen.

Speciaal voor de gelegenheid werden zo'n 30 Nederlandse boeken in het Spaans vertaald. Auteurs als Cees Nooteboom, Herman Koch en Tommy Wieringa presenteerden zich tijdens de Feria del Libro aan een Spaanstalig publiek. Daarnaast werd de beurs aangegrepen om de aandacht te vestigen op de Nederlandse creatieve industrie en designcultuur. MVRDV Architecten en grafisch ontwerper Irma Boom tekenden voor het ontwerp van het Nederlandse paviljoen. Daarin was onder meer een tentoonstelling over het leven van Anne Frank ingericht.

Het overkoepelende thema van de boekenbeurs was "Paz" (Vrede). Daarmee sloot de beurs aan bij de vredesonderhandelingen tussen de Colombiaanse regering en rebellenbeweging FARC.

Prinses Laurentien noemde de Feria del Libro 'een viering van lezen en schrijven'. "Boeken laten een wereld voor je opengaan waarin je grenzeloos kunt nadenken. Over wie we zijn. Over waar we vandaan komen en waar we naartoe willen gaan. Maar het is ook een wereld van fantasie en van humor. Van troost en herkenning. Van verwondering en plezier." De Prinses bezocht in Colombia ook een aantal alfabetiseringsprojecten. Zij is speciaal gezant geletterdheid voor UNESCO.

ZEVENTIG JAAR INTERNATIONAAL GERECHTSHOF

Het Vredespaleis in Den Haag is sinds april 1946 de thuisbasis van het Internationaal Gerechtshof, het voornaamste gerechtelijke orgaan van de Verenigde Naties en het enige VN-hoofdorgaan dat buiten New York is gevestigd. Het Internationaal Gerechtshof richt zich op een vreedzame oplossing van geschillen tussen landen. Daarbij kan het gaan om grensgeschillen op land of op zee, maar ook bijvoorbeeld om schendingen van internationaal humanitair recht. Het hof is samengesteld uit vijftien rechters en wordt bijgestaan door een griffie van ongeveer honderd mensen.

Op 20 april vierde het Internationaal Gerechtshof zijn zeventigste verjaardag met een plechtige zitting. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was daarbij aanwezig, evenals secretaris-generaal van de Verenigde Naties Ban Ki-moon. Sinds zijn oprichting heeft het hof in meer dan honderd zaken uitspraak gedaan. Hoewel landen in specifieke gevallen soms moeite kunnen hebben met de uitkomst, worden de uitspraken over het algemeen gevolgd. Daarmee levert het Internationaal Gerechtshof een betekenisvolle bijdrage aan vrede en veiligheid in de wereld.

Rechter Ronny Abraham is president van het Internationaal Gerechtshof. Hij memoreerde de ontwikkeling in het type zaken dat het hof krijgt voorgelegd. Relatief nieuwe thema's zijn internationaal milieurecht en mensenrechten. Volgens de president heeft het Internationaal Gerechtshof dankzij alle opgebouwde expertise en jurisprudentie inmiddels een 'kalme volgroeiheid'.

VIER VRIJHEDEN

In januari 1941 benoemde President Roosevelt in zijn *State of the Union*-toespraak voor het Amerikaanse Congres vier vrijheden die hij fundamenteel vond voor de wereld: de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van geloof, de vrijwaring van gebrek en de vrijwaring van angst. Ze gingen de geschiedenis in als de 'four freedoms' en waren na de oorlog leidend bij de opstelling van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Het gedachtegoed van Roosevelt - wiens voorouders uit Zeeland kwamen - wordt levend gehouden door de Roosevelt Foundation in Middelburg. Samen met het Roosevelt Institute in New York kent de Roosevelt Foundation elk jaar de Four Freedoms Award toe aan organisaties en personen die een bijdrage hebben geleverd aan de vrijheid in de wereld. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander, Hare Majesteit Koningin Máxima en Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix woonden de uitreiking op 21 april in Middelburg bij. Onderscheiden werden Mazen Darwish uit Syrië, drie geestelijken uit de Centraal Afrikaanse Republiek (Dieudonné Nzapalainga, Omar Kobine Layama en Nicolas Guérékoyame-Gbangou), Denis Mukwege uit de Democratische Republiek Congo, Human Rights Watch en Bondskanselier Angela Merkel.

Mevrouw Merkel ging in haar dankwoord in op de Duitse Bezetting en op de verwoesting van Middelburg in de Tweede Wereldoorlog. "Das Verhältnis zwischen Niederländern und Deutschen ist ein wunderbares Beispiel dafür, dass Wandel zum Guten trotz allen Leids möglich ist."

Koninklijk ontvangen

Regelmatig ontvangt Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander staatshoofden, regeringsleiders en andere hoge buitenlandse gasten die een bezoek brengen aan Nederland. Zo sprak hij op 22 april met president Joko Widodo van de Republiek Indonesië, die een tweedaags bezoek bracht aan ons land. Ook Hare Majesteit Koningin Máxima had een onderhoud met President Widodo in haar hoedanigheid van speciale pleitbezorger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties voor inclusieve financiering voor ontwikkeling. In augustus ging zij zelf naar Indonesië in haar VN-rol.

Op 11 oktober ontving de Koning Hare Koninklijke Hoogheid de Hertogin van Cambridge voor een lunch in Villa Eikenhorst. Zij was in Nederland voor de opening van de tentoonstelling 'At Home in Holland: Vermeer and his Contemporaries from the British Royal Collection', in het Mauritshuis in Den Haag.

Een groot gezelschap buitenlandse gasten werd door de Koning en Koningin ontvangen op 19 mei. Enkele honderden diplomaten en vertegenwoordigers van internationale organisaties kregen een galadiner aangeboden in het Koninklijk Paleis Amsterdam. Het thema was internationaal recht. Ook Nederlanders die actief zijn op dat terrein behoorden tot de gasten.

DAG VOL SPORT EN BEWEGING

Basisschool Polsstok en basisschool Drostenburg liggen allebei in Amsterdam-Zuidoost maar hebben elk een heel eigen karakter. Polsstok werd in 2015 uitgeroepen tot de sportiefste school van Nederland. Drostenburg is een school voor leerlingen met een chronische ziekte of een lichamelijke handicap, al dan niet in combinatie met een verstandelijke beperking. De twee scholen grepen de jaarlijkse Koningsspelen aan om elkaar beter te leren kennen en organiseerden op 22 april samen een dag vol sport en beweging. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima waren er bij. Zij ontbeten op basisschool Drostenburg met de leerlingen en gaven daarna het startsein voor de sportdag.

Een van de leerlingen op Drostenburg is de negenjarige Jenell. “Ik zit op deze school omdat ik een aandoening heb waardoor ik niet kan lopen of mijn arm kan gebruiken. Er zijn hier hele leuke kinderen en daardoor voel ik me niet eenzaam met een aandoening. Ik wil later cameravrouw worden, maar als dat niet kan dan wil ik graag voetbalster worden of paardrijdster of dolfijnentrainster.”

De landelijke coördinatie van de Koningsspelen is in handen van de Johan Cruyff Foundation en de Krajicek Foundation. Koninkrijksbreed deden bijna 6.000 basisscholen met in totaal 1,2 miljoen leerlingen aan de Koningsspelen mee.

FINANCIËLE WERELD IN VERANDERING

De ministers van Financiën van de landen van de Europese Unie en de presidenten van de nationale centrale banken kwamen op 22 april bij elkaar in Amsterdam om te praten over het economisch beleid en de financiële sector binnen de Unie. Dit halfjaarlijkse overleg van de 'Ecofin' wordt altijd gehouden in het land dat voorzitter is van de Raad van de Europese Unie. Minister Dijsselbloem van Financiën had Hare Majesteit Koningin Máxima uitgenodigd het gezelschap toe te spreken tijdens het diner, 's avonds in de Westergasfabriek. Naast de Ecofin-leden waren ook enkele Eurocommissarissen aanwezig en vertegenwoordigers van de Europese Centrale Bank en de Europese Investeringsbank.

Koningin Máxima sprak mede in haar hoedanigheid van speciale pleitbezorger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties voor inclusieve financiering voor ontwikkeling en vanuit haar functie als erevoorzitter van het platform Wijzer in Geldzaken. Zij hield haar gehoor voor dat ook in de landen van de Europese Unie lang niet iedereen toegang heeft tot basisvoorzieningen als een bankrekening, een spaarrekening of een zorgverzekering. Een op de tien inwoners van de EU moet het nog steeds zonder deze faciliteiten doen. Dit gaat om 58 miljoen mensen. Ook vroeg ze aandacht voor de snelle veranderingen in de financiële wereld, waarin nieuwe aanbieders met alternatieve vormen van dienstverlening - zoals bankieren per telefoon - aan de weg timmeren. Zij vroeg de aanwezigen eraan bij te dragen dat zoveel mogelijk mensen van deze nieuwe ontwikkelingen kunnen profiteren.

WERELDFOTO BIJ MAANLICHT

De Australische fotograaf Warren Richardson was de winnaar van de prijs voor de World Press Photo 2015. Op 23 april ontving hij deze prijs uit handen van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Constantijn. Richardsons winnende zwart-wit foto toont Syrische vluchtelingen die 's nachts de grens tussen Servië en Hongarije oversteken. Behoedzaam reikt een van hen zijn baby door een opening in het prikkeldraad aan een medevluchteling aan. De fotograaf beschreef de omstandigheden waaronder hij de foto had gemaakt als volgt. "Ik kampeerde al vijf dagen met de vluchtelingen aan de grens. Het was drie uur 's nachts en ik kon geen flits gebruiken, want de politie was naar deze mensen op zoek en ik wilde hen niet verraden. Dus ik moest het alleen met het maanlicht doen."

Prins Constantijn is sinds 2008 beschermheer van World Press Photo. In zijn toespraak zei hij: "Deze foto geeft de vluchtelingenstatistieken een menselijk gezicht. Hij toont de angst en wanhoop en de drang tot overleven. Deze foto veranderde de wereld niet, maar in zijn fijngevoeligheid raakt hij iedereen die een geweten heeft en die het menselijk lijden in dit drama aanvoelt. Dit is fotojournalistiek op zijn best."

De prijs voor de World Press Photo (een Nederlands initiatief uit 1955) wordt internationaal gezien als de meest prestigieuze prijs op het gebied van persfotografie. De winnende foto werd gekozen uit 83.000 ingezonden foto's van 5.800 fotografen uit 128 landen.

ZWOLLE ZONDER DOLLE IS EEN EINDE STAD

Op 27 april vierde Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander zijn 49ste verjaardag. Alle ogen waren gericht op Zwolle, dat de Koning en Koningin en hun drie dochters gastvrij ontving. Ook Prins Constantijn en Prinses Laurentien, Prins Maurits en Prinses Marilène, Prins Bernhard en Prinses Annette, Prins Pieter-Christiaan en Prinses Anita en Prins Floris en Prinses Aimée vierden Koningsdag in Zwolle mee. Tegen de grimmige weersvoorspelling in viel er geen regen en brak zelfs de zon door. “De warmste Koningsdag toe nu toe”, zei de Koning.

Bij Museum de Fundatie bracht zanger Bertolf een muzikaal eerbetoon aan beroemde Zwollenaren als Johan Thorbecke en Herman Brood. Driesterrenkok Jonnie Boer van De Librije serveerde aspergesoep op de Grote Markt. Op het Rodetorenplein lieten PEC Zwolle-trainer Ron Jans en schaatsers Ronald Mulder en Erben Wennemars de sportieve kant van Zwolle zien. En rapper Typhoon bracht op het Broerenkerkplein alle feestvierders in beweging met zijn hit Zandloper. “Is iedereen verbonden?” klonk het uit de luidsprekers.

“Zwolle zonder dolle is een einde stad”, citeerde de Koning Koot en Bie. “En dat zeg ik uit de bodem van mijn hart.”

De live-uitzending van Koningsdag 2016 trok 3,4 miljoen kijkers.

SAMEN HERDENKEN

Op 4 mei herdenken we de Nederlandse slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en van oorlogssituaties en vredesmissies nadien. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima leggen namens de Nederlandse bevolking als eersten een krans bij het Nationaal Monument op de Dam. Na hen worden kransen gelegd voor verschillende groepen oorlogsslachtoffers, onder wie Joden, Roma en Sinti, gevangenen, burgers die zijn omgekomen in Azië en militairen en koopvaardijpersoneel.

In 2016 werd een kleine vernieuwing in het programma doorgevoerd. Vertegenwoordigers van de tweede en derde generatie begeleidden een familielid van de eerste generatie en legden de kransen namens hen. Op groot scherm motiveerden zij kort en eenvoudig waarom zij dat deden. Sandra Reemer begeleidde haar moeder. “Mijn moeder legt deze krans omdat haar vader samen met zo’n 5.600 mensen is omgekomen toen het vrachtschip de Junyo Maru werd getorpedeerd door een Britse onderzeeboot.”

Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam hield een korte toespraak. “Er zijn zo veel verhalen. Ze leren ons dat het kwaad begint met vooroordelen en vernederingen: Joden moesten een ster dragen, hun kinderen mochten niet meer naar hun eigen school. Roma en Sinti, homo’s, verstandelijk beperkten: zij deden niemand kwaad, maar er was in nazi-Duitsland geen plaats voor hen. Zo valt een land ten prooi aan onderbuikgevoelens, ondoordachte emoties die de samenleving ontwrichten.”

GRANDE PARTENZA

Tom Dumoulin zorgde voor een extra feestelijk Nederlands accent bij de Grande Partenza van de 99ste Giro d'Italia, op 6 mei in Apeldoorn. Hij won de individuele tijdrit door de stad, en incasseerde daarmee de roze leiderstrui. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander woonde de start van het wielerspektakel bij en kon de Nederlandse wielrenner na afloop persoonlijk feliciteren.

“Ik heb negen minuten voor je uitgetrokken”, zei de Koning vooraf tegen Tom Dumoulin. Die had voor het parcours van 9,8 kilometer weliswaar twee minuten meer nodig, maar wist daarbij wel zijn naaste concurrent – de Sloveen Primož Roglič – een fractie van een seconde voor te blijven. “De woorden van de Koning hebben me zeker gemotiveerd”, aldus Dumoulin.

Het was de derde keer dat de Italiaanse wielerronde in Nederland van start ging. Eerder gebeurde dat in 2002 en in 2010. De eerste drie dagen van de Giro 2016 speelden zich in Gelderland af, met op 7 en 8 mei etappes tussen Arnhem en Nijmegen.

SNOW CITY IN JORDANIË

Van oktober 2014 tot juli 2016 stelde Nederland F-16's beschikbaar voor luchtaanvallen op ISIS-doelen, eerst boven Irak, later ook boven Oost-Syrië. Dit gebeurde onder de naam Air Task Force Middle East, in een internationaal coalitieverband. De luchtaanvallen waren vooral bedoeld om de aanvoerlijnen van ISIS te ontwrichten en strategische locaties zoals kampen en brandstofdepots uit te schakelen. De jachtvliegtuigen leverden ook luchtsteun aan strijdkrachten op de grond. De Nederlanders opereerden daarbij vanuit Jordanië en werkten nauw samen met Belgische collega's. Air Task Force Middle East vloog meer dan 2.100 missies, waarbij meer dan 1.800 keer wapens zijn ingezet.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bezocht de Nederlandse troepen in Jordanië op 12 mei, vergezeld door Commandant der Strijdkrachten generaal Tom Middendorp. Hij ging langs in het legerkamp Snow City, het woon-, werk- en leefgebied van de Nederlandse en Belgische militairen. Daar kreeg hij een uitgebreide rondleiding en sprak hij met de militairen over hoe zij hun werk doen en over hun ervaringen.

Voordat hij de Nederlandse troepen bezocht, had de Koning een ontmoeting met Zijne Majesteit Koning Abdullah II Bin Al-Hussein van Jordanië.

UNIEK IN DE WETENSCHAP

“Wij onderzoeken al honderd jaar één ding. De ontwikkeling van een simpele cel naar een volgroeid organisme. Eén onderwerp gedurende een eeuw, dat is uniek in de wetenschap.” Algemeen directeur Alexander van Oudenaarden van het Hubrecht Instituut in Utrecht kreeg op 18 mei Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op bezoek. Samen met een aantal onderzoekers liet hij de Koning nader kennismaken met het onderzoek op het gebied van stamcelbiologie. Met de uitkomsten van dat onderzoek kunnen medicijnen of therapieën worden ontwikkeld die helpen bij kanker, hart- en vaatziekten en diabetes.

“Eén van de dingen waar we trots op zijn, is dat we stamcellen uit volwassen organen in het lab kunnen kweken tot mini-organen”, zegt directeur bedrijfsvoering Mariëtte Oosterwegel. “Die kunnen we bijvoorbeeld gebruiken om te kijken welke medicijnen aanslaan bij een specifieke patiënt. Een eeuw geleden stond de Utrechtse hoogleraar Ambrosius Hubrecht aan de basis van ons instituut. Hij verzamelde allerlei dieren, vooral egeltjes, en keek naar de ontwikkeling van deze dieren onder een microscoop. Dat doen wij nog steeds, alleen dan op een veel geavanceerdere manier.”

Bij het Hubrecht Instituut werken bijna driehonderd onderzoekers van dertig nationaliteiten. Enkelen van hen lichtten hun specifieke onderzoek aan de Koning toe. Het instituut is onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), waarvan de Koning beschermheer is.

BEMESTEN MET HULP VAN EEN DRONE

Een zelfrijdende tractor. Sensoren in de grond die aangeven of extra water en mest nodig zijn. En een drone die de stand van het gewas in de gaten houdt. Agrarische toekomstmuziek? Niet op het akkerbouwbedrijf van Jacob en Adrienne Branderhorst in Eethen. Zij bedrijven precisielandbouw en brengen met geavanceerde hulpmiddelen in kaart op welk moment waar gezaaid en bemest moet worden. Dat komt de kwaliteit van de gewassen ten goede en bespaart water, mest, bestrijdingsmiddelen, brandstof en arbeidsuren.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bracht op 19 mei samen met staatssecretaris Martijn van Dam van Economische Zaken een werkbezoek aan het akkerbouwbedrijf van de familie Branderhorst. Zij kregen een demonstratie van een drone die de zonlichtreflectie van planten meet en zo groeiverschillen kan berekenen. Die gegevens worden ingelezen in de boordcomputer van landbouwmachines, zodat per gewas precies de juiste dosering bemesting wordt gegeven. De Koning nam plaats achter het stuur van de trekker, om te zien hoe de kunstmeststrooier zich aanpast aan de gewasconditie. “Hij moest wel even wennen dat je het stuur niet moet bewegen als hij op GPS rijdt”, aldus Jacob Branderhorst na het ritje.

De Koning ontmoette ook Dirk en Thijs, de beide zonen van het echtpaar, en grapte dat de agrarische sector net als het Koninklijk Huis een familieaangelegenheid is. “Maar bij ons kunnen de jongens zelf kiezen of ze het bedrijf overnemen”, zei Branderhorst.

‘NIET JE AFKOMST, MAAR JE TOEKOMST’

Hoe slagen jongeren met een niet-westerse achtergrond er in succes te hebben op de arbeidsmarkt? Welke mogelijkheden hebben ze benut om zich een plek te verwerven? Die vragen stonden centraal in het project Kansen Krijgen Kansen Pakken, dat 19 mei van start ging op het MBO-Utrecht. Hare Majesteit Koningin Máxima was erbij.

Kansen Krijgen Kansen Pakken omvatte onder meer een landelijke activiteitenweek met debatten op scholen. Regisseur Ireen van Ditschuyzen maakte in samenwerking met producent MOONDOCS drie televisiedocumentaires waarin jonge Nederlanders met een niet-westerse achtergrond vertellen over de barrières die zij hebben overwonnen. Een van hen was Rachid el Ousrouti, directielid van Rotterdam Vakmanstad. “Niet je afkomst, uiterlijk of religie is van belang, maar jouw bijdrage aan de toekomst. Met Rotterdam Vakmanstad leren wij kinderen skills die hen mentaal veerkrachtiger maken.”

Ook Hasib Moukaddim, docent aan de Hogeschool Windesheim Flevoland, vertelde in de serie over zijn ervaringen. “Toen ik vier was woonde ik in Lochem, in de Achterhoek. Mijn vader werkte daar al, dus toen wij uit Marokko overkwamen, gingen we daar wonen. Mijn vader heeft tot zijn pensioen gewerkt in de zuivelindustrie. We zijn thuis allemaal gek op kaas.”

Na de presentatie van het televisiedrieluik ging Koningin Máxima in gesprek met een groepje MBO-studenten over de manier waarop zij hun kansen willen pakken.

VROLIJKE VIERING VAN 250 JAAR LETTERKUNDE

Letterkunde een verstild tijdverdrijf? Wie op 20 mei het jubileum van de 250 jaar jonge Maatschappij der Nederlandse Letterkunde bijwoonde, kreeg een heel andere indruk. Het was een vrolijke en bij vlagen uitbundige viering gewijd aan de pracht en de kracht der Nederlandse taal. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander – beschermheer van de Maatschappij – woonde de jubileumviering bij en luisterde mee naar de prikkelende feestrede van schrijver Tom Lanoye.

De Maatschappij der Nederlandse Letterkunde werd in 1766 in Leiden opgericht door elf jongemannen die de Nederlandse taal en literatuur op de kaart wilden zetten. De geschiedenis van de Maatschappij weerspiegelt de soms felle meningsverschillen in letterenland. Multatuli bijvoorbeeld bedankte in 1875 voor het lidmaatschap. Hij wilde niet gezien worden als een collega van 'al die onbekende beroemdheden'. Die vileine uitspraak gebruikte de Maatschappij als geuzentitel voor haar jubileumboek, waarvan de Koning het eerste exemplaar kreeg aangeboden.

Tom Lanoye maakte zich in zijn feestrede boos op de spellingshervormers, die volgens hem zouden moeten worden uitgebannen. Taal laat zich nu eenmaal niet vangen in consistente regels, en is ook niet logisch. "Een Engelstalige kan Shakespeare nog steeds lezen en begrijpen, een Nederlandstalige begrijpt nog maar weinig van Vondel en dat ligt niet alleen aan Vondel." Veel waardering had Lanoye voor de in Nederland ontwikkelde Boekenweek. Een persoonlijk hoogtepunt noemde hij zijn tournee door Nederland tijdens de Boekenweek van 2012. "Ik voelde me een popster."

‘ALS VROUW WORD JE EXTRA GETEST’

Steeds meer vrouwen kiezen voor het ondernemerschap. In de jaren tachtig was een op de zes ondernemers in Nederland een vrouw. Inmiddels is dat een op de drie. Toch blijft nog steeds veel vrouwelijk ondernemerstalent in Nederland en in Europa onbenut. Ondernemersplatform TheNextWomen en maandblad OPZIJ willen daar iets aan doen. Op 23 mei organiseerden zij voor de vijfde keer de Innovation Summit, met als speciale gast Hare Majesteit Koningin Máxima, die de dag opende.

Onder de duizend aanwezige ondernemers en investeerders in het Amsterdamse Pakhuis West, was Jantien Herfst, die een kledingadviesbedrijf voor mannen heeft opgericht. “Ik vind het jammer om te zeggen, maar als vrouw moet je echt tien keer beter bewijzen dat je data kloppen dan als man. Bijna alle investeerders zijn mannen, dus als vrouw word je extra getest.”

Koningin Máxima roerde dit probleem ook aan in haar openingstoespraak en pleitte ervoor dat investeerders meer oog krijgen voor de kansen van bedrijven die door vrouwen worden geleid. Ze wees erop dat maar vijf procent van de vrouwelijke starters erin slaagt risicodragend kapitaal aan te trekken. Ook riep zij vrouwen op te geloven in eigen kracht en kunnen. Iedereen is vrij om een behoedzame koers te varen. Maar vrouwen mogen zich niet laten belemmeren door sociale normen, bescheidenheid of gebrek aan zelfvertrouwen.

EEN CELLO VOOR RASHIDA

De negenjarige Rashida Damide uit groep 5 van basisschool Kruisboelijn in 's-Hertogenbosch kreeg op 25 mei een kindercello uit handen van Hare Majesteit Koningin Máxima. Koningin Máxima was naar Den Bosch gekomen voor de start van de actie "Klassiek Geeft" van NPO Radio 4. Met deze actie zamelt de radiozender geld en muziekinstrumenten in voor het landelijke Instrumentendepot Leerorkest, dat muziekinstrumenten uitleent aan leerorkesten en andere muziekinitiatieven voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Doel is om muziekonderwijs voor zoveel mogelijk kinderen mogelijk te maken.

De cello die Rashida kreeg, is geschonken door een luisteraar. Dankzij deze gulle gift kan zij haar muzikale talent verder ontwikkelen, onder meer tijdens de muziekles van het Bosch Leerorkest. Koningin Máxima vertelde in Den Bosch waarom dat zo belangrijk is. "Ik heb de luxe gehad om muziekeducatie te krijgen toen ik opgroeide. Daar heb ik zoveel plezier van gehad. Dat gun ik alle kinderen in Nederland. Samen muziek maken doet zóveel. Je moet naar elkaar luisteren en kijken en als team optreden. Het is samen plezier maken, dat zie je aan de sprankelende ogen van de kinderen."

Het was voor de derde keer dat "Klassiek Geeft" werd georganiseerd. In totaal leverde de actie in 2016 meer dan duizend instrumenten op en 75.000 euro.

‘VERWORVENHEDEN ZIJN ZELDEN PUUR NATIONAAL’

Ter gelegenheid van het Nederlands voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie sprak Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op 25 mei de plenaire vergadering van het Europees Parlement in Brussel toe.

De Koning ging in zijn rede uitgebreid in op de afstand die veel burgers ervaren ten opzichte van de Europese Unie. “Sommigen zien Brussel eerder als boeman en bemoeial dan als bondgenoot. Lang is geprobeerd een Europees ideaalbeeld in stand te houden. Een beeld van een steeds verder gaande uitbouw van de Europese constructie. Maar zoals bij het bouwen van een stabiele brug, moet altijd rekening worden gehouden met de materiaalwetten van spanning en rek en met de verankering aan de basis. Om te voorkomen dat een breekpunt wordt bereikt.”

Bij alle diversiteit is er echter volgens de Koning veel meer dat de Europese landen verenigt dan dat hen scheidt. “Verworvenheden zijn zelden puur nationaal. Hoe dieper je graaft, hoe sterker de wortelstelsels van onze landen en culturen zijn verknoopt en verbonden. Een territorium kun je afbakenen, een cultuur niet. Europa vertegenwoordigt ook een beschavingsideaal van persoonlijke vrijheid en menselijke waardigheid (...). In onze Unie zijn machtsverhoudingen ingebed in rechtsverhoudingen. Ik behoor tot de eerste generatie Europeanen in de geschiedenis die dit geluk ten deel valt. En ik wens komende generaties datzelfde geluk toe.”

WAARIN KLEINE DORPEN GROOT ZIJN

‘Samen zelf doen’ was het thema van de Appeltjes van Oranje 2016. Bekroond werden drie prachtige initiatieven waarin mensen gezamenlijk een gemeenschapsvoorziening met bijvoorbeeld een dorpswinkel, ontmoetingsruimte of sportzaal hebben opgezet en beheren. Hare Majesteit Koningin Máxima reikte de Appeltjes op 26 mei uit in de Balzaal van Paleis Noordeinde.

Vooral in kleine dorpen waar winkels en voorzieningen het moeilijk hebben, wordt steeds meer van de bewoners zelf verwacht. In Nieuwer ter Aa, een dorp in de provincie Utrecht, ging in 2006 de laatste winkel dicht. De bewoners lieten het er niet bij zitten en gaven hun dorp een nieuw hart: Dorpshuis Ons Genoegen, met een dorpswinkel, een bibliotheek en een peuterspeelzaal. In het Brabantse Aalst-Waalre stonden de voorzieningen eveneens onder druk. Vrijwilligers runnen daar eigenhandig een ontmoetingscentrum voor jong en oud: De Pracht. Het centrum trekt elke week zo’n duizend mensen voor de meest uiteenlopende activiteiten, van kleuterdans en een elektroclub tot een cursus breien en haken. Ook in het Groningse Oostwold sloegen de inwoners de handen ineen. Zij brachten alle sociaal-maatschappelijke voorzieningen bijeen in dorpshuis De Gaveborg, dat onder meer onderdak biedt aan 22 verenigingen.

“U laat zien waarin kleine dorpen groot kunnen zijn”, zei Koningin Máxima bij de uitreiking van de Appeltjes aan de initiatiefnemers. “Hoe kleiner het dorp, hoe belangrijker het buurthuis.”

NIEUW LEVEN VOOR BIJZONDERE GEBOUWEN

Nederland beschikt over een grote rijkdom aan cultureel erfgoed. Veel markante en mooie gebouwen verliezen na verloop van tijd hun oorspronkelijke functie. Dan is het zaak een nieuwe bestemming te vinden, waardoor ze behouden kunnen blijven en als het ware een nieuw leven kunnen beginnen.

Tot het kostbare cultureel erfgoed behoren de luchthavengebouwen van vliegveld Ypenburg, een prachtig voorbeeld van het 'Nieuwe Bouwen'. De beide architecten van het stationsgebouw (Brinkman en Van der Vlugt) ontwierpen ook de bekende Van Nellefabriek in Rotterdam. Vliegveld Ypenburg ging in 1936 open als terrein voor sportvliegers en werd al snel een militair vliegveld. In 1992 ging het vliegveld dicht.

Dankzij de inspanningen van BOEi, een organisatie die zich richt op het herbestemmen van cultureel erfgoed in Nederland, konden de gebouwen behouden blijven. Ze werden liefdevol gerestaureerd en kregen een nieuwe bestemming als werkruimte voor bedrijven. Prof. mr. Pieter van Vollenhoven verrichtte op 26 mei de heropening. Bijzonder is dat hij Ypenburg nog kent uit de tijd dat hij zijn vliegeropleiding volgde. Als voormalig voorzitter van het bestuur van de Stichting Nationaal Restauratiefonds heeft de heer van Vollenhoven grote affiniteit met de herbestemming van monumenten. Hij zal zich daarvoor blijven inzetten.

Beëdigd op Paleis Noordeinde

De nieuwe Nederlandse ambassadeur in Cyprus, Nathalie Jaarsma, was op 27 mei de honderdste persoon die door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander werd beëdigd sinds zijn inhuldiging. Samen met enkele andere te beëdigende collega's werd zij door de Koning op Paleis Noordeinde ontvangen.

In totaal beëdigde de Koning in 2016 dertig mensen, onder wie achttien ambassadeurs. De andere beëdigingen betroffen de Gouverneur van Aruba, de Commissaris van de Koning in Groningen, de procureur-generaal van de Hoge Raad, drie advocaten-generaal bij de Hoge Raad, twee raadsheren in de Hoge Raad en vier staatsraden in buitengewone dienst bij de Raad van State.

De beëdiging ten overstaan van de Koning vindt plaats op grond van voorschriften daartoe in de wet.

TROUWEN IN EEN KUNSTWERK

Kleurrijke pingpongtafels die je uitnodigen om een balletje op te gooien, een houtbewerkingswerkplaats waarin je kunt zagen en timmeren, een bamboepaviljoen waarin je je eigen feest mag organiseren en een beeld dat je zelf mag helpen voltooien. Het waren slechts enkele kunstwerken die te zien waren tijdens de elfde editie van de kunsttentoonstelling SONSBEEK, in Arnhem. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander verrichtte de opening.

De artistieke leiding van de tentoonstelling was in handen van het Indonesische collectief Ruangrupa, dat 'beeldende kamer' betekent. Dit collectief betrok de inwoners van Arnhem zoveel mogelijk bij SONSBEEK: hun verhalen, ervaringen en wensen vormden het uitgangspunt. Zakelijk directeur Tati Vereecken-Suwarganda: "SONSBEEK 2016 gaat om transactie, uitwisseling en ontmoeting. De werken nodigen uit om zelf iets te doen, met je vrienden en familie. Zoals brood bakken, hout bewerken, of zelf een kunstwerk afmaken."

Aan SONSBEEK 2016 namen 42 kunstenaars uit 24 landen deel. Een van hen was Eko Prawoto, die een bamboepaviljoen ontwierp dat in maatvoering perfect aansloot bij de witte Stadvilla ernaast. Het paviljoen kon worden geboekt voor bijzondere gelegenheden. Ellen en Derek gebruikten het als trouwlocatie. Ellen: "Buiten trouwen in een kunstwerk van mooie, natuurlijke materialen leek ons echt te gek. We zijn zelf in Indonesië geweest en het was voor ons dan ook extra bijzonder om te trouwen in een kunstwerk van een Indonesische kunstenaar."

WEER OP EIGEN BENEN

Bijna één op de vijf huishoudens in Nederland kampt met problematische schulden. Gemeenten hebben een centrale rol bij de aanpak van schuldenproblematiek. Zij proberen te voorkomen dat mensen in de schulden raken, bieden schuldhelpverlening en helpen mensen om financieel weer op eigen benen te staan. Een actieve benadering is belangrijk, want hoe langer de armoedesituatie aanhoudt, hoe moeilijker het voor mensen wordt om daaraan te ontsnappen. Bijkomend probleem is dat veel burgers onbekend zijn met het lokale minimabeleid of zich uit schaamte niet aanmelden. Sociale wijkteams binnen de gemeenten zijn het aanspreekpunt voor zorg en ondersteuning en beschikken over een schat aan kennis en ervaring. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging op 7 juni samen met staatssecretaris Jetta Klijnsma van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op werkbezoek bij Stadsbank Oost Nederland en Wijkservicecentrum West in Enschede. Daar praatten zij met medewerkers van de Stadsbank, wijkcoaches, vrijwilligers van SchuldHulpmaatje en met cliënten over hoe de aanpak van armoede en schulden in de praktijk in zijn werk gaat.

Coen Luttikhuis, directeur van Stadsbank Oost Nederland: “De Koning kwam met staatssecretaris Klijnsma mee omdat hij heel graag het gesprek met klanten, professionals en vrijwilligers bij wilde wonen. Ik vond de Koning erg benaderbaar. Hij had zich goed voorbereid en wist de juiste vragen te stellen en mensen op hun gemak te stellen.”

EFFECTIEVERE ZORG VOOR KANKERPATIËNTEN

Een van de plekken in Nederland waar hard wordt gewerkt om de zorg aan kankerpatiënten verder te verbeteren, is de Hartwig Medical Foundation in Amsterdam. Hartwig Medical Foundation verzamelt sinds 2015 genetische en klinische gegevens van kankerpatiënten uit heel Nederland in één nationale databank. Die geanonimiseerde gegevens worden beschikbaar gemaakt voor onderzoek om de zorg voor toekomstige kankerpatiënten te verbeteren en de behandeling zo goed mogelijk toe te snijden op de persoon van de patiënt. Met de gegevens uit de databank kunnen nieuwe behandelmethodes worden ontwikkeld en bestaande medicijnen doelgerichter worden benut. Dit maakt de behandeling kansrijker en kan voorkomen dat patiënten een behandeling ondergaan die niet werkt en juist hevige bijwerkingen oplevert.

Hare Majesteit Koningin Máxima ging op 8 juni op werkbezoek bij de Hartwig Medical Foundation. Zij kreeg een rondleiding door de laboratoria, waar medewerkers haar toonden hoe DNA in kaart wordt gebracht en hoe die data uiteindelijk verwerkt worden. Ook sprak zij met een aantal kankerpatiënten over hun ervaringen met de DNA-databank en de betekenis ervan voor henzelf en toekomstige patiënten. Edwin Cuppen, directeur Hartwig Medical Foundation: “We hebben een geweldige start gemaakt dankzij het enthousiasme en de inzet van patiënten en de vele specialisten in alle betrokken ziekenhuizen. Het bezoek van Koningin Máxima is voor ons een belangrijke steun in de rug op weg naar een effectievere zorg voor kankerpatiënten.”

GEZELLIGHEID IN DE BUURT

Spelende kinderen op straat maken de wijk gezelliger. Toen Bea Zwarthoed uit Urk zag hoe makkelijk spelende kinderen contact leggen en dingen op touw zetten, kwam ze op het idee samen met haar buurtgenoten meer activiteiten te gaan organiseren die de sfeer verhogen. Ze richtte met dat doel een buurtvereniging op. Samen organiseren de buurtbewoners een Sinterklaasfeest, een tentenkamp of een feestweek in de zomervakantie. “Eerst hadden we veertig leden, nu al zeventig. Zo’n vereniging geeft gezelligheid in de buurt. Je klopt gemakkelijker bij elkaar aan voor een kop koffie. En je kunt elkaar helpen. Het is fijn als je even langs kunt lopen om een pakje boter of een boor te lenen.”

Als burens elkaar kennen, wordt de buurt socialer, veiliger en leuker. Dat is de gedachte achter Burendag, een landelijk fenomeen dat in 2016 voor de elfde keer werd georganiseerd door Douwe Egberts en het Oranje Fonds. Hare Majesteit Koningin Máxima gaf op 9 juni in Urk het startsein voor de landelijke inschrijving, en ontmoette daar Bea Zwarthoed en vele andere inwoners van Urk. Onder hen ook Klaas Weerstand: “Op Urk bestaat een echte onderlinge band en helpen mensen elkaar. Ik zeg altijd: Urk is klein, maar groot in gemeenschapszin.”

PIONIERS IN DE STRIJD TEGEN SPIERZIEKTEN

Alle spierziekten de wereld uit. Dat is het ultieme doel van het Prinses Beatrix Spierfonds. De weg naar dat doel is lang en moeilijk, en vergt veel wetenschappelijk onderzoek. Een van de wetenschappers die zich hiervoor sterk maken, is Ans van der Ploeg, die onderzoek doet naar de ziekte van Pompe. Mensen die aan deze ziekte lijden, missen een enzym dat suikers afbreekt, waardoor hun spieren ernstige schade oplopen. Zonder behandeling wordt een baby met de ziekte van Pompe niet ouder dan een jaar. Ans van der Ploeg werkte met steun van het Spierfonds mee aan de ontwikkeling van een medicijn. “Nu is er hoop. Maar we zijn nog altijd pioniers. Iedere stap die een eerste lichting patiënten zet, is een stap op onbekend terrein. We blijven daarom zoeken naar manieren om de therapie nog effectiever te maken.”

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix is sinds 1956 beschermvrouwe van het Prinses Beatrix Spierfonds en volgt de ontwikkelingen met belangstelling. Op 10 juni was zij aanwezig bij het symposium “Muscles2Meet”, georganiseerd door promovendi op het terrein van spierziekten. Prinses Beatrix was betrokken bij de opzet van het symposium en nam deel aan de eerste brainstormsessie in 2015. Doel was jonge onderzoekers enthousiast te maken voor onderzoek naar spierziekten, zodat zij in de toekomst wellicht kiezen voor dit belangrijke werk.

EEN NIEUWE TAAL IS ALTIJD LASTIG

De 275 vrijwilligers van stichting Taal aan Zee in Den Haag zetten zich wekelijks in om vluchtelingen, asielzoekers en andere nieuwkomers te begeleiden bij het leren van de Nederlandse taal. Hare Majesteit Koningin Máxima ging op 10 juni bij Taal aan Zee op werkbezoek en maakte twee groepslessen mee. Ook praatte zij met medewerkers van de stichting en met cursisten en hun taalmaatjes. Onder hen was Evert van Schaik, een gepensioneerd zakenman. Hij begeleidt tandarts Saad Akminasi uit Syrië. Saad wil zijn beroep graag weer oppakken in Nederland en beseft dat taalvaardigheid in het Nederlands daarvoor een belangrijke voorwaarde is. Er komt echter meer bij kijken om weer als tandarts aan de slag te kunnen, en ook daar helpt Evert van Schaik bij. “We hebben samen alle formulieren voor het zorgregister ingevuld. Het gaat lukken.”

Jaarlijks krijgen meer dan duizend cursisten uit zesenzestig landen Nederlandse les bij Taal aan Zee. Ook worden er lessen Engels en computervaardigheden aangeboden. “Het is toch altijd weer bijzonder om te ervaren dat vrijwilligers het verschil kunnen maken”, aldus voorzitter Rob Wiegman.

Koningin Máxima deelde haar eigen ervaringen bij het leren van Nederlands met de cursisten en vertelde zelf moeite te hebben gehad met de ui-klank, zoals in ‘suiker’. Als volwassene een nieuwe taal leren is altijd lastig. Het is een kwestie van ‘repeteren, repeteren, repeteren’

Adjudanten

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander beschikt over acht adjudanten. Zij bereiden, vaak samen met de persoonlijk adviseurs en hofdames en de medewerkers van de Rijksvoorlichtingsdienst, de openbare optredens voor van leden van het Koninklijk Huis en bieden ondersteuning bij grote evenementen in binnen- en buitenland. Adjudanten vervullen ook diensten te paard als de Koning en andere leden van het Koninklijk Huis zich verplaatsen in een koets, zoals op Prinsjesdag.

Adjudanten worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Zij zijn afkomstig van de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marechaussee en worden vanuit de krijgsmachtdelen voor een aantal jaren geplaatst bij het Militaire Huis, het militaire deel van de hofhouding. Adjudanten hebben de rang van Kapitein-luitenant-ter-zee of Luitenant-kolonel.

Het Militaire Huis staat onder leiding van de Chef Militaire Huis: Generaal-majoor der Fuseliers drs. Hans van der Louw. Hij coördineert de veiligheidsaspecten rondom het Koninklijk Huis en het militair ceremonieel aan het hof en onderhoudt de niet-politieke contacten tussen het hof en Defensie. Bij bijzondere gelegenheden treedt hij tevens op als adjudant-generaal.

MIENSKIP

‘Mienskip’ is een Fries woord waarvan de rijke lading niet makkelijk in het Nederlands is over te zetten. Het staat voor een gemeenschap waarin mensen op een betrokken manier samenleven en –werken. In Noardwest Fryslân kent men het belang van het begrip uit eigen ervaring. De streek heeft te maken met vergrijzing, het vertrek van jongeren en terugloop van voorzieningen. Op veel plaatsen nemen mensen daarom samen zelf initiatief om oplossingen te creëren die de streek leefbaar en vitaal houden.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten op 13 juni een streekbezoek aan Noardwest Fryslân. Het programma weerspiegelde de diversiteit van de streek: kleine dorpen en historische steden, kwetsbaarheid en geloof in eigen kracht.

In Sint Annaparochie bezochten zij Campus Middelsee. Scholen en bedrijven werken daar samen om te zorgen dat het onderwijs en de regionale arbeidsmarkt goed op elkaar aansluiten, zodat leerlingen na hun opleiding in hun eigen streek aan de slag kunnen.

In Wier bezocht het Koninklijk Paar de duurzame tomatenkwekerij ‘It Wiid’. Hier doen uitkeringsgerechtigden met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op. De Koning en Koningin praatten met een groepje voormalige werknemers die het zo is gelukt elders aan de slag te komen. Ook gingen ze kijken naar het werk in de kassen. Medewerkster Antoinette toonde zich positief verrast: “Ik had de Koning misschien iets kleiner verwacht.”

Bewoners, vrijwilligers en bestuurders van wooncomplex Nij Bethanië in Tzummarum vertelden de Koning en Koningin over hun ervaringen na het vertrek van Zorggroep Noorderbreedte uit het dorp. Bewoners van de aanleunwoningen bleven daardoor ineens verstoken van sociale activiteiten. Met hulp van de dorpsbewoners wordt gewerkt aan de herontwikkeling van Nij Bethanië. Vrijwilligers organiseren er onder meer koffieochtenden en spellenmiddagen.

In Franeker bezichtigde het Koninklijk Paar het Koninklijk Eise Eisinga Planetarium, het oudste werkende planetarium ter wereld. Eise Eisinga – een wolkamer die sterrenkunde slechts als hobby had - bouwde dit tussen 1774 en 1781 in zijn woonhuis. Tot op de dag van vandaag toont het de actuele stand van de planeten.

Op kaatsveld It Sjúkelân in Franeker woonde het Koninklijk Paar vervolgens een kaatswedstrijd bij voor basisscholen.

Het streekbezoek werd afgesloten in Harlingen, met een rondleiding over de scheepswerf van Thecla Bodewes Harlingen Shipyards, een bedrijf dat veel investeert in de praktijkopleiding van mensen uit de streek. Aansluitend voer het Paar met het Statenjacht Friso naar het stadhuis van Harlingen voor een drankje met de mensen uit de streek die het bezoek tot een succes hadden helpen maken.

DONORBLOED VAN LEVENSBELANG

De achtjarige Tjibbe de Louwere uit Berkel-Enschot sport graag. Maar Tjibbe houdt het sporten minder lang vol dan zijn leeftijdsgenoten. Door een afweerstoornis is hij sneller moe en ziek. “Mijn soldaatjes zijn met te weinig”, zegt hij. Elke week krijgt hij daarom afweerstoffen uit het bloed van donoren toegediend. Dankzij die donoren lukt het hem om toch actief te blijven. “Ze geven kinderen zoals ik een beetje leven”, zegt hij.

Tjibbe staat niet alleen. Een op de vier mensen heeft om wat voor reden dan ook ooit bloed nodig. Voor hen is donorbloed van levensbelang. Nederland telt 400.000 bloed- en plasmadonoren. Zij redden jaarlijks 25.000 mensenlevens. Hun inzet voor anderen werd in de spotlights gezet tijdens de Wereld Bloeddonordag op 14 juni. Samen met Tjibbe verrichtte Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander de opening.

Verantwoordelijk voor deze Nederlandse editie van Wereld Bloeddonordag was Sanquin, een non profit organisatie die de afname, verwerking en uitgifte van bloedproducten verzorgt en wetenschappelijk onderzoek verricht, onder meer ten behoeve van nieuwe geneesmiddelen. Nieuwe donoren worden nog steeds met open armen ontvangen; er zijn er nog minstens 60.000 nodig. Daarom lanceerde Sanquin op Wereld Bloeddonordag de campagne #ikgeefbloed.

EERBETOON AAN BIJZONDERE VRIJWILLIGERS

De Zilveren Anjer is de belangrijkste onderscheiding van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Zij is een eerbetoon aan toegewijde vrijwilligers die zich hebben ingezet voor cultuur of natuur. Traditiegetrouw reikte Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix op 15 juni de Zilveren Anjers 2016 uit in het Koninklijk Paleis Amsterdam.

Onder de laureaten was Eric Zwijnenberg, die zich al vijftig jaar bekommert om het lot van historische molens. Hij stond aan de basis van het Gilde van Vrijwillige Molenaars en is de geestelijk vader van de Nationale Molendag, die jaarlijks honderduizend belangstellenden trekt. De 18de-eeuwse Wimmenumer Molen in het poldergebied bij Egmond aan den Hoef, wordt liefdevol door de heer Zwijnenberg onderhouden. In tijden van zware regenval, springt de molen bij. “Dan heeft hij nog een grotere capaciteit dan het gemaal. Ik heb dan het gevoel: ‘Ik moet het vaderland helpen!’ In feite doe ik nog hetzelfde als een molenaar 450 jaar geleden.”

Ook Frans en Lideke Peese Binkhorst ontvingen een Zilveren Anjer, als begunstigers van de hedendaagse Nederlandse beeldhouw- en penningkunst. Jack Kooistra werd met een Zilveren Anjer onderscheiden voor zijn werk als chroniqueur van de Tweede Wereldoorlog. De kiem van zijn levenstaak lag in mei 1940, toen hij als tienjarige jongen zag hoe een buurtgenoot - visboer Venema - werd gemobiliseerd. Kooistra maakte aantekeningen over hem in een schriftje; het begin van een levenslange missie om oorlogsslachtoffers een gezicht te geven.

GEBOREN IN EEN VERKEERD LICHAAM

Hare Majesteit Koningin Máxima opende 18 juni in VUmc te Amsterdam een internationaal congres over transgenderzorg. Ruim 800 artsen, psychologen en andere professionals kwamen bijeen om hun kennis op het gebied van genderdysforie te delen. Bij genderdysforie gaat het om mensen die zich ongemakkelijk voelen over het eigen biologische geslacht. Zij hebben het gevoel dat ze in het verkeerde lichaam zijn geboren.

In ons land is het mogelijk om een geslachtsaanpassende behandeling te ondergaan. Jaarlijks worden circa duizend mensen verwezen naar de drie gendercentra, in Amsterdam, Groningen en Leiden. Prof. dr. Martin den Heijer, endocrinoloog bij VUmc, ontmoet velen van hen. “Genderidentiteit zit van binnen en zie je niet aan de buitenkant. De levensverhalen die mensen op de genderpoli vertellen, raken mij. De zoektocht naar de eigen identiteit en het in contact blijven met de omgeving is voor veel transgenders een worsteling. Wat wij willen als zorgverleners is zorg met respect voor ieder individu in deze bijzondere groep, met gebruikmaking van ieders expertise.”

Het congres werd gehouden onder auspiciën van de World Association for Transgender Health (WPATH), een wereldwijde organisatie voor professionals en betrokkenen binnen de transgenderzorg. WPATH geeft onder meer standaarden uit die beschrijven waaraan goede zorg aan transgenders moet voldoen. Het VUmc geldt internationaal als een van de toonaangevende kenniscentra op het gebied van transgenderzorg.

VUURSTEUNCOMMANDO

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander bracht 24 juni in 't Harde een werkbezoek aan het Vuursteuncommando van het ministerie van Defensie. Het Vuursteuncommando is een onderdeel van de Koninklijke Landmacht en levert alle vuursteun vanaf de grond binnen Defensie. Vuursteun is een essentieel onderdeel van veel gevechtshandelingen in conflictgebieden.

De artillerieafdeling van het commando werkt met pantserhouwitsers en mortieren. Hiermee kan zij grote doelen op enkele kilometers afstand bestrijden, maar ook met een enkele granaat op grotere afstand nauwkeurig een doel raken. De Koning werd rondgeleid over het Artillerie Schietkamp, waar hij met medewerkers sprak en een schietdemonstratie bijwoonde. 't Harde beschikt over een grote gevechtsschietbaan met bomen, struiken, buizen en gaten die een realistische oefenomgeving vormen.

De Koning kreeg ook een demonstratie van een Fire Support Team, dat deel uitmaakt van grondtroepen in het veld. Dit heeft radiocontact met vuursteuneenheden, vliegtuigen of schepen en geeft door waar het doel zich bevindt. Daarna kreeg de Koning een presentatie over innovaties bij de vuursteun. Hij sprak vervolgens met personeel en veteranen.

GEVOEL VAN SAAMHORIGHEID

Op 25 juni werd voor de twaalfde keer de Nederlandse Veteranendag georganiseerd. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en minister-president Mark Rutte woonden de dag bij. De Koning onthulde in de hal van de Tweede Kamer een monument waarmee het Nederlandse parlement zijn waardering toont voor de militairen die ons land hebben gediend. De Koning nam daarna een defilé af op de Kneuterdijk, waaraan ruim honderd detachementen met in totaal vierduizend veteranen deelnamen.

Veteranendag is een eerbetoon aan de ruim 117.000 Nederlandse veteranen - van de Tweede Wereldoorlog tot en met de missie in Mali - die zich hebben ingezet in dienst van de vrede. Van de veteranen is één op de drie jonger dan veertig jaar. Een van hen is Martin van Arnhem (1984), die actief was in Bosnië en in Afghanistan. "Na twee missies verliet ik Defensie om alsnog te gaan studeren: Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Vervolgens werkte ik een tijd als hulpverlener, onder andere met drugsverslaafden en mensen met psychische aandoeningen. Dat ging me goed af omdat ik door mijn ervaringen in Afghanistan had geleerd te relativiseren en dingen in perspectief te zien. Ik ga naar Veteranendag om samen te zijn met mensen die hetzelfde als ik hebben meegemaakt. Voor het gevoel van saamhorigheid. Het maakt niet uit welk pad een veteraan kiest na de missie, wanneer we weer samen zijn vallen de verschillen weg en zijn we weer hetzelfde hechte groepje."

HELLEENSE REPUBLIEK

De president van de Helleense Republiek, Prokopis Pavlopoulos, bracht op 4 en 5 juli een officieel bezoek aan ons land. Zijn echtgenote, Vlasia Pavlopoulou, vergezelde hem. De Griekse president en zijn vrouw werden op Paleis Noordeinde verwelkomd door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima. Zij boden het presidentiële paar een lunch aan.

De Koning ging in zijn tafelrede in op de moeilijke situatie waarin Griekenland verkeert. “Uw land wordt zwaar op de proef gesteld. De bevolking van Griekenland ondervindt de gevolgen van een hardnekkige economische crisis. Voor miljoenen Grieken is dit een diepe en dagelijkse zorg. Daarbij komen de vele vluchtelingen die de afgelopen jaren veiligheid hebben gezocht in Uw uitgestrekte land. De problematiek raakt U en geheel Europa. Wij hebben grote waardering voor de vele Griekse burgers en professionals die zich inspinnen om het lot van de vluchtelingen enigszins te verzachten.”

De president en zijn vrouw gebruikten hun bezoek om Nederland beter te leren kennen. Zij spraken met de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, mevrouw Ankie Broekers-Knol en mevrouw Khadija Arib, en bezochten het Mauritshuis, het Internationaal Gerechtshof, de opleiding Nieuwgrieks aan de Universiteit van Amsterdam en YES!Delft, een broedplaats voor technologisch ondernemerschap. Ook de Sociaal Economische Raad stond op het programma. De president wilde graag weten hoe het contact van de overheid met sociale en maatschappelijke partners kan worden verbeterd.

EEN THUIS VOOR MENSEN MET DEMENTIE

In 2013 opende woonzorgboerderij de Reigershoeve in Heemskerk haar deuren. Hier kunnen 27 mensen met dementie wonen die intensieve verzorging nodig hebben. Initiatiefnemers zijn gezondheidswetenschapper Dienneke Smit en haar vader Henk Smit. Kleinschaligheid en 'je thuis voelen' staan centraal op de Reigershoeve. Dienneke Smit: "We werken vanuit een duidelijke visie op zorg voor mensen met dementie en verlangen van de medewerkers dat ze uitgaan van de ander. Ons uitgangspunt is altijd: ja tenzij. Dus huisdieren ja. We sluiten aan bij hoe onze bewoners eerder leefden en volgen hun dagritme. Van familieleden vragen we om het huis te zien als het huis van hun naaste en zich ook zo te gedragen."

De Reigershoeve geldt als een goed voorbeeld van hoe de zorg voor mensen met dementie georganiseerd kan worden. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging op 5 juli op werkbezoek in Heemskerk, samen met staatssecretaris Martin van Rijn van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Zij spraken met de initiatiefnemers, medewerkers, bewoners en mantelzorgers over hun ervaringen. Hoe lukt het om binnen het budget te blijven en toch zulke goede zorg te bieden? Henk Smit vond dat een lastige vraag. "Het heeft waarschijnlijk vooral te maken met de medewerkers die wij aannemen. Dat zijn stuk voor stuk bevlogen mensen die het graag anders aanpakken. Passie is essentieel."

De Reigershoeve heeft een fikse wachtlijst. "Schrijnend", zegt Dienneke Smit. "Maar we hebben tóch besloten dat wij klein willen blijven."

SAMEN LEVEN IN KATWIJK

Woonzorgcentrum Salem in Katwijk levert een inventieve bijdrage aan de integratie van nieuwkomers. Tien vluchtelingen die in Nederland mogen blijven, hebben hier woonruimte gekregen en volgen tegelijkertijd een opleiding tot verzorgende of verpleegkundige. Zo wordt leegstaande woonruimte nuttig gebruikt en krijgen statushouders de kans bij te dragen aan de Katwijkse samenleving. Op 6 juli kwam Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op uitnodiging van burgemeester Jos Wiene naar Salem, om meer over dit initiatief te horen. Medewerkers, vrijwilligers en vluchtelingen deelden daar hun ervaringen met de Koning.

De Koning bezocht ook twee andere plaatsen in de gemeente. In wijkcentrum De Schelp in de wijk Hoornes Noord-Oost sprak hij met buurtbewoners en medewerkers. In deze wijk met veel sociale woningbouw wonen mensen met meer dan dertig verschillende nationaliteiten. Het buurtcentrum biedt een ontmoetingsplek waar mensen met problemen en hulpvragen terecht kunnen. In de Piekkapel ontmoette hij bewoners van het AZC in Katwijk en vrijwilligers van de Interkerkelijke Werkgroep Asielzoekerscentrum Katwijk. Zij zetten zich in om het verblijf van de asielzoekers in het AZC te ondersteunen en hen wegwijs te maken in Katwijk.

Het bezoek paste in een reeks werkbezoeken waarin de Koning met bewoners praat over de sociale samenhang en het 'thuisgevoel' in hun wijk. Eerder was hij in Hillesluis in Rotterdam, De Bennekel in Eindhoven, Lunetten in Utrecht, Panningen in Peel en Maas en de Schilderswijk in Den Haag.

‘DAN BEGIN JE AAN IETS!’

Tropische hitte. Benauwdheid. Onweer en hoosbuien. De deelnemers aan de honderdste Vierdaagse Nijmegen hadden het niet gemakkelijk. Ongeveer 4.500 wandelaars vielen uit. Uiteindelijk bereikten bijna 43.000 wandelaars op 22 juli de finish. Daar werden zij verwelkomd en gelukgewenst door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander. Hij woonde de intocht bij op de ‘Via Gladiola’. Eerder stak hij met het Vierdaagselegioen de Maas bij Cuijk over via de pontonbrug die elk jaar speciaal voor de wandelaars wordt aangelegd. Onderweg bezocht hij een verzorgingspost.

De Vierdaagse Nijmegen is de grootste meerdaagse wandelprestatietocht ter wereld, met deelnemers van meer dan zestig nationaliteiten. Wie de tocht volbrengt ontvangt het Vierdaagsekruis, een Koninklijk erkende onderscheiding. De Koning speldde het kruisje op bij de wandelaar die de tocht het vaakst heeft uitgelopen: de 84-jarige Nijmegenaar Bert van der Lans. Hij voltooide zijn 69ste Vierdaagse. “In 1947 liep ik voor het eerst mee. We hadden net de oorlogstijd gehad en bombardementen meegemaakt. Er was eigenlijk niks. Toen kwam de Vierdaagse. Dat was een euforie. Ik zei: ik wil ook meedoen. Ik had sportieve ouders die dat stimuleerden. Dan begin je aan iets! Zo nu en dan knijp ik mezelf: hoe is het mogelijk dat je zover komt. Ik zit vrij comfortabel in elkaar, dat heb ik van Moeder Natuur meegekregen. Ik voel me kiplekker en hoef alleen maar te zorgen dat ik niet geblesseerd raak.”

Digitaal op ontdekking in Koninklijke Verzamelingen

Het was Koning Willem I die in 1825 de basis legde van het Koninklijk Huisarchief, dat sinds 1 januari 2017 Koninklijke Verzamelingen heet. In bijna twee eeuwen is hierin veel Oranjerfgoed bijeengebracht: documenten, handschriften, brieven, boeken, kaarten, bladmuziek, prenten, foto's en kunstobjecten.

Uit de Koninklijke Verzamelingen worden met grote regelmaat werken in bruikleen gegeven voor tentoonstellingen in binnen- en buitenland. Een voorbeeld is een doek van Lawrence Alma Tadema dat vanaf oktober te zien was in het Fries Museum tijdens een grote overzichtstentoonstelling van deze Nederlandse kunstenaar die eind 19de eeuw in Groot-Brittannië furore maakte. Een ander voorbeeld zijn de witte jurkjes die Koningin Wilhelmina en Koningin Juliana als kind droegen. Deze waren in 2016 te zien in Museum Paleis Het Loo. Eind 2016 waren in totaal meer dan honderd objecten uit de Koninklijke Verzamelingen te zien op diverse tentoonstellingen.

Wie een goede indruk wil krijgen van de reikwijdte en diepgang van het archief en de collecties, kan een digitale duik nemen via www.koninklijkeverzamelingen.nl. De website geeft niet alleen vaak gedetailleerde informatie over het gearchiveerde materiaal, maar ook achtergronden en wetenswaardigheden bij de documenten en objecten.

TEAMNL

Acht gouden, zeven zilveren en vier bronzen medailles sleepten de Nederlandse sporters in de wacht op de Olympische Zomerspelen 2016 in Rio de Janeiro. Daarmee bereikte Nederland de elfde plaats in het klassement van deelnemende landen. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was op 5 augustus als erelid van het Internationaal Olympisch Comité aanwezig bij de openingsceremonie in het Maracanã Stadion. De dag erna fietste de Koning samen met minister-president Rutte naar het Olympisch Dorp, waar zij een groot aantal Nederlandse sporters ontmoetten.

Later in augustus keerde de Koning naar Rio terug, samen met Koningin Máxima en zijn drie dochters. TeamNL had er met hun komst vijf enthousiaste supporters bij. Zij zagen hoe surfer Dorian van Rijsselberghe alle concurrenten ver achter zich liet en hoe de Nederlandse hockeyvrouwen in een spannende reeks wedstrijden het zilver veroverden. Ze leefden intens mee met Epke Zonderland, die tijdens de rekstokfinale ten val kwam. En zij waren getuige van de historische prestatie van Sanne Wevers, die als eerste Nederlandse turnster ooit individueel goud won op de balk met een oefening die uitblonk in beheersing en gratie. Haar prestatie bracht het Koninklijk gezin op de banken. Sanne Wevers: “Het was bijzonder dat de Koninklijke familie hier was. Gelukkig heb ik ook aan hen kunnen laten zien hoe mooi turnen kan zijn!”

Op 24 augustus ontving het Koningspaar alle Nederlandse medaillewinnaars en hun coaches en begeleiders op Paleis Noordeinde.

DANSEN VOOR ONDERZOEK NAAR SPIERZIEKTEN

In ons lichaam zitten ongeveer zeshonderd spieren, die samen al onze bewegingen aansturen: van hardlopen tot glimlachen en van kauwen tot ademen. In Nederland lijden tweehonderdduizend mensen aan een ziekte waarbij hun spieren verzwakt raken of uitvallen. Velen van hen komen uiteindelijk in een rolstoel terecht, zoals Rivka Smit. Haar spieren kunnen steeds een beetje minder. Ook Rivka's longspieren zijn verzwakt. "In de toekomst zal ik permanent aan de beademing moeten. Gelukkig is het nog niet zover. Maar van kinds af aan is elke verkoudheid levensgevaarlijk voor mij."

Waarom het mis gaat, is lang niet altijd bekend. Het Prinses Beatrix Spierfonds stimuleert daarom onderzoek naar de oorzaken van spierziekten en naar effectieve behandelmethoden. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix is beschermvrouwe van het fonds. Zij was op 1 september aanwezig bij de dansvoorstelling *Free to Move* in het Zuiderstrandtheater in Den Haag. De top van de Nederlandse moderne dans zette zich daar belangeloos in voor de strijd tegen spierziekten. Deelnemende dansgezelschappen waren onder andere Het Nationale Ballet, Nederlands Dans Theater, Scapino Ballet Rotterdam, Introdans, Codarts Rotterdam en Conny Janssen Danst. De Prinses sprak met onder anderen Spierfonds-ambassadeur en oud-danser Jan Kooijman: "Zowel spierziekte-patiënten als dansers gebruiken elke dag hun spieren tot het uiterste. Mensen met een spierziekte voeren alleen een veel ongelijkere strijd dan dansers."

JOSTIBAND SPEELT ZIGGO DOME PLAT

In een uitverkochte Ziggo Dome in Amsterdam vierde het Jostiband Orkest op 5 september zijn vijftigste verjaardag met een spetterende muziekshow. Onder de elfduizend enthousiaste fans was ook Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander. Guus Meeuwis, Gerard Joling, Maan en harpist Remy van Kesteren verzorgden gastoptredens.

Het Jostiband Orkest ontleent zijn naam aan de Johannes Stichting in Nieuwveen, waar mensen met een verstandelijke beperking woonden. In 1966 ontdekten zij de kracht van muziek. Door de jaren heen is de band uitgegroeid tot het grootste orkest van mensen met een verstandelijke beperking ter wereld. De 150 orkestleden beheersen samen de meest uiteenlopende muziekstijlen. Evelien Biemond (keyboard): "We spelen nu ook nummers van Armin van Buren en Afrojack, dat is echt te gek!"

Het jubileumconcert was voor de orkestleden een droom die in vervulling ging. Een aantal van hen was al vele maanden in touw om het mogelijk te maken. De orkestleden waren samen met andere cliënten van zorgorganisatie Ipse de Bruggen - waartoe het orkest behoort - zelf verantwoordelijk voor het concert, de sponsoring, het decorontwerp en de filmmontage. Samen maakten zij er een onvergetelijk feest van. Theo Verweij (percussie): "Het is zo enorm gaaf om hier te staan met mijn groepie. Het begon als een geintje, maar wij hebben het voor elkaar gekregen dat de Ziggo nu vol is. Dat kunnen anderen niet zeggen!" Evelien Biemond: "We kunnen hier voor altijd op terugkijken."

BINNEN BEGINNEN OM BUITEN TE BLIJVEN

'Binnen beginnen, om buiten te blijven'. Dat is de stelregel in het nieuwe Justitieel Complex Zaanstad, de grootste en modernste gevangenis van Nederland, die 6 september door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander werd geopend. Het leven van de gedetineerden in het nieuwe complex is niet langer strikt gereguleerd; ze worden nadrukkelijk aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheid. Reclasseringsambtenaren bezoeken de mannen en vrouwen al voor de straf is uitgezeten en helpen hen om problemen buiten de muren alvast op te lossen. Gedetineerden krijgen de kans om te leren en te werken en wie zich verantwoordelijk gedraagt, krijgt meer vrijheid binnen het pand. Directeur Eric Nijman: "Gedetineerden hebben hier zelf de regie over een aantal dingen. Zelfredzaamheid is immers belangrijk als ze weer terug komen in de samenleving. Als je de kans pakt om iets te doen voor je toekomst, dan bieden we daar ook de voorzieningen voor. Je mag zelf bepalen of je werkt of niet, maar de consequentie is voor jou. Doe je niets? Dan blijf je op cel met de deur dicht."

Het Justitieel Complex werkt nauw samen met acteur Peter Faber. Hij zet zich al jaren in om risicjongeren te helpen hun destructieve gevoelens en gedrag om te zetten in creatieve energie. Dat doet hij samen met een groep ervaringsdeskundigen, onder wie Vincent Heeren, die bij de opening iedereen wist te raken met zijn rauwe gedicht 'Zwart Hart'.

Communicatie Koninklijk Huis

De Rijksvoorlichtingsdienst (RVD) verzorgt de communicatie over het Koninklijk Huis. Social media zijn hierbij niet meer weg te denken. Het aantal volgers op de social media kanalen (www.facebook.com/hetkoninklijkhuis en www.twitter.com/koninklijkhuis) groeide tot 271.000 respectievelijk 191.000.

In 2016 is het kanaal www.youtube.com/koninklijkhuis opnieuw ingedeeld, waardoor video's makkelijker vindbaar zijn. In zes afspeellijsten kunnen kijkers oude en nieuwe beelden vinden, waaronder registraties van buitenlandse (staats)bezoeken, Koninklijke huwelijken en verschillende kersttoespraken. Van de website koninklijkhuis.nl verscheen een Duitstalige en Franstalige versie, ten behoeve van de vele buitenlandse bezoekers.

In aanloop naar de uitgaande Staatsbezoeken ontving de Koning Franse, Australische en Nieuw-Zeelandse journalisten voor een gesprek op Paleis Noordeinde.

In 2016 vonden twee fotosessies plaats. In februari poseerde het gezin van de Koning en Koningin samen met Prinses Beatrix en het gezin van Prins Constantijn en Prinses Laurentien in Lech tijdens de wintersportvakantie. In juli, bij de start van de zomervakantieperiode, stond het gezin thuis in de tuin van de Eikenhorst in Wassenaar voor de camera's.

SUCCES OP PARALYMPISCHE SPELEN

Met 17 gouden, 19 zilveren en 26 bronzen medailles waren de Nederlandse sporters zeer succesvol op de Paralympische Spelen in Rio de Janeiro. Paralympic Team NL bereikte de zevende plek in het klassement van deelnemende landen. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Margriet was bij de officiële opening op 7 september en moedigde de sporters in de daaropvolgende dagen aan. Zij bezocht de Spelen als lid van het erebestuur van het Internationaal Paralympisch Comité en ging kijken bij onder andere het tafeltennis, rolstoelbasketbal en roeien. Ook bezocht zij het Paralympisch Dorp, waar zij uitgebreid sprak met sporters, coaches en begeleiders van het Nederlandse team.

De succesvolste Nederlandse sporter was zwemster Liesette Bruinsma. Zij won vijf medailles, waaronder twee gouden. Liesette is vrijwel blind. In haar klasse zwemt iedereen met een geblindeerde bril om de omstandigheden gelijk te houden. “Vlak voor het keerpunt krijg ik een tikje met de tapstok op mijn hoofd. Dat is een soort hengel met een balletje eraan. Dan weet ik dat het keerpunt eraan komt. Dat gaat niet altijd goed!” Paralympisch kampioen zijn, is volgens Liesette het allermooiste. “Je droomt ervan natuurlijk, zoals anderen dromen van het winnen van de Postcode Loterij. Ik voel me zoals iemand die die gewonnen heeft.”

Op 21 september ontvingen Zijne Majesteit Koning Willem Alexander en Prinses Margriet de medaillewinnaars en hun begeleiders op Paleis Noordeinde.

ZEEUWSE ZILTE ZALIGHEDEN

Mosselen en oesters behoren tot de zilte zaligheden van Zeeland. Hare Majesteit Koningin Máxima bracht op 9 september een werkbezoek aan Colijnsplaat en Zierikzee om meer te horen over de nieuwste ontwikkelingen in de Zeeuwse aquacultuur.

Zij begon haar bezoek bij kwekerij Delta Farms, waar eigenaar Jaap Meijering haar kennis liet maken met de zager, een borstelworm die over de hele wereld wordt geëxporteerd als eiwitrijk voedsel voor garnalen. “Ik denk niet dat ze er eentje vast wil houden”, voorspelde Jaap van te voren. Maar dat had hij mis: de Koningin nam zonder aarzelen een zager op de handpalm.

Daarna voer zij met een mosselkotter naar Zierikzee. Aan boord sprak zij met de schipper en vertegenwoordigers uit de mosselsector over traditionele mosselvangst en hangculturen, waarbij mosselen niet van de bodem worden gevestigd, maar aan lijnen worden gekweekt. Door gebruik van innovatieve mosselzaadinvalinstallaties kan de zeebodem worden gespaard.

Op het Pontes Pieter Zeeman college in Zierikzee ontmoette de Koningin scholieren en gastdocenten van de Zilte Academie Zeeland, een expertisecentrum voor koken met Zeeuwse producten. Daar vervolmaakte zij met hulp van oestersteker Dylan Snijder haar techniek bij het openen van oesters. Ook hoorde ze meer over de bestrijding van de oesterboorder, een slakje dat gaatjes boort in de oester en daarmee een bedreiging is voor de Zeeuwse creuse.

‘IK HELP DÊR GRAACH OAN MEI’

Het Fries is de tweede rijkstaal van Nederland. Sinds 1938 maakt de Fryske Akademy zich sterk voor wetenschappelijk onderzoek naar de Friese taal, geschiedenis en cultuur. De Akademy is gevestigd in Leeuwarden, in het monumentale 18e-eeuwse Coulonhuis en omliggende panden. Na een ingrijpende restauratie werd het complex op 9 september feestelijk heropend door Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Laurentien.

In Friesland is het percentage laaggeletterden relatief hoog. De Fryske Akademy besteedt veel aandacht aan onderwijs en meertaligheid in Friesland en ontwikkelt ook taalhulpmiddelen voor het Fries. Als erevoorzitter van Stichting Lezen & Schrijven en beschermvrouw van Genootschap Onze Taal is Prinses Laurentien zeer betrokken bij deze onderwerpen. In haar toespraak ging zij er uitgebreid op in en riep zij op om de strijd tegen laaggeletterdheid voort te zetten. “Laaggeletterdheid gaat heel Nederland aan, 2,5 miljoen mensen kunnen niet genoeg lezen en schrijven om zelfstandig mee te komen in de samenleving. Het staat zelfvertrouwen in de weg. Zou het niet mooi zijn als we over vijf jaar kunnen zeggen dat Friesland in de top 5 van minst laaggeletterde provincies staat? Grutskje Friezen mei in warber brein, grutsk op Fryslân en warber yn de Nederlânske maatskippij. Ik leau dat it kin, en help dêr graach oan mei.”

BOEM

Nog steeds worden er in ons land explosieven uit de Tweede Wereldoorlog gevonden. Elk jaar komen er zo'n tweeduizend meldingen van gevonden granaten binnen. Het onschadelijk maken daarvan is een taak van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD), waar 220 mannen en vrouwen werken. De dienst komt ook in actie bij verdachte pakketjes in de trein, zeemijnen die verstrikt zijn in de netten van vissersboten en zelfgeknutselde vuurwerkbommen. Op 13 september ging Hare Majesteit Koningin Máxima op werkbezoek bij de EOD in Soesterberg om meer te horen over de werkwijze van de dienst. Gewapend met die kennis kon ze ook zelf aan de slag: de Koningin bracht eigenhandig een Britse 25-ponder tot ontploffing. De granaat was afgevuurd in het laatste oorlogsjaar, toen er felle gevechten woedden om het dorp Opheusden.

Het werk van de EOD strekt zich ook buiten onze grenzen uit. Bij vredesmissies ruimt de EOD explosieven en bij de berging van een gecrasht militair vliegtuig stelt de dienst de explosieve delen in het wrak veilig. De dienst beschikt over slimme hulpmiddelen, zoals een robot die met een grijparm een verdacht voorwerp kan oppakken, verplaatsen of uit elkaar trekken en een op afstand bestuurbare minionderzeeër die een vernietigingslading kan plaatsen bij een zeemijn.

DE SCHOULDERS ERONDER

In het Groningse dorp Oostwold zouden alle voorzieningen verdwenen zijn als de bewoners niet zelf in actie waren gekomen. Zij namen het initiatief om alle sociaal-maatschappelijke voorzieningen onder één dak te brengen in centrum De Gaveborg: basisonderwijs, kinderopvang, sport, het dorps huis en een coöperatieve dorps supermarkt met sociale werkplekken. De Gaveborg won in mei 2016 het grote Appeltje van Oranje van het Oranje Fonds. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging er op 14 september op bezoek om van de vrijwilligers zelf te horen wat het dorps huis voor hen betekent. Hij kreeg daarbij een goede indruk van de mentaliteit in Oostwold, waar mensen samen de schouders eronder zetten: vóór het dorp dóór het dorp.

Beheerder Henriette Veldsema: "We hebben 150 vrijwilligers in een dorp van 680 inwoners. Ze helpen met de schoonmaak, het onderhoud en met de horeca; de leuke klusjes en de minder leuke klusjes. Iedereen kan met initiatieven komen waardoor we samen van alles kunnen organiseren voor jong en oud. We staan er samen voor in dat ouderen hier niet vereenzamen. Door een ontmoetingsplek te zijn voor iedereen, zijn we een voorbeeld van hoe je een dorp leefbaar kan houden."

BESTAND TEGEN BEVINGEN

In 2012 en 2014 werd het dorps huis in Leermens (gemeente Loppersum) getroffen door aardbevingen. 'De huiskamer van het dorp' raakte daardoor zwaar beschadigd en werd zelfs onbruikbaar verklaard. In januari 2016 startte een grondige renovatie die het ruim honderd jaar oude gebouw bestand moet maken tegen toekomstige bevingen. Geen eenvoudige klus. Projectleider Ben van Rein: "Er werd een ernstige verzakking aan de voorzijde geconstateerd en een behoorlijke bolling in de gevel. Het pand staat op een wierde. Dat is een historische nederzetting die beschermt tegen overstromingen. Dit betekent dat je geen ingrepen in de ondergrond mag doen."

Op deze toepasselijke plek vond op 14 september een gesprek plaats tussen Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en inwoners uit Noordoost-Groningen over de impact van aardbevingen als gevolg van de aardgaswinning in het gebied. De Koning wilde de ervaringen van de inwoners horen en hun visie op de voortgang bij het versterken van woningen, historische gebouwen en bedrijven. Het was de vierde keer dat de Koning een ontmoeting had met deze mensen. In 2015 sprak hij hen in Uithuizermeeden, in 2014 in Middelstum en in 2013 in Dorkwerd.

Ook sprak de Koning met de Nationaal Coördinator Groningen, Hans Alders, en met vertegenwoordigers van de bewonersbelangenorganisatie Groninger Bodembeweging. De Koning sloot het bezoek af met een informele ontmoeting in het dorps huis met het bestuur van Stichting Dorps huis en enkele andere vrijwilligers.

SCHIPHOL GEEFT ONS VLEUGELS

Het begon op 19 september 1916 met de landing van drie militaire vliegtuigjes op een voormalig weiland van boer Knibbe in de Haarlemmermeer. Een eeuw later is Schiphol een van de beste grote luchthavens ter wereld, met jaarlijks 60 miljoen passagiers. Het eeuwfeest werd op 19 september gevierd in aanwezigheid van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander.

Op het Panoramaterras hield de Koning een toespraak waarin hij zijn persoonlijke band met de luchthaven schetste. Als vlieger kent hij Schiphol al meer dan dertig jaar van binnenuit. “Ik heb een Schipholpas sinds 1989. Waarschijnlijk langer dan de meesten van U.” De Koning vertelde wat hij in die tijd heeft zien veranderen. “Toen ik begon met vliegen, had Schiphol nog geen kwart van het huidige aantal passagiers. De vluchtvoorbereiding begon met het uitdraaien van pakken papier. Ik denk wel eens: als het Schiphol van toen zou zijn verzonken in de golven, en na honderd jaar weer zou zijn opgegraven door archeologen, dan zouden die waarschijnlijk denken dat ze een papierfabriek die ook nog vliegtuigen bezat hadden blootgelegd. Een wereld van verschil met de digitale luchthaven van vandaag.”

Vanaf Schiphol zijn zo'n 320 internationale bestemmingen direct te bereiken. Dat draagt bij aan de aantrekkelijkheid van Nederland als vestigingsplaats. Eén op de zeven banen in Nederland is te danken aan een buitenlands bedrijf dat hier actief is. “Schiphol geeft ons vleugels”, zei de Koning.

Bekrachtiging van wetten en Koninklijke besluiten

In de Grondwet is bepaald dat de Koning alle wetten, algemene maatregelen van bestuur en andere Koninklijke besluiten ondertekent, waardoor deze worden bekrachtigd. De verantwoordelijke minister of staatssecretaris ondertekent daarna, waarmee de ministeriële verantwoordelijkheid tot uitdrukking komt.

In 2016 plaatste de Koning meer dan 2.750 handtekeningen onder wetten, Koninklijke boodschappen (dat zijn aanbiedingsbrieven van de Koning behorend bij een wetsvoorstel aan de Tweede Kamer), algemene maatregelen van bestuur en andere Koninklijke Besluiten. Zo ondertekende de Koning bijvoorbeeld de Koninklijke besluiten waarin winnaars van een gouden medaille op de Olympische en Paralympische Zomerspelen zijn benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

De Koning heeft geen plaatsvervanger en tekent alle wetten en besluiten zelf. Bij verblijf in het buitenland tekent de Koning daarom in spoedeisende gevallen de wetten en besluiten op zijn tablet. Dat gebeurde bijvoorbeeld op 2 november, toen de Koning de Wet tot wijziging van de Waterwet ondertekende tijdens het Staatsbezoek aan Australië. Eenmaal terug in Nederland ondertekende de Koning het origineel, zoals gebruikelijk, alsnog met de pen.

DE HOOP OVERWINT

Aan de Zuiderzeestraatweg in Oldebroek staat sinds 1853 molen 'De Hoop'. De molen leverde duurzame energie voor het malen van tarwe en rogge, het pellen van gerst, het slaan van olie uit lijnzaad en later zelfs het malen van kunsthars. In de loop van de twintigste eeuw kwamen deze activiteiten op een laag pitje te staan en raakte de molen in verval. Er was een restauratie van vijf jaar voor nodig om De Hoop in volle glorie te herstellen en de wieken weer te laten draaien. Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix kwam op 21 september naar Oldebroek om de feestelijke heropening te verrichten.

De molen wordt gedraaid door vier molenaars, van wie er drie jonger zijn dan dertig jaar. Twee van hen zijn achter-achterkleinzonen van de bouwer van de molen, Cornelis Blaauw. Nazaten van de oorspronkelijke molenaar van 'De Hoop' hebben ook bij de restauratie een belangrijke rol gespeeld. Een van hen is Anna Maria Flier, penningmeester van Stichting Molen De Hoop 1853. "Het is een voorrecht om als jongste kleindochter te werken aan deze klus op mijn geboortegrond. We brengen samen een oud ambacht naar de huidige tijd en daar geniet ik van."

Prinses Beatrix draagt het op wind wentelende erfgoed een warm hart toe. Zij is beschermvrouwe van de Vereniging De Hollandsche Molen.

‘HET IS ME GELUKT OM OP TE STAAN’

Slachtoffers van mensenhandel ondervinden dagelijks de gevolgen van dwang en uitbuiting. Velen van hen werken in de seksindustrie, maar ook in sommige andere sectoren komt het regelmatig voor dat mensen onder heel slechte arbeidsvoorwaarden en omstandigheden moeten werken. Al dertig jaar zet het landelijk Coördinatiecentrum Mensenhandel (CoMensha) zich in om de krachten tegen mensenhandel te bundelen. CoMensha registreert meldingen van slachtoffers, helpt bij de eerste zorg en opvang en ontwikkelt kennis over welke aanpak in welke situaties effectief is.

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix woonde op 22 september in Den Haag het jubileumcongres van CoMensha bij. Zij luisterde samen met de andere bezoekers naar het verhaal van ‘overlever’ Edith-Bernadette Poot, die zelf slachtoffer was van een loverboy. “De wereld van de gedwongen prostitutie is een wereld waarin je zelfbeeld je wordt afgenomen en waarin je identiteit wordt weggehaald. Een wereld waarin jij en ik er niet toe doen. Negen jaar geleden is het me gelukt om op te staan en weg te gaan. Ik moest daarvan zelf de gevolgen dragen: te weinig bewijs voor een strafzaak, geen erkenning en torenhoge schulden. Ondanks dit alles is het mij gelukt om terug naar school te gaan en twee diploma’s te halen.”

Prinses Beatrix kreeg tijdens het congres de publicatie ‘Mensenhandel in Woord en Beeld’ aangeboden, waarin dertig slachtoffers zijn verbeeld.

IEDEREEN HEEFT EEN TALENT

Zadkine Startcollege in Rotterdam is er voor jongeren boven de 16 jaar die om diverse redenen eerder geen diploma hebben gehaald. Hier kunnen zij een mbo-diploma op niveau 1 halen, waardoor ze meer kans maken op werk of toegang hebben tot een vervolgopleiding. De filosofie van Zadkine Startcollege is: 'iedereen heeft een talent'. Samen met de individuele studenten willen de docenten en begeleiders die talenten ontdekken en ontwikkelen.

Hare Majesteit Koningin Máxima ging 28 september op werkbezoek bij het Startcollege. Zij maakte een deel van de lessen mee van studenten die een opleiding volgen tot 'assistent installatie & constructietechniek' en 'assistent horeca & voeding'. Ook schoof zij aan in de les met jonge moeders. Het werkbezoek werd afgesloten met een informeel samenzijn met studenten, docenten, omwonenden en vertegenwoordigers van leerbedrijven die bij de school betrokken zijn.

Ineke Mulder, directeur van Zadkine Startcollege, was blij met de komst van Koningin Máxima. "Voor de studenten is dit een enorme opsteker. Zo aan het begin van het schooljaar geeft het hun een boost dat Koningin Máxima oprecht interesse in hen heeft. Zeker voor de klas jonge moeders is zij een voorbeeld hoe je moederschap met werk combineert."

ERVAAR DE DENKWERELD VAN ERASMUS

Erasmusbrug, Erasmus Universiteit, Erasmushuis, Erasmus Kamerkoor, Erasmus Centre for Entrepreneurship: Rotterdam eert zijn beroemde boegbeeld op tal van manieren. Sinds 2016 beschikt de stad ook over een Erasmus *Experience*, ondergebracht in de hoofdvestiging van de Bibliotheek. Iedereen kan hier nader komen kennismaken met het gedachtegoed van de 16de-eeuwse humanist Desiderius Erasmus. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander verrichtte de opening op 28 september.

In de interactieve tentoonstelling nodigt Erasmus de bezoekers uit om hun meningen over godsdienst, vrijheid, gedrag en humor kritisch te onderzoeken. Aan elke kwestie zitten immers meer kanten. “Door middel van verschillende technologische snufjes hebben we Erasmus’ werk naar de 21ste eeuw gehaald en kan iedere bezoeker van de bibliotheek met hem spreken”, aldus projectleider Djourie Anton. Erasmus slikte niets voor zoete koek en raadpleegde zelf de bronnen in plaats van blind af te gaan op het oordeel van autoriteiten. Hij gebruikte ook graag het wapen van humor en satire, zoals in *Lof der Zotheid* uit 1511. Tegelijkertijd was niets menselijk hem vreemd. Conservator Adrie van der Laan: “Erasmus schreef over mensen. Wat ze voelen, denken, willen. Dat is in alle tijden relevant.” Dit alles maakt Erasmus tot een van de invloedrijkste humanisten. “De belangrijkste voorwaarde voor geluk is dat je wilt zijn wat je bent”, schreef hij.

De Bibliotheek Rotterdam biedt naast de Erasmus Experience onderdak aan de grootste collectie boeken van en over Erasmus ter wereld.

MAPPING AUSTRALIA

Veel Aboriginal kunstenaars reflecteren in hun werk op het land waarin zij geworteld zijn, met zijn markante landschappen, kusten en herkenningspunten. Op 3 oktober presenteerde het Aboriginal Art Museum in Utrecht een bijzondere tentoonstelling: *Mapping Australia*. Daarin werd het werk van Aboriginal kunstenaars als Judy Watson en Helicopter Tjungurrayi getoond, in combinatie met werk van Nederlandse cartografen uit de VOC-tijd. Het waren immers Nederlandse zeelieden die in de 17de eeuw de kusten van Australië als eersten in kaart brachten. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima verrichtten de opening van de tentoonstelling, als ouverture van hun Staatsbezoek aan Australië, van 31 oktober tot 4 november. Zij ontmoetten in Utrecht een uitgebreide groep vertegenwoordigers van de Australische gemeenschap in Nederland: kunstenaars, ondernemers, wetenschappers, studenten, ondernemers en sporters.

Een van de pronkstukken op de expositie was de tinnen schotel met inscriptie die schipper Dirck Hartogh in 1616 achterliet aan de Westkust van Australië. De schotel reisde later in oktober de Koning en Koningin vooruit naar Perth, om te markeren dat 400 jaar eerder het schip *De Eendracht* in West-Australië landde.

VIERHONDERD JAAR OP DE KADE

Het begon vierhonderd jaar geleden met het keuren, wegen en opslaan van specerijen en andere koloniale waren die met schepen van de VOC werden aangevoerd. Vier eeuwen later is Koninklijke Vopak 's werelds grootste onafhankelijke tankopslagbedrijf, gespecialiseerd in de opslag en overslag van olie, chemicaliën, gas, biobrandstoffen en eetbare oliën. Het bedrijf vierde zijn jubileum op 5 oktober met een internationaal symposium onder de titel "Global Minds". Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was erbij.

Vopak heeft een wereldwijd netwerk van tankterminals op strategische plaatsen langs belangrijke vaarroutes. Bestuursvoorzitter Eelco Hoekstra: "We hebben 400 jaar eigenlijk hetzelfde gedaan. Dat is vrij uniek. Vierhonderd jaar lang staan we op de kade en kijken we uit naar onze klanten om die te bedienen. We zijn groot geworden door internationale handel. Dat kan alleen als je open staat voor andere culturen en ideeën. Ik kan me niet indenken dat er ooit een wereld ontstaat waarin geen handel gedreven wordt. Scheepvaart zal er altijd blijven. Maar *hoe* we op de kade staan en onze diensten aanbieden, zal aan verandering onderhevig zijn."

Vopak wil jongeren laten zien dat er een wereld vol kansen te ontdekken valt als ze voorbij hun eigen grenzen leren kijken. Daartoe daagt het bedrijf onder meer de eigen medewerkers uit om projecten te bedenken die jongeren leren internationaal te denken en culturele verschillen te overbruggen.

HONDERD JAAR BRANDWEER NEDERLAND

Dertigduizend brandweermensen – onder wie twintigduizend vrijwilligers – zetten zich (soms met gevaar voor eigen leven) in voor een veilig Nederland. Op 6 oktober vierde de georganiseerde brandweer in Nederland haar honderdjarig bestaan in Enschede. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander was erbij. Veel aandacht ging uit naar verhalen en dilemma's uit de praktijk en naar de motivatie van gewone brandweermensen. Brandweervrouw Nellie Ras vertelde hoe haar loopbaan in 1987 begon. “Ik was een jonge meid van bijna 18 toen ik in de plaatselijke krant een advertentie zag staan: de brandweer van Urk zoekt vrijwilligers. Als klein meisje riep ik altijd: als ik later groot ben, ga ik ook bij de brandweer! Mijn opa, die dertig jaar als vrijwilliger bij de brandweer had gezeten en mijn vader, die toen commandant van brandweer Urk was, waren mijn grote voorbeeld.”

De Koning sprak zijn grote waardering uit voor het werk van de brandweerkorpsen. “Veel Nederlanders realiseren zich niet hoe belangrijk het is dat we een goede brandweezorg hebben in ons land. Tot je zelf een keer in acute nood komt. Een brand vergeet je nooit meer. Hij schroeit zich in je geheugen.”

Na het congres bracht de Koning een werkbezoek aan de Twente Safety Campus, waar hij enkele oefendemonstraties meemaakte, en aan de Risk Factory, waar kinderen en senioren in nagebootste praktijksituaties ervaren wat ze zelf voor hun veiligheid kunnen doen.

VOORTGANG IN ARGENTINIË

In Argentinië draait het economisch leven nog voor een groot deel op contant geld. Dat pakt nadelig uit voor onder meer kleine ondernemers die hun bedrijfje willen uitbreiden. Doordat zij hun inkomsten contant ontvangen en een goede registratie ontbreekt, kunnen ze hun kredietwaardigheid moeilijk aantonen. Daardoor kunnen ze vaak geen lening krijgen.

De laatste jaren tracht de regering van Argentinië het gebruik van bank- en spaarrekeningen te bevorderen. Zo is het nu verplicht om salarissen via een bankrekening uit te betalen. Ook wordt op initiatief van de centrale bank gewerkt aan de ontwikkeling van een nationale strategie, met als doel zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot financiële diensten. Hare Majesteit Koningin Máxima bezocht Argentinië op 11 en 12 oktober als speciale pleitbezorger van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties voor inclusieve financiering voor ontwikkeling. Zij sprak met een groot aantal direct betrokkenen over de voortgang bij het maken van de nationale strategie.

Koningin Máxima ging ook op bezoek bij de universiteit waar zij zelf in 1995 afstudeerde in de economie: de Universidad Católica Argentina. Zij hield daar een toespraak voor studenten. Ook in 2005 was ze als spreker op de universiteit te gast. Toen ging het nog hoofdzakelijk over microkredieten voor kleine bedrijfjes. Nu legde zij de nadruk op de waarde van inclusieve financiering in brede zin: een financieel systeem met een breed scala aan producten waartoe *iedereen* toegang heeft.

VAN HET HART GEEN MOORDKUIL

In Amsterdam Zuidoost wonen ongeveer 85.000 mensen. Bijna twee derde van hen heeft een niet-westerse achtergrond. Het gemiddelde inkomen in Zuidoost ligt onder dat in de andere stadsdelen. Hoewel het stadsdeel pittige problemen kent, doen veel bewoners hun best om de leefbaarheid en sociale samenhang te verbeteren. Op uitnodiging van burgemeester Eberhard van der Laan ging Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op 11 oktober op werkbezoek in Zuidoost. Hij sprak met bewoners, ondernemers en medewerkers van lokale organisaties over hun 'thuisgevoel' en hun inzet voor de buurt.

Koning en burgemeester pakten de metro vanaf Waterlooplein naar Ganzenhoef. Zij gingen daar langs bij kinderboerderij De Gliphoeve, een belangrijke ontmoetingsplek voor jong en oud. In jongeren centrum No Limit spraken zij met bezoekers van de moskee in de buurt en met de oprichters van IZI Solutions, een kenniscentrum dat coaching en cursussen voor jongeren aanbiedt. Discriminatie en racisme zijn onderwerpen die de bezoekers van No Limit sterk bezighouden. De gesprekspartners maakten van hun hart geen moordkuil. Dionne Abdoelhafiezkan: "Wij zitten hier om met U te praten, maar heel veel jongeren willen helemaal niet meer aan tafel zitten. Zij hebben geen enkel vertrouwen meer in de politiek."

De Koning en de burgemeester bezochten ook kerkverzamelgebouw 'De Nieuwe Stad'. Zij spraken hier met vertegenwoordigers van verschillende christelijke kerkgenootschappen over hun bijdrage aan het versterken van de sociale samenhang en het thuisgevoel in het stadsdeel.

NEDERLAND EN VLAANDEREN EHRENGAST IN FRANKFURT

“Jij bent Arnon, schrijver, Nederlander. We maken met verschillende klanken dezelfde taal en vinden elkaars versie daarvan over het algemeen charmant klinken.” Aldus de Vlaamse schrijfster Charlotte van den Broeck in een samenspraak met haar Nederlandse collega Arnon Grunberg bij de opening van de Frankfurter Buchmesse 2016, op 18 oktober. Vlaanderen en Nederland waren samen ‘Ehrengast’, net als in 1993. En net als in 1993 waren Zijne Majesteit Koning Filip der Belgen en Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander erbij. Samen openden zij het Vlaams-Nederlandse paviljoen.

De Frankfurter Buchmesse is de grootste boekenvakbeurs ter wereld. Aan Vlaanderen en Nederland bood het gastlandprogramma opnieuw een geweldige kans om de Nederlandstalige literatuur internationaal te promoten. In de aanloop naar de beurs verschenen alleen al in het Duits meer dan 300 vertalingen van Nederlandstalige werken in alle genres: romans, gedichtenbundels, jeugdboeken, geschiedkundig werk, strips en *graphic novels*.

“Dit gastlandprogramma heeft niet alleen nieuwe Nederlandse en Vlaamse literatuur en kunsten op een succesvolle en originele manier gepresenteerd, het heeft ook de netwerken van de letterenfonds, uitgevers en culturele partners vergroot”, aldus Tiziano Perez, directeur van het Nederlands Letterenfonds. “Met de resultaten kunnen we nog jaren vooruit.”

De Koningen schonken elkaar bij de opening een werk van een klassieke auteur uit het eigen land. Koning Filip kreeg *Das Verbotene Reich* van Slauerhoff. Koning Willem-Alexander kreeg *Käse* van Elsschot. Die roman gaat over een Antwerpse kantoorbediende die zich laat verleiden vertegenwoordiger te worden in volvette Edammer kaas, een product waarvan hij zelf gruwt. Zakelijk wordt de onderneming geen succes en aan het einde keert hij, een illusie armer maar innerlijk opgelucht, terug naar zijn kantoorbaan. “Was meine Frau betrifft, die sorgt dafür, dass kein Käse mehr auf den Tisch kommt. Erst nach Monaten hat sie mir einen Petit Suisse vorgesetzt, so einen weissen, platten Käse, der mit einem Edamer nichts mehr gemein hat als ein Schmetterling mit einer Schlange.”

HOOP EN INSPIRATIE BIJ DUTCH DESIGN WEEK

Eindhoven geldt als een van de creatiefste steden ter wereld. Op het gebied van patenten staat de regio al jaren aan de top van Europa. Grote bedrijven, technologische en creatieve starters en (ex-) studenten van TU Eindhoven en de Design Academy maken Eindhoven tot het mekka van de creatieve industrie. Exponent daarvan is de Dutch Design Week. Ooit begonnen als een initiatief van ontwerpers die hun werkplaatsen openden voor belangstellenden, is het evenement in 15 jaar uitgegroeid tot een internationale designmanifestatie met ruim 275.000 bezoekers.

Hare Majesteit Koningin Máxima bracht op 25 oktober een werkbezoek aan de Dutch Design Week en sprak uitgebreid met gevestigde en aanstormende ontwerpers, onder wie Christien Meindertsma, Maarten Baas en Petra Janssen. Daarna ging zij kijken bij de verschillende exposities op Strijp-S. Een van de ontwerpers met wie ze sprak was Sylvie Claes. Samen met drie medestudenten van TU Eindhoven ontwierp zij de Hugsy, een knuffeldeken voor te vroeg geboren baby's die in het ziekenhuis moeten blijven. Het dekentje neemt het hartritme en de geur van de moeder over en stelt het kind op zijn gemak. Een goed voorbeeld van de positieve bijdrage van ontwerpers aan de samenleving. "De Dutch Design Week is een evenement van hoop en inspiratie, gedragen door ontwerpers die denken dat het beter kan: mooier, socialer, duurzamer", aldus Martijn Paulen, directeur van de Dutch Design Week.

VERNIEUWING IN DE ZORG

Hare Majesteit Koningin Máxima bracht op 25 oktober een werkbezoek aan het Innovatie- en Productiecentrum van Koninklijke Philips N.V. in Best. Philips is de winnaar van de Koning Willem I Prijs 2016 in de categorie Grootbedrijf. Koningin Máxima is erevoorzitter van de Koning Willem I Stichting.

Tijdens haar bezoek vertelden medewerkers Koningin Máxima over de vernieuwingen waaraan Philips werkt binnen de gezondheidszorg. Een voorbeeld hiervan is mobiele monitoring met behulp van een smartphone van zwangere vrouwen in afgelegen gebieden. Verloskundigen delen bijvoorbeeld echobeelden van de zwangerschap met specialisten bij grote ziekenhuizen. Zij kijken op afstand mee en helpen complicaties te voorkomen.

Ook nam Koningin Máxima een kijkje in een hybride operatiekamer. Hart- en vaatchirurgie zijn sterk veranderd de afgelopen decennia. Steeds vaker worden patiënten met een katheter via bijvoorbeeld een prikgat in de lies geopereerd in plaats van met een 'open' operatie. Dat is vaak nauwkeuriger en minder belastend voor de patiënt. Voor deze behandelingen heb je de steriliteit van een operatiekamer nodig en de apparatuur uit de katheterisatiekamer. De hybride operatiekamer combineert beide.

Bestuursvoorzitter Frans van Houten: "De Koning Willem I Prijs is een geweldige erkenning voor de innovatiekracht en het ondernemerschap van Philips. Deze prijs kwam voor ons op een bijzonder moment vanwege onze toespitsing dit jaar op technologieën voor een goede gezondheid en de viering van onze 125ste verjaardag."

ERFENIS ALS TOEKOMSTKAPITAAL IN TWENTE

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten op 27 oktober een streekbezoek aan Almelo en Noordoost Twente. Op veel plaatsen in deze streek wordt geprobeerd slim en duurzaam gebruik te maken van bestaand cultureel en natuurlijk erfgoed. Zo hebben in het centrum van Almelo voormalige textiel fabrieken nieuwe bestemmingen gekregen voor wonen, werken en onderwijs. Rode draad in het bezoek was dan ook ‘erfenis als toekomstkapitaal’.

In Almelo praatte het Koningspaar met onder anderen bewoners van het Nieuwstraatkwartier. Families wonen vaak al generaties met plezier in deze wijk, maar er zijn ook sociale problemen. Bewoonster Jeanette Tijhoff: “Ik heb hun verteld over hoe het is om hier te wonen en dat het jammer is dat er ook verloedering in de wijk is”. In het voetbalstadion van Heracles hoorden de Koning en Koningin meer over de inspanningen van de club om ex-gedetineerden werkervaring te laten opdoen, zodat hun positie op de arbeidsmarkt sterker wordt. Zij spraken onder anderen met Selcuk, die helpt bij het schoonmaken van het stadion. “De Koning vroeg me voor welk elftal ik ben. Ik moest het eerlijk zeggen. Dat zijn dan toch Galatasaray en Twente.”

De Koning en Koningin gingen hierna naar het natuurgebied Springendal in de gemeenten Dinkelland en Tubbergen. Daar bezochten zij Wasserij Springendal. De wasserij gebruikt bronwater uit de Springendalse beek en geeft dat water na biologische zuivering weer terug aan de natuur. Met de inzet van warmtewisselaars wordt 80% van het energieverbruik teruggewonnen. Ook bezochten zij zorgboerderij Erve Meinders in Tilligte. Het was de wens van meneer Meinders, de voormalig eigenaar van Erve Meinders, dat zijn boerderij na zijn dood een thuis zou worden voor mensen met een verstandelijke beperking. Met een bijdrage van de provincie Overijssel werd de agrarische locatie omgebouwd tot een kleinschalige zorgvoorziening voor mensen uit de buurt. Op Erve Meinders wonen 12 mensen met een beperking. Een van hen is Lieke. “Doordeweeks werk ik mee op de boerderij. Op zaterdagochtend ga ik altijd paardrijden. Daarna maak ik mijn konijnenhok schoon en help ik in de stallen. Ik vind het hier heel fijn. Ik ben hier met mensen zoals ik en de begeleiders zijn aardig. Ik kan gewoon mezelf zijn.”

De Koning en Koningin bezochten hierna nog ‘Stal Oosterbroek’ van springruiter Gert Jan Bruggink in Losser. Hippische sport is cultureel en economisch van groot belang voor de streek. Zij sloten hun bezoek af in Oldenzaal, waar ze een wandeling maakten door het centrum.

NOVA HOLLANDIA

Ongeveer 300.000 Australiërs hebben Nederlandse wortels. Maar familiebanden zijn niet de enige reden dat Australië een bijzondere verbinding met Nederland voelt. Ook de historie speelt mee: het waren Nederlandse zeevaarders die in de 17de en 18de eeuw als eerste Europeanen de kusten van het Australië verkenden en er voet aan wal zetten. De vroegere naam van het continent, 'Nova Hollandia', getuigt daarvan.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima brachten van 31 oktober tot 4 november een Staatsbezoek aan Australië, op uitnodiging van gouverneur-generaal Sir Peter Cosgrove. Aan de westkust, in Perth, werden zij verwelkomd met een rookceremonie, een Aboriginal gebruik waarbij sandelhoutbladeren worden verbrand om kwade geesten te verdrijven. In het Western Australian Maritime Museum in Fremantle onthulde het Koninklijk Paar de gegraveerde tinnen schotel die schipper Dirck Hartogh in 1616 aan de Australische westkust achterliet. De schotel behoort tot de collectie van het Rijksmuseum, dat hem aan het Australische museum uitleende.

Tijdens een ontvangst voor Nederlandse Australiërs ontmoette het Koningspaar onder anderen Wendy de Bie, die al 35 jaar in Australië woont. "Ik hou van Australië vanwege de ruimte en het weer. De mensen zijn een stuk makkelijker hier. Ik denk dat de mensen in Nederland meer op elkaar letten omdat ze zo dicht op elkaar wonen. Maar ik blijf Nederlands eten en ga vaak naar de Hollandse winkel. Daar heb je kroketten en drop."

Na Perth reisde het Koningspaar naar de hoofdstad Canberra, in het zuidoosten van Australië. Daar legden zij zonnebloemen bij het MH17 monument en spraken zij met vertegenwoordigers van Australische hulpdiensten die assisteerden na het neerhalen van het vliegtuig in juli 2014. In zijn toespraak bij de Staatslunch ging de Koning hier nader op in. “Voor mijn vrouw en mij was het een ontroerende ervaring deze morgen bij het monument voor de Australische slachtoffers te staan en hen daar te gedenken. Wij hechten grote waarde aan de uitstekende samenwerking met Uw land in het onderzoek naar de precieze toedracht, zodat de daders ter verantwoording kunnen worden geroepen en er recht gedaan kan worden.”

Het beroemde Opera House in Sydney was een dag later hel oranje verlicht ter gelegenheid van een concert van de gebroeders Jussen en het Sydney Symphony Orchestra, dat het Koningspaar de gastheer aanbood. De schijnwerpers in Sydney waren niet alleen gericht op de cultuur, maar ook op de wetenschappelijke en economische samenwerking tussen Australië en Nederland. Op Cockatoo Island in Sydney Harbour presenteerden Nederlandse bedrijven en organisaties hun kennis en kunde op het gebied van slimme en duurzame stadsontwikkeling en voedselproductie. Met een akubra op het hoofd – de traditionele vilthoed van Australische veehouders – hield de Koning een toespraak. “Australië en Nederland behoren als landbouwnaties tot de wereldtop.”

Het Staatsbezoek werd 4 november afgesloten in Brisbane, waar waterbeheersing centraal stond.

KIWI'S MET ORANJE VEERTJES

De kiwi is een steeds zeldzamer wordende loopvogel met een lange snavel, die van nature alleen in Nieuw-Zeeland voorkomt. 'Kiwi' is ook de bijnaam van de inwoners van Nieuw-Zeeland. Tienduizenden van hen komen oorspronkelijk uit Nederland. "Zij werden echte kiwi's, prachtig bruin of grijs van kleur, maar als je héél goed kijkt, zie je soms toch nog een paar oranje veertjes", zei Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op de eerste dag van het Staatsbezoek dat hij met Hare Majesteit Koningin Máxima aan Nieuw-Zeeland bracht. Van 7 tot 9 november bezochten zij eerst de hoofdstad Wellington en daarna Christchurch en Auckland.

Na het traditionele Maori-welkom met haka powhiri (welkomstdans) en hongi (neusgroet), kreeg het Koninklijk Paar een rondleiding over de Great War Exhibition. In de Eerste Wereldoorlog vochten honderdduizend Nieuw-Zeelandse mannen en vrouwen mee, onder meer in de Slag om Gallipoli in Turkije (1915). De Koning en Koningin gingen ook kijken en luisteren bij Park Post Road Production, het filmbedrijf dat gespecialiseerd is in beeld- en geluidsbewerking van internationale kaskrakers. Onder meer *The Hobbit*, *The Lord of the Rings* en *King Kong* werden hier bewerkt. Hoe maak je midden in de zomer het geluid van knerpende voetstappen door verse sneeuw? Door te knijpen in een leren etui met meel!

's Avonds bood gouverneur-generaal Dame Patsy Reddy het Koninklijk Paar een Staatsbanket aan. “Na de Tweede Wereldoorlog kwamen meer dan veertigduizend Nederlanders hierheen, vaak gedreven door woningnood en gebrek aan toekomstkansen thuis”, zei de Koning in zijn toespraak. “Hier vonden zij iets wat zij thuis misten: onbegrensde ruimte.”

Op de tweede dag van het staatsbezoek bezochten de Koning en Koningin het gemeenschapshuis (marae) en het economisch hoofdkantoor van de Ngai Tahu Iwi, de grootste Maori stam op het Zuidereiland. De stam bedrijft duurzame landbouw waarbij het welzijn van de gemeenschap en het natuurlijk evenwicht centraal staan. De Maori's woonden al in Nieuw-Zeeland toen in 1642 Abel Tasman en zijn bemanning er als eerste Europeanen voet aan wal zetten. Na de nadere kennismaking met de Maori-cultuur ging het Koningspaar naar Christchurch. Daar verdiepten zij zich in de wederopbouw en de herinrichting van de stad, die in 2011 werd getroffen door een verwoestende aardbeving waarbij 185 doden vielen. Nabestaanden van slachtoffers vertelden hun verhaal, onder wie Jeanette en Bruce McEachen die hun 25-jarige zoon Matthew verloren.

Op de laatste dag van het Staatsbezoek woonden de Koning en Koningin in Auckland een deel van de economische conferentie 'Future of Food' bij. Nederlandse en Nieuw-Zeelandse kennisinstellingen en bedrijven ontmoetten elkaar daar om de onderlinge samenwerking op het gebied van voedselproductie en tuinbouw te bevorderen.

STERKER MET DE MUSSEN

Een volksbuurt met een sterke gemeenschapszin, maar ook met schrijnende armoede, verpauperde huizen en geweld van jeugdbendes. Zo zag een groot deel van de Haagse Schilderswijk er in de jaren twintig van de vorige eeuw uit. De idealistische Jacob de Bruin kreeg hier in 1926 de leiding over een nieuw initiatief: een clubhuis waar jongeren een kans op ontwikkeling zouden krijgen. In de beginjaren kwam daar nog niet zoveel van terecht. Regelmatig moest de inventaris het ontgelden en met bladzijden uit de boeken in de leeszaal werden sigaretten aangestoken. Toch wist buurthuis De Mussen zich langzaam maar zeker een onmisbare plek in de wijk te verwerven. Op 17 november vierde het buurthuis zijn negentigjarig bestaan, in aanwezigheid van Hare Majesteit Koningin Máxima.

Wekelijks bezoeken ongeveer 1800 wijkbewoners van alle leeftijden en culturele achtergronden het buurtcentrum. Directeur Nicoline Grötzebauch: “Investeren in jongeren betaalt zich later uit. Wij leren jongeren essentiële vaardigheden: kruip niet in een slachtofferrol, stop met het wij/zij-denken en blijf positief.”

Wijkbewoonster Marjana Ahraoui herinnert zich nog hoe ze twintig jaar geleden uit Marokko naar Nederland kwam. “Ik had heimwee en durfde niks te doen. Ik zat alleen maar thuis.” Mede dankzij buurthuis De Mussen heeft ze haar draai gevonden. “Ik voel me zoveel sterker en zelfverzekerder nu. Ik vind het heerlijk om nu andere vrouwen wegwijs te maken en aan het praten te krijgen.”

WERK VOOR VIER MILJOEN MENSEN

Het midden- en kleinbedrijf biedt werk aan meer dan vier miljoen mensen en levert daarmee zeventig procent van de werkgelegenheid binnen het Nederlands bedrijfsleven. Na een aantal moeilijke jaren liet het MKB in 2015 weer een lichte omzetgroei zien. De actuele cijfers over het midden- en kleinbedrijf zijn verzameld in het Jaarbericht 2016, de 'Staat van het MKB' van het Nederlands Comité voor Ondernemerschap en Financiering. Hare Majesteit Koningin Máxima is lid van dit comité en was op 18 november aanwezig bij de presentatie van dit jaarbericht. Daarvoor was een bijzondere plek gekozen: slagerij Van Eijk in Voorschoten, een familiebedrijf dat al 45 jaar aan de weg timmert.

Aad van Eijk: "Ik ben vereerd dat de Koningin bij een slager op visite komt. In 1971 ben ik in Voorschoten begonnen. Mijn kinderen hebben het bedrijf verder uitgebouwd, en dat gaat heel goed. Ik ben een trotse vader omdat mijn kinderen deze slagerij zo mooi hebben voortgezet. Ik ben nog wel aanwezig om aanwijzingen te geven, maar zij leiden het bedrijf."

De presentatie vond plaats op de 'Dag van de Ondernemer', een initiatief van MKB Nederland. Deze dag is bedoeld om het ondernemerschap te vieren en ondernemers te bedanken voor hun inzet. Carla van Eijk, die samen met haar broers Walter en Ronald slagerij Van Eijk runt, is een van de ambassadeurs van de Dag van de Ondernemer.

ZEVENTIG JAAR HOMO-EMANCIPATIE

“Toen ik jong was, was homoseksualiteit volledig taboe. Ik geef voorlichting op scholen in Friesland, waar mensen worden opgeleid voor de zorg. We vertellen daar hoe het vroeger was om homoseksueel te zijn. Daar hebben jongeren van nu geen idee van.” De 84-jarige Gerda Tolk was op 22 november een van de gesprekspartners van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander tijdens zijn bezoek aan COC Nederland. De Koning bezocht de belangenorganisatie voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, interseksuelen en transgenderpersonen ter gelegenheid van het zeventigjarig jubileum. De Koning sprak met mensen uit diverse groepen waar acceptatie vaak nog achterblijft. Nick Vijn (18) vertelde de Koning over de Gay-Straight Alliance op zijn mbo-school. In zo’n alliantie werken jongeren samen aan een veilige sfeer op hun school voor iedereen, ongeacht zijn of haar geaardheid. Nick vond het ‘stoer’ dat de Koning naar het COC kwam. “Het geeft jongeren het gevoel dat ze zichzelf kunnen zijn. Zijn komst is echt een steuntje in de rug.”

Het COC is de oudste nog bestaande LHBIT-organisatie ter wereld en ondersteunt zusterorganisaties in meer dan vijftig landen. Na zeventig jaar heeft zij nog steeds een belangrijke taak. Voorzitter Tanja Ineke: “Homo is het meest gebruikte scheldwoord op scholen. In 72 landen is homoseksualiteit nog strafbaar. Dus er is nog veel winst te behalen!”

ALMERE: STAD VAN PIONIERS

In november 1976 kregen de allereerste inwoners van Almere de sleutel van hun nieuwe woning. In veertig jaar tijd groeide Almere uit tot een grote stad met 200.000 inwoners. Voelden de pioniers van toen zich direct thuis? Hoe is het eigenlijk om samen een nieuwe stad vorm te geven? Om hier van de bewoners zelf meer over te horen, bracht Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander op 24 november aan werkbezoek aan Almere, op uitnodiging van burgemeester Franc Weerwind. Bewoonster van het eerste uur Lia de Clerk vertelde hem over het prille begin. “De Koning vroeg hoe het hier was toen we op 30 november 1976 de sleutel hadden gekregen. Ik heb verteld dat we eerst maar eens zijn gaan schoonmaken in ons huisje, want het was toen een bende.”

De inwoners van Almere zijn het pionieren niet verleerd. De Koning ging onder meer kijken in Oosterwold, waar de gebiedsinrichting geheel aan de bewoners wordt overgelaten. Zij bouwen niet alleen hun eigen woning, maar gaan samen ook over wegen, groen, water, riolering en openbare ruimte. Bewoners vertelden hem hoe ze dat alles zelf realiseren.

Ook bezocht de Koning openbare scholengemeenschap Echnaton. Daar ontmoette hij onder anderen Jeremy Doorenspleet, de voorzitter van de leerlingenraad. “Op de basisschool was ik verlegen. Hier wilde ik een nieuwe start maken. Ik doe nu dingen die niemand van me verwacht had. Zo presenteer ik ons eigen schoolprogramma op Youtube.”

BOFFEN MET EEN BUUR ALS BELGIË

Zijne Majesteit Koning Filip en Hare Majesteit Koningin Mathilde der Belgen brachten van 28 tot en met 30 november een Staatsbezoek aan ons land. Het programma omvatte zo'n vijftien verschillende onderdelen binnen het brede spectrum van de samenwerkingsrelatie: kunst en cultuur, politiek en bestuur, wetenschap, bedrijfsleven en infrastructuur. Het Staatsbezoek bekrachtigde de hechte band tussen beide buurlanden en bracht honderden Belgische en Nederlandse professionals nader met elkaar in contact.

Een bijzonder moment was de ondertekening van een verdrag tot aanpassing van de grens door minister Koenders van Buitenlandse Zaken en zijn Belgische collega Reynders, in aanwezigheid van beide Koningsparen. Nederland en België 'ruilden' daarbij enkele schiereilandjes in de Maas die aansluiten op het grondgebied van het buurland. "Een kwestie van *bon sens*. En dat alles in goede vrede, zonder Tiendaagse Veldtocht", aldus Koning Willem-Alexander.

"Onze kwaliteiten vullen elkaar aan: de meer Nederlandse rechtlijnigheid en zin voor strategische aanpak en de Belgische aanleg voor bemiddeling en compromis", zei Koning Filip in zijn toespraak bij het Staatsbanket. Koning Willem-Alexander prees België als een land waarin heel Europa samenkomt en noord en zuid elkaar de hand reiken, onnavolgbaar in zijn vindingrijkheid, onovertroffen in zijn levenskunst. "Nederland boft met een buur als België!"

Koning Filip maakte tijdens het driedaagse bezoek nader kennis met een aantal innovatieve bedrijven en organisaties in ons land, waaronder ruimtevaartorganisatie ESA/ESTEC in Noordwijk en High Tech Campus Eindhoven, waar hij sprak met jonge onderzoekers. Koningin Mathilde ging samen met Koningin Máxima naar het Cobra Museum voor Moderne Kunst in Amstelveen voor een overzichtstentoonstelling van de schilder Pierre Alechinsky. Hij is een Belgisch boegbeeld van de Cobrabeweging, waartoe ook de Nederlanders Karel Appel en Corneille behoorden.

Koningin Mathilde oriënteerde zich ook op twee initiatieven die gesteund worden door het Oranje Fonds. Samen met Koningin Máxima bezocht zij onder meer Kamers met Kansen in Amsterdam. Jongeren die voortijdig hun school hebben verlaten worden vanuit een veilige woonplek door een persoonlijke coach gestimuleerd de draad weer op te pakken en leren op eigen benen te staan.

Op de laatste dag van het staatsbezoek gingen de beide Koninginnen per trein naar het geheel vernieuwde station Utrecht Centraal. De Nederlandse tak van de Belgische bouwgroep Besix voerde de verbouwing uit.

Tijdens het staatsbezoek werd afgesproken dat de Universiteit Luik een speciale leerstoel voor Lage Landen studies instelt: de Willem-Alexander-leerstoel. Doel is de kennis van het Nederlands te bevorderen in het Franssprekende deel van België.

PRECISIEWERK

Uiterste precisie, technisch vakmanschap en creativiteit. Die vaardigheden en eigenschappen staan centraal in de opleiding tot Research Instrumentmaker aan de Leidse instrumentmakers School. Deze mbo-vakschool is in 1901 opgericht door de Leidse hoogleraar en Nobelprijswinnaar Heike Kamerlingh Onnes, omdat hij behoefte had aan vakmensen die nauwkeurige instrumenten voor natuurkundig onderzoek konden ontwikkelen en maken. Tegenwoordig voorziet de school nog steeds in een grote behoefte: wie de opleiding met succes afrondt, vindt zonder moeite een baan in Nederland of daarbuiten.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander opende op 6 december een nieuwe vleugel van de school. De capaciteit is daarmee gegroeid naar een maximaal aantal van 400 studenten. Directeur Dick Harms: "Onze studenten leren hier van de grond af aan om prototypes, unieke modellen van instrumenten, te ontwerpen, bouwen en testen." De opleiding omvat klassieke technieken als glasblazen, boren, draaien, frezen en slijpen, maar ook laserlassen, 3D-printen en vonkverspanen (figuurzagen met elektrodes tot op de duizendste millimeter nauwkeurig). Student Erik: "Op deze school leer je het verbindende element te zijn tussen de techniek en de wetenschap."

De Koning bezocht alle disciplines en keek de kunst af bij de studenten. Hij startte in de glasblazerij waar hij zelf aan de slag mocht. Onder het toezien van docent glastechniek Frans Folst moest de Koning één bol blazen in een verhitte buis. Het werden er zelfs twee.

SCOUTS OP HET PALEIS

Als beschermvrouwe van Scouting Nederland bezoekt Hare Majesteit Koningin Máxima met enige regelmaat initiatieven en projecten van scoutingverenigingen in het land. Op 6 december draaide zij de rollen om: 25 scouts van diverse scoutingverenigingen waren te gast op Paleis Noordeinde om te vertellen over hun activiteiten. Onder hen de tienjarige Matteo uit Amsterdam Zuidoost, die lid is van Scoutinggroep Majoor Bosshardt. “Ik kan niet bedenken wat het leukste is van mijn Scoutinggroep, er zijn zoveel leuke dingen. Het allerleukste is toch wel als we samenwerken om bijvoorbeeld iets te bouwen.”

Ook een aantal vrijwilligers en bestuurders van Scouting Nederland was uitgenodigd om met de Koningin te praten over hun ervaringen. Vier jonge vrijwilligers vertelden Koningin Máxima wat hen drijft om zich wekelijks weer volledig in te zetten. Scouting Nederland werkt samen met andere organisaties om zoveel mogelijk kinderen en jongeren te bereiken en met elkaar in contact te brengen. Een van die organisaties is het Leger des Heils. Een andere samenwerkingspartner is de Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind. De Koningin werd onder andere bijgepraat over een initiatief waarbij scouts met en zonder beperking de kans krijgen elkaar te ontmoeten, van elkaar te leren en samen actief te zijn.

Scouting Nederland heeft in totaal meer dan 100.000 jeugdleden.

VERHALEN VOL LEVEN

Op 8 december kreeg de Britse schrijfster A.S. Byatt de Erasmusprijs uitgereikt door Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander. Zij kreeg de prijs voor haar bijdrage aan het genre 'Life Writing', dat biografieën, autobiografieën en historische romans omvat. Dame Antonia Susan Byatt (1936) brak in 1990 internationaal door met haar roman *Obsessie*, over twee jonge wetenschappers die in de ban raken van een Victoriaans liefdespaar.

De jury roemde A.S. Byatt als een geboren verhalenverteller met een grote verbeeldingskracht die zich laat inspireren door verhaalstof uit heel Europa. Haar oeuvre wordt bevolkt door kunstenaars en wetenschappers, maar ook door figuren uit sprookjes en mythen. In haar dankwoord ging Byatt in op de wortels van haar schrijverschap. "Bij het schrijven schakel ik tussen de verbeelde wereld – nieuwsgierigheid, geuren en geluiden, ruimte – en de vorm van de woorden. Als kind las ik, net als veel andere Britse kinderen van mijn generatie, Beatrix Potter, nadat haar verhalen me eerst waren voorgelezen. Verhalen vol leven – de eend die een plekje zoekt om haar eieren te leggen, de das die snurkt en doet alsof hij slaapt, het hondje dat onbedoeld een muizenvleespastei eet. Ik was kind in de oorlog, in een wereld van gevaar en dood, maar Potters verhalen onthulden wreedheid en angst in de context van een verhaal."

De Koning is Regent van de Stichting Praemium Erasmianum, die jaarlijks de Erasmusprijs toekent.

WAAR ZOULDEN WE ZIJN ZONDER LERAREN?

Ruim 180.000 juffen, meesters en leraren telt ons land. Samen verzorgen zij het onderwijs aan bijna 2,5 miljoen kinderen op de basisschool en in het voortgezet onderwijs. Ze hebben een uitdagende baan. Niet alleen brengen zij kinderen kennis bij, ook wordt van hen verwacht mee te helpen bij het oplossen van allerlei maatschappelijke problemen, van obesitas tot radicalisering. Een op de vijf docenten heeft door de werkdruk wel eens te maken met burn-outklachten.

Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander ging op 14 december naar het VeenLanden College in Mijdrecht om met beginnende en ervaren leraren te praten over hun werk, over hun gedrevenheid, maar ook over de problemen waar zij tegenaan lopen. Hij sprak ook met studenten die voor het beroep leraar hebben gekozen over hun stage-ervaringen en met zij-instromers over het behalen van bevoegdheden.

Het VeenLanden College maakt veel werk van opleiding, begeleiding en coaching van zowel nieuwe leerkrachten als docenten met een lange staat van dienst. In de regio werkt de school nauw samen met andere scholen voor voortgezet onderwijs en met lerarenopleidingen.

‘SAMENLEVING KAN NIET BLOEIEN ZONDER KUNST’

Met de jaarlijkse Prins Claus Prijzen eert het Prins Claus Fonds kunstenaars, denkers en organisaties die met hun werk een positieve bijdrage leveren aan de maatschappelijke ontwikkeling van hun land. Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Constantijn reikte op 15 december de prijzen uit aan zes laureaten. De Grote Prins Claus Prijs ging naar de Thaise filmmaker Apichatpong Weerasethakul. Met zijn poëtische, droomachtige werk geldt hij als een van de toonaangevende filmmakers in Azië. In een omgeving waarin de vrijheid van kunstenaars niet onbeperkt is, weet hij steeds weer de grenzen op te zoeken en nieuwe manieren te vinden om zijn visie op samenleving en politiek te geven. De hoofdlaureaat zelf verwoordde het als volgt: “Kunst stelt vragen. Kunst is een beweging van dromen en intellect. Een samenleving kan niet bloeien zonder de ontwikkeling van de kunst. Ik geloof dat creativiteit een van onze aangeboren eigenschappen is. We hoeven niets te doen dan haar te laten stromen!”

Tot de andere laureaten behoorden Kamal Mouzawak, een kok die in Beiroet mensen met verschillende achtergronden bij elkaar brengt door hen samen te laten koken en eten, en Vo Trong Nghia, een Vietnamese architect die groene oases introduceert in de betonwoestijn van Ho Chi Minhstad.

Prins Constantijn is erevoorzitter van het Prins Claus Fonds. Hunne Majesteiten Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima en Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Beatrix, Prinses Laurentien en Prinses Mabel woonden de uitreiking bij.

NEDERLANDERSCHAP VEREIST INZET

In 2005 besloot de ministerraad tot de invoering van Naturalisatiedag. De bedoeling is dat gemeenten op Naturalisatiedag tijdens een feestelijke ceremonie het naturalisatiebesluit overhandigen aan nieuwe burgers, als bekroning van hun integratieproces. Tot dan toe werd het naturalisatiebesluit per post toegestuurd, wat weinig wederzijdse betrokkenheid uitdrukt.

Zesenzeventig inwoners van Den Haag afkomstig uit zevenentwintig verschillende landen legden op 15 december tijdens de tiende landelijke Naturalisatiedag hun Verklaring van Verbondenheid af. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander woonde de ceremonie in de Nieuwe Kerk bij, net als zijn moeder tien jaar eerder.

De naturalisatieceremonie is een feestelijk gebeuren met een serieuze kern. Beklemtoond wordt dat naturalisatie niet vrijblijvend is en dat bij het Nederlanderschap rechten en plichten horen. Nederlanderschap vereist inzet, aldus burgemeester Jozias van Aartsen en wethouder Rabin Baldewsingh (Sociale Zaken). De wethouder verwoordde het als volgt: “Trek U niet terug in de moskee, de tempel of achter een Bollywood-schotelantenne. We moeten hand-in-hand optrekken om te bouwen aan dit land.”

VANUIT DE KLAS NAAR CARRÉ

Meer dan anderhalf miljoen mensen van alle leeftijden keken op 16 december naar de uitzending van het Kerst Muziekgala, waarin kinderen op het grote podium van Theater Carré mochten optreden voor Hare Majesteit Koningin Máxima. De optredende schoolklassen werden in de loop van het jaar geselecteerd in het Zapp-programma de BZT Muziek Show. Dit programma, gepresenteerd door Jetske van den Elsen en Pepijn Gunneweg, zet zich samen met Koningin Máxima en een groot aantal ambassadeurs in heel Nederland in voor méér muziek in de klas. Dat is hard nodig: de aandacht voor muziekonderwijs is de afgelopen tientallen jaren sterk afgenomen. Ten onrechte, want samen muziek maken is leuk en leert je spelenderwijs luisteren, samenwerken en je talenten ontdekken.

Een van de talenten die het grote podium van Carré beklom, was trompettist Duco Akkerman (15) uit Boekelo. “Ik krijg op school extra muzieklessen en een uur per week ensemble. Ik speel ook in een orkest en soms word ik voor concertjes gevraagd. Samen met Chef Special heb ik op Pinkpop gespeeld. Dat ga ik nooit meer vergeten!”

Sinds de start van de campagne voor Méér Muziek in de Klas, begin 2016, is al veel bereikt: een zesde van alle basisscholen is muziekonderwijs een steviger plek gaan geven in het lesprogramma. Doel is om uiteindelijk alle 1,6 miljoen basisschoolkinderen muziekonderwijs te bieden.

ZONDER U, ZONDER JOU, GAAT HET NIET

Anderhalf miljoen kijkers en luisteraars volgden op 25 december 13.00 uur de vierde Kersttoespraak van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander. Hij zei in 2016 met zijn toespraak te hebben geworsteld.

“Tegenstellingen in de wereld lijken groter te worden. En dat heeft zijn weerslag op ons leven hier. Het extreme lijkt het nieuwe normaal te worden. Zoekend naar zekerheid, graven groepen zich in hun eigen gelijk in. Dat maakt een open gesprek vaak onmogelijk. Velen hebben het gevoel in een land zonder luisteraars te leven. (...)

In deze onzekere tijd, zijn angst en woede begrijpelijke emoties. Maar boosheid kan geen eindstation zijn. De vrede waarnaar we zo verlangen, komt niet dichterbij als mensen afhaken en zich ingraven. Vrede begint met het beschermen van wat we delen en het aanwenden van alle positieve krachten. Zonder U, zonder jou, gaat het niet. Met Kerstmis worden we aangespoord niet op te geven. Elkaar niet op te geven. Ieder mens telt. Het licht van Kerstmis schijnt voor ons allemaal, en maakt ons opnieuw voor elkaar zichtbaar.”

EEN KIJKJE IN DE WERELD VAN PALEIS NOORDEINDE

EEN KIJKJE IN DE WERELD VAN PALEIS NOORDEINDE

Paleis Noordeinde is eigendom van het Rijk, dat het ter beschikking heeft gesteld van Zijne Majesteit de Koning. Bijna het hele jaar door wordt Paleis Noordeinde intensief gebruikt door de Koning, Koningin Máxima en de medewerkers van de Dienst Koninklijk Huis. Maar midden in de zomer is het rustiger in het werkpaleis. Dat maakt het mogelijk in die weken bezoekers te ontvangen en kennis te laten maken met dit bijzondere nationaal erfgoed. Op zaterdag 23 juli opende Paleis Noordeinde voor het eerst zijn deuren voor het publiek. Op vier achtereenvolgende zaterdagen verwelkomde een enthousiaste groep vrijwilligers uit de hoforganisatie 9.500 bezoekers, die zich daarvoor via een speciale website hadden opgegeven. Ook het Koninklijk Staldepartement was een aantal middagen te bezichtigen. Van die mogelijkheid maakten bijna 10.000 bezoekers gebruik. De ervaringen waren zo positief, dat Paleis Noordeinde en de Koninklijke Stallen in de zomer van 2017 opnieuw een aantal dagen hun poorten en deuren zullen openen.

De bezoekers van Paleis Noordeinde konden in hun eigen tempo een groot deel van het gebouw verkennen. Velen zullen de indruk hebben gekregen in een museum te zijn. Maar dat is Paleis Noordeinde niet. Door het jaar heen gonst het gebouw van de activiteiten. De Koning en Koningin hebben er hun kantoor en ontvangen er gasten.

Zo ontving de Koning er op 16 december de Groningse Nobelprijswinnaar Prof. dr. Ben Feringa, die kort daarvoor in Stockholm de Nobelprijs voor Scheikunde uitgereikt had gekregen. Buitenlandse gasten kunnen op Paleis Noordeinde overnachten. Er worden lunches en diners gegeven voor kleine en grote gezelschappen. De Uitblinkerslunches voor Nederlanders die een bijzondere prestatie hebben geleverd, zijn hiervan een voorbeeld. Op woensdagochtend neemt de Koning in het paleis de geloofsbrieven in ontvangst van nieuwe ambassadeurs. Ook beëdigt hij er hoge functionarissen. Elk jaar komen er tienduizenden poststukken, brieven en e-mails binnen die zorgvuldig worden behandeld en beantwoord. De honderden bezoeken en activiteiten van Koning, Koningin en Prinses Beatrix worden vanuit Paleis Noordeinde tot in de puntjes voorbereid. Elke maandagochtend nemen zij er gedrieën met hun adviseurs de lopende zaken door. Adjudanten, lakeien, ICT'ers, portiers, medewerkers van de secretariaten, de thesaurie, de intendance, het bureau van de Ceremoniemeester en het departement van de Hofmaarschalk zorgen dat alles op rolletjes loopt. En soms is het groot feest op het paleis, zoals bij de jaarlijkse uitreiking van de Appeltjes van Oranje in de Grote Balzaal.

Om de duizenden bezoekers tijdens de zomeropenstelling op een goede manier te kunnen ontvangen, waren wel de nodige voorbereidingen nodig. Er werd een introductiefilm gemaakt en een boekje voor de bezoekers: 'Welkom in Paleis Noordeinde en de Koninklijke Stallen'. Voor kinderen kwam er een speciale uitgave. Er werd een route door het paleis uitgestippeld en een looper uitgerold die de hele route markeerde. In de Galerijzaal werd een tafel ingedekt met servies en bestek uit de tijd van Willem II. Paspoppen werden aangekleed met de verschillende livreeën, van dagelijks tenue tot 'gala'. Er werden medewerkers geworven die gastheer- of vrouw, verteller, suppoost, garderobemedewerker of begeleider van mindervalide gasten wilden zijn. De beveiliging werd aangepast aan de grote bezoekersstroom. Er werd een website gebouwd via welke bezoekers zich konden aanmelden (alle beschikbare kaarten voor Paleis Noordeinde waren binnen zes uur op). Er werd een proefdag georganiseerd met buurtbewoners en een persronde waaraan tientallen media deelnamen. En natuurlijk kreeg alles nog een extra poetsbeurt voordat de deuren dan eindelijk opengingen voor het publiek, op zaterdag 23 juli.

Bezoekers mochten zelf bepalen hoe lang ze over hun tocht door het paleis deden. Sommigen hielden een fiks tempo aan en waren in een half uur klaar. Anderen lieten alles rustig op zich inwerken en bleven tweeënehalf uur rondkijken. Op een aantal plekken in het paleis vertelden medewerkers van de Dienst Koninklijk Huis meer over de geschiedenis en het gebruik van de diverse ruimtes. De reacties van de bezoekers na afloop waren heel positief. Een groot aantal van hen liet een bericht achter op de Facebook-pagina van het Koninklijk Huis of gaf op andere wijze feedback. “De ontvangst was heel vriendelijk, waardoor wij ons echt welkom voelden. De trots en betrokkenheid van de staf waren voelbaar”, schreef mevrouw Vermeulen. Bezoekster Marianne de Jonge liet weten: “Hulde aan de medewerkers van Paleis Noordeinde. Druk, lange rijen, maar *hostmanship* ten top.” Veel bezoekers vroegen wel aandacht voor de ticketwebsite die de grote belangstelling bij de lancering op 30 juni niet goed aan kon, naar later bleek omdat de achterliggende betaalfunctie niet goed werkte.

Een bijzondere ruimte die de bezoekers konden bekijken, was de Puttikamer. Hier bespreken de Koning, de Koningin en Prinses Beatrix op maandagmorgen de lopende zaken met hun adviseurs in de wekelijkse Secretarievergadering. Honderden *putti* (mollige kinderfiguurtjes) sieren de wandbespanning van deze kamer, die in de jaren zestig van de negentiende eeuw als salon werd gebruikt door Koningin Sophie, de vrouw van Koning Willem III.

Natuurlijk voerde de route ook door de Grote Balzaal, met 25 meter de grootste ruimte van het paleis. De balzaal werd in 1822 gerealiseerd in opdracht van Koning Willem I. Destijds werd de ruimte verlicht met 800 kaarsen, waarvan de vlammetjes gloedvol weerkaatsten in het gladde stucmarmor (*scagliola*). Gedanst wordt er niet meer in de Balzaal. Maar banketten en grote ontvangsten worden er nog regelmatig gegeven.

In de vestibules vallen de moderne plexiglas deuren op, met een afbeelding van tekenende handen. Zij zijn een ontwerp van Marthe Röling uit 1987.

Heel kwetsbaar is de Indische Zaal, een huwelijksgeschenk van Nederlands-Indië aan Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik. Getalenteerde hout- en beeldsnijders uit de Indonesische archipel hebben vijf jaar gewerkt aan de meer dan duizend houten elementen van de vloer, de wanden en lijsten en het plafond. In 1906 was alles – *zonder* spijkers en schroeven – gemonteerd. De zaal is niet goed bestand tegen schommelingen in vochtigheid en temperatuur en wordt daarom alleen voor kleine ontvangsten gebruikt. Tijdens de zomeropenstelling was de Indische Zaal vanaf de drempel te bewonderen.

De Balkonkamer was wel ‘van binnenuit’ te bezichtigen. Deze kamer ontleent zijn naam aan het balkon waarop de Koning en Koningin op Prinsjesdag de toegestroomde belangstellenden groeten. De Koning gebruikt de Balkonkamer vaak, onder meer voor ontmoetingen met ambassadeurs en andere hoge gasten.

Paleis Noordeinde heeft een markante geschiedenis van bijna 500 jaar. Koningin Beatrix nam het in 1984 in gebruik als werkpaleis. In de eeuwen daarvoor is het gebouw altijd nauw verbonden geweest met het Oranjehuis. Louise de Coligny, de weduwe van Willem van Oranje, woonde er en stadhouder Frederik Hendrik hield er grote ontvangsten. Na de Franse tijd nam Koning Willem I er zijn intrek. Eén Koning en twee Koninginnen werden op Paleis Noordeinde geboren: Willem II in 1792, Wilhelmina in 1880 en Juliana in 1909.

In de loop der eeuwen is het gebouw ingrijpend van karakter veranderd. Oorspronkelijk was het een hofstede, die in 1533 werd verbouwd tot woonhuis. Frederik Hendrik kreeg het in 1609 ten geschenke van de Staten van Holland. Hij breidde 'het Oude Hof', zoals het toen heette, fors uit en gaf het vorstelijke allure. Architecten Jacob van Campen en Pieter Post gaven het gebouw een classicistisch aanzien volgens de mode van die tijd. Er werd een voorgevel met twee vleugels opgetrokken, en ook aan de achterkant kreeg het paleis twee vleugels. Van bovenaf gezien heeft het paleis daarmee een H-vorm.

Na de dood van Amalia van Solms, de echtgenote van Frederik Hendrik, raakte het Paleis in onbruik. Pas in de late 18de eeuw kwam het weer in beeld, toen stadhouder Willem V het opnieuw liet inrichten voor zijn zoon Willem Frederik. Na de ballingschap van de Oranjes in de Franse tijd, keerde Willem Frederik in 1813 naar Nederland terug. Als Willem I nam hij in 1815 de titel Koning der Nederlanden aan. Paleis Noordeinde - deels heringericht in empirestijl - werd zijn winterpaleis. Uit die jaren dateert onder meer de Grote Balzaal.

Latere Koningen en Koninginnen hebben eveneens hun stempel op Paleis Noordeinde gedrukt. Koning Willem III liet een aantal staatsievertrekken moderniseren door de Belgische architect Henri Camps. Onder Koningin Wilhelmina werd de sfeervolle Indische Zaal gerealiseerd.

In 1948 verwoestte een uitslaande brand een aantal vertrekken in het middendeel van het paleis. De schade was enorm, niet alleen door vuur en rook, maar ook door het bluswater. Het stucplafond van de Balkonkamer ging geheel verloren en werd later nauwgezet gereconstrueerd. Ook kreeg het paleis bij de restauratie een hoog schilddak.

Koningin Juliana werkte en woonde niet op Paleis Noordeinde, maar op Paleis Soestdijk. Het was Koningin Beatrix die Paleis Noordeinde in 1984 weer in gebruik nam als werkpaleis. Om het gebouw geschikt te maken voor intensief dagelijks gebruik, werd in de Achtervestibule een tweede trappartij aangelegd: de Koninginnetrap. Er kwamen moderne accenten in het gebouw, zoals de grote plafondschildering van Rudi van de Wint boven de Koninginnetrap en de plexiglasdeuren van Marthe Röling tussen de vestibules.

Koning Willem-Alexander handhaafde in 2013 Paleis Noordeinde als werkplek en ontvangstruimte en als kantoor van een groot deel van de Dienst Koninklijk Huis. Vandaag de dag is Paleis Noordeinde bijna 500 jaar jong, en nog steeds het kloppend hart van de hoforganisatie.

OVERZICHT WERKZAAMHEDEN KONINKLIJK HUIS 2016

JANUARI

Lisse	Bijwonen uitreiking Tuinbouw Ondernemersprijs	Koningin
Amsterdam	Ontvangst College van Eurocommissarissen en het Kabinet bij de start van het EU-Voorzitterschap	Koning, Koningin
Amsterdam	Bijwonen ondertekening lening Europese Investeringsbank aan Qredits	Koningin
Amsterdam	Nieuwjaarsontvangst Nederlandse genodigden	Koning, Koningin, Prinses Beatrix, Prinses Margriet, Professor Van Vollenhoven
Amsterdam	Nieuwjaarsontvangst Corps Diplomatique en Internationale Organisaties	Koning, Koningin, Prinses Beatrix, Prinses Margriet, Professor Van Vollenhoven
Rotterdam	Bijwonen lancering platform NLGroeit	Koningin
Ter Apel	Werkbezoek aan asielzoekerscentrum Ter Apel	Koning
Den Haag	Ontvangst Permanente Vertegenwoordigers VN	Koning
Davos	Bezoek aan World Economic Forum	Koningin
Utrecht	Bijwonen conferentie '60 jaar NOS journaal'	Koning
Brussel	Bijwonen openingsconcert EU-voorzitterschap	Koning, Koningin
Amsterdam	Bijwonen première filmserie 'Hollandse Meesters in de 21e eeuw'	Prinses Beatrix
Utrecht	Bijwonen bijeenkomst initiatiefgroep 'In Vrijheid Verbonden'	Prinses Beatrix
Delft	Bijwonen bijeenkomst decentrale duurzame energiebeweging	Koningin
Rotterdam	Bijwonen opening 45e International Film Festival Rotterdam	Koningin
Maarn	Voorlezen Nationaal Voorleesontbijt	Prinses Laurentien
Nootdorp	Bezoek aan initiatief 'De Uitdaging'	Koningin
Den Haag	Bijwonen openingsvoorstelling 15e Holland Dance Festival	Prinses Beatrix, Prins Constantijn, Prinses Laurentien
Amsterdam	Bijwonen 57e Internationale Concours Hippique Jumping Amsterdam	Prinses Beatrix

FEBRUARI

Elim	Bezoek aan Elim Energiek	Koning
Utrecht	Uitreiken prijzen Nederlandse Violconcoures	Prins Constantijn
Pakistan	Bezoek i.k.v. VN-functie	Koningin
Den Haag	Ontvangst Permanente Vertegenwoordigers VN	Koning
Leiden en Oegstgeest	Werkbezoek Passend Onderwijs	Koning
's-Hertogenbosch	Openen tentoonstelling 'Jheronimus Bosch - Visioenen van een genie'	Koning
Den Haag	Openen nieuw onderkomen UNICEF	Prinses Beatrix
Almere	Ontvangst boek 'Een Gouden Hart voor het Rode Kruis'	Prinses Margriet
Noord-Brabant	Streekbezoek aan Brabantse Wal	Koning, Koningin
Leiden	Werkbezoek aan Vereniging SchuldHulpMaatje Nederland	Koningin
Amsterdam	Bijwonen herdenking Februaristaking 1941	Koning

MAART

Haarlem	Bijwonen onthulling gerestaureerde interieur Kathedrale Basiliek Sint Bavo	Prinses Beatrix
Oegstgeest	Bijwonen bijeenkomst WOMEN Inc.	Koningin
Zeist	Bijwonen 8e jaarvergadering 'Global Alliance for Banking on Values'	Koningin
Amsterdam	Openen 10e European Breast Cancer Conference	Prinses Margriet
Amsterdam	Bijwonen viering '10 jaar Leerorkest'	Koningin
Parijs	Staatsbezoek aan Frankrijk	Koning, Koningin
Den Dolder	Bijdragen aan NLdoet	Prinses Beatrix, Leden Koninklijke Familie
Alphen aan den Rijn	Bijdragen aan NLdoet	Koning, Koningin
Vlaardingen	Bijwonen uitreiking Geuzenpenning 2016	Koningin
Vleuten	Openen 'Week van het Geld'	Koningin
Amsterdam	Uitreiken ECF Princess Margriet Award for Culture	Prinses Margriet, Prinses Laurentien
Den Haag	Uitreiken Militaire Willems-Orde aan Korps Commandotroepen	Koning, Koningin
Delft	Bijwonen uitreiking Prins Friso Ingenieursprijs	Prinses Beatrix, Prinses Mabel
Rotterdam	Bijwonen Congres psychosociale aspecten aangeboren hartafwijkingen	Prinses Margriet
Amsterdam	Openen Outsider Art Museum	Koningin
Fijnaart	Werkbezoek gewijd aan thuiszorg	Koning
Emmen	Openen Wildlands Adventure Zoo	Koning
Noordwijk	Bijwonen uitreiking Prijs Zakenvrouw van het Jaar	Koningin
Den Haag	Toespraak seminar 'Meedoen Geld(t)'	Koningin
Den Haag	Werkbezoek aan de Schilderswijk	Koning
Utrecht	Werkbezoek aan de Belastingdienst	Koning
Amsterdam	Bijwonen symposium 'Muziekeducatie doen we samen'	Koningin
Nieuwer ter Aa	Bezoek aan Dorpshuis 'Ons Genoegen'	Koningin
Zoetermeer	Werkbezoek aan Joint Sigint Cyber Unit	Koning

APRIL

Amsterdam	Toespraak bij opening SME Envoy Network	Koningin
Utrecht	Werkbezoek aan NS en ProRail	Koning
Beieren	Werkbezoek aan Beieren	Koning, Koningin
Amsterdam	Bijwonen première Roméo et Juliette	Koning
Zwolle	Bijwonen Koningsdagconcert	Koning, Koningin en Leden Koninklijke Familie
Bogotá	Openen 'Feria del Libro 2016' met openen Nederlands paviljoen	Prinses Laurentien
Den Haag	Bijwonen opening nieuw gebouw International Criminal Court	Koning
Den Haag	Ontvangst secretaris-generaal VN Ban Ki-moon	Koning, Koningin
Den Haag	Bijwonen 70e verjaardag Internationaal Gerechtshof	Koning
Den Haag	Openen nieuw gebouw Hoge Raad der Nederlanden	Koning
Oud-Vossemeeer	Openen Rooseveltcentrum	Prinses Beatrix
Amsterdam	Toespraak OESO-conferentie over financiële educatie	Koningin

Middelburg	Bijwonen uitreiking Four Freedoms Awards	Koning, Koningin, Prinses Beatrix
Den Haag	Uitblinkerslunch	Koning, Koningin
Amsterdam	Toespraak informele Ecofinraad	Koningin
Amsterdam	Openen Konings spelen	Koning, Koningin
Den Haag	Ontvangst president Widodo van Indonesië	Koning, Koningin
Amsterdam	Uitreiken World Press Photo	Prins Constantijn
Den Haag	Ontvangst Bloemenhulde van Garderegimenten	Koning
Zwolle	Meevieren Koningsdag	Koning, Koningin, Leden Koninklijke Familie
Stockholm	Bijwonen viering 70e verjaardag Koning Carl XVI	Prinses Beatrix

MEI

Amsterdam	Bijwonen Nationale Herdenking	Koning, Koningin
Rhenen	Bijwonen herdenking Militair Ereveld Grebbeberg	Prinses Margriet, Professor Van Vollenhoven
Amsterdam	Bijwonen Concert op de Amstel, afsluiting viering Nationale Bevrijding	Koning, Koningin
Wageningen	Bijwonen herdenking van de Capitulaties 1945	Professor Van Vollenhoven
Apeldoorn	Bijwonen start 99e Giro d'Italia	Koning
Rotterdam	Toespraak klimaatconferentie 'Adaptation Futures'	Koningin
Jordanië	Bezoeken Nederlandse troepen Air Task Force Middle East	Koning
Den Haag	Openen lustrumcongres Pensioenfederatie	Koningin
Utrecht	Bijwonen viering 100-jarig bestaan Hubrecht Instituut	Koning
Kopenhagen	Bijwonen 'Fourth Global Women Deliver Conference'	Koningin
Amsterdam	Diner Corps Diplomatique	Koning, Koningin, Prinses Beatrix, Prinses Margriet, Professor Van Vollenhoven
Utrecht	Bijwonen start activiteitenweek 'Kansen krijgen, kansen pakken'	Koningin
Eethen	Werkbezoek aan Akkerbouwbedrijf Branderhorst	Koning
Rotterdam	Verrichten doop ms Koningsdam	Koningin
Leiden	Bijwonen viering 250-jarig bestaan Maatschappij der Nederlandse Letterkunde	Koning
Amsterdam	Toespraak bestuursvergadering Europese Bankenfederaties	Koningin
Den Haag	Ontvangst Business Europe Council of Presidents	Koning
Amsterdam	Toespraak Innovation Summit The NextWomen en OPZIJ	Koningin
Den Haag	Bijwonen oratie nieuwe houder van de Prins Claus Leerstoel	Koningin
Brussel	Bijwonen concert Koningin Elisabethwedstrijd Piano	Koningin
Brussel	Toespraak voor Europees Parlement	Koning
Den Haag	Bijwonen Inspiring Fifty evenement	Koningin
's-Hertogenbosch	Startsein landelijke actie 'Klassiek Geeft', NPO radio 4	Koningin
Den Haag	Uitreiken Appeltjes van Oranje	Koning, Koningin, Prinses Beatrix
Eindhoven	Uitreiken Koning Willem I Prijs 2016	Koningin
Den Haag	Openen monumenten vliegveld Ypenburg	Professor Van Vollenhoven
Madrid	Openen overzichtstentoonstelling Jheronimus Bosch	Prinses Beatrix

JUNI

Eindhoven	Openen SingularityU The Netherlands	Koningin
Arnhem	Openen internationale Kunsttentoonstelling Sonsbeek 2016	Koning
Amsterdam	Bijwonen opening Holland Festival 2016	Koning, Koningin
Enschede	Werkbezoek gewijd aan armoede- en schuldenproblematiek	Koning
Amsterdam	Bijwonen Paleissymposium: 'Orchestras Alive'	Koning, Koningin, Prinses Beatrix
Eindhoven	Werkbezoek aan onderwijsprogramma 'Eigen Baas'	Koningin
Amsterdam	Bezoek aan Hartwig Medical Foundation	Koningin
Zeist	Bijwonen slotzitting Nationaal Comité 'Thank you Canada'	Prinses Margriet
Urk	Startsein voor de campagne Burendag	Koningin
Zeist	Bijwonen symposium 'Muscles2Meet'	Prinses Beatrix
Den Haag	Werkbezoek aan Taal aan Zee	Koningin
Leeuwarden	Bezoek aan Luchtmachtdagen	Professor Van Vollenhoven
Friesland	Streekbezoek aan Noardwest Fryslân	Koning, Koningin
Amsterdam	Opening Wereld Bloeddonordag	Koning
New York	Bezoek i.k.v. VN-functie	Koningin
Amsterdam	Uitreiken Zilveren Anjer	Prinses Beatrix
Den Haag	Werkbezoek aan Kabinet van de Koning	Koning
Smallingerland	Bezoek aan Kinderoncologisch Vakantiekamp	Prinses Margriet
Ermelo	Werkbezoek paralympische sporters Nationaal Hippisch Centrum	Prinses Margriet
Apeldoorn	Openen tentoonstelling 'Delfts blauw in de Paleistuinen'	Prinses Margriet, Professor Van Vollenhoven
Amsterdam	Openen conferentie 'World Association of Transgender Health'	Koningin
Den Haag	Ontvangst leden van de Johanniter Orde	Koning
Hilversum	Openen foto-expositie Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF	Prinses Beatrix
Mexico	Toespraak bij lancering Nationaal beleidsplan van inclusieve financiering in Mexico	Prinses Beatrix
San Francisco	Bezoek aan Silicon Valley i.k.v. VN-functie	Koningin
Den Haag	Werkbezoek aan Hoog Risico Beveiligingseskadron Koninklijke Marechaussee	Koning
Amsterdam	Werkbezoek aan projecten Jantje Beton	Prinses Beatrix
Zuidoost		
't Harde	Bezoek aan Vuursteuncommando	Koning
Den Haag	Bijwonen Nederlandse Veteranendag	Koning
Rotterdam	Bijwonen Concours Hippique International Officiel CHIO	Prinses Beatrix
Arnhem	Bijwonen afsluiting seizoen Introdans	Prinses Margriet
Bratislava Slowakije	Bijwonen opening Miró en Cobra tentoonstelling	Prinses Beatrix
Rotterdam	Bezoek Internationale Architectuur Biennale	Koning

JULI

Amsterdam	Opening Zomertentoonstelling Koninklijk Paleis Amsterdam	Koning
Den Haag	Officeel bezoek van President Pavlopoulos van Griekenland	Koning, Koningin
Amsterdam	Bijwonen opening Europees Kampioenschap Atletiek	Koning
Heemskerk	Werkbezoek aan Zorgboerderij 'De Reigershoeve'	Koning

Katwijk	Werkbezoek aan Katwijk
Nijmegen	Bijwonen 100e editie Vierdaagse Nijmegen

Koning
Koning

AUGUSTUS

Rio de Janeiro	Bijwonen opening Olympische Zomerspelen
Rio de Janeiro	Bijwonen Olympische Zomerspelen
Den Haag	Ontvangst medaillewinnaars Olympische Zomerspelen
Den Haag	Ontvangst voorzitter Duitse Bondsraad, de heer Tillich
Amsterdam	Bijwonen concert European Youth Orchestra
Indonesië	Bezoek i.k.v. VN-functie

Koning
Koning, Koningin
Koning, Koningin
Koning
Prinses Beatrix
Koningin

SEPTEMBER

Den Haag	Bijwonen dansevenement 'Free to Move' van het Prinses Beatrix Spierfonds
Oosterbeek	Openen tentoonstelling Airborne Museum Hartenstein
Kampen	Openen nieuwe wooncomplex 'Margaretha'
Amsterdam	Bijwonen jubileumconcert '50 jaar Jostiband'
Zaanstad	Openen Justitieel Complex Zaanstad
Den Haag	Ontvangst minister-president Netanyahu van Israël
Rio de Janeiro	Bijwonen Paralympische Zomerspelen
's-Hertogenbosch	Startsein Open Monumentendag 2016
Zeeland	Werkbezoek gewijd aan aquacultuur
Leeuwarden	Openen nieuw gebouwencomplex van de Fryske Akademy
Wassenaar	Openen Museum Voorlinden
Soesterberg	Werkbezoek aan de Explosieven Opruimingsdienst Defensie
Amstelveen	Bijwonen les over verzekeren voor ROC en MBO
Amsterdam	Bijwonen 10e editie Postcode Lottery Green Challenge
Oostwold	Bezoek aan multifunctioneel centrum de Gaveborg (winnaar Appeltje van Oranje)
Leermens	Werkbezoek gewijd aan gevolgen gaswinning
Leiden	Bijwonen opening 37e symposium van de Veerstichting
Apeldoorn	Ontvangst bewindspersonen met diner
Schiphol	Bijwonen viering 100-jarig bestaan Schiphol
Den Haag	Prinsjesdag
Oldebroek	Openen gerestaureerde molen 'De Hoop'
Den Haag	Ontvangst medaillewinnaars Paralympische Zomerspelen
Soesterberg	Bezoek aan Centrum voor Mens en Luchtvaart van de Koninklijke Luchtmacht
Den Haag	Bijwonen congres t.g.v. 30-jarig bestaan CoMensha
Den Haag	Bijwonen conferentie 'Future of Finance' van FMO
Rotterdam	Openen tentoonstelling 'Erasmus Experience'
Rotterdam	Werkbezoek aan Zadkine Startcollege
Zoetermeer	Bijwonen 10-jarig bestaan Stichting Piëzo
Rotterdam	Startsein project 'Alle kinderen moeten kunnen lezen'

Prinses Beatrix
Professor Van Vollenhoven
Prinses Margriet
Koning
Koning
Koning
Prinses Margriet
Professor Van Vollenhoven
Koningin
Prinses Laurentien
Koning
Koningin
Koningin
Koning
Koning
Prinses Beatrix
Prinses Beatrix
Koning, Koningin
Koning
Koning, Koningin
Prinses Beatrix
Koning en Prinses Margriet
Koning
Prinses Beatrix
Koningin
Koning
Koningin
Koningin
Prinses Laurentien

Basel	Toespraak bij bijeenkomst regelgevende instanties voor inclusieve financiering	Koningin
Arnhem	Bijwonen jubileumvoorstelling 45 jaar Introdans	Prinses Margriet en Professor Van Vollenhoven

OKTOBER

Utrecht	Openen tentoonstelling 'Mapping Australia'	Koning, Koningin
Rotterdam	Bijwonen opening Europees Verpleegkundig Congres over zorg voor ouderen	Koningin
Rotterdam	Bijwonen symposium t.g.v. 400-jarig bestaan Royal Vopak	Koning
Apeldoorn	Openen tentoonstelling 'Anna Paulowna'	Koningin
Enschede	Bijwonen congres t.g.v. 100-jarig bestaan Brandweer Nederland en bezoek Risk Factory	Koning
Amsterdam	Uitreiken Koninklijke Prijs voor Vrije Schilderkunst	Koning
Washington	Bijwonen jaarvergadering Internationaal Monetair Fonds en Wereldbank Groep	Koningin
Washington	Duisenberglezing	Koningin
Argentinië	Bezoek i.k.v. VN-functie	Koningin
Amsterdam	Werkbezoek aan Amsterdam Zuidoost	Koning
Zuidoost		
Wassenaar	Ontvangst Hertogin van Cambridge	Koning
Frankfurt	Opening Frankfurter Buchmesse, Vlaams-Nederlands Paviljoen	Koning
Amsterdam	Werkbezoek Vision 2020 aan afdeling oogheelkunde VU Medisch Centrum	Prinses Margriet
Eindhoven	Werkbezoek aan Dutch Design Week	Koningin
Best	Werkbezoek aan Philips	Koningin
Rotterdam	Bijwonen eerste regionale Groeikamer	Koningin
Twente	Streekbezoek aan Almelo en Noordoost Twente	Koning, Koningin
Apeldoorn	Werkbezoek aan Apenheul	Prinses Margriet
Australië	Staatsbezoek aan Australië	Koning, Koningin

NOVEMBER

Nieuw-Zeeland	Staatsbezoek aan Nieuw-Zeeland	Koning, Koningin
Den Haag	Bijwonen Nationaal Schoolontbijt	Prinses Beatrix
Putten	Openen gezondheidscentrum Da Costa	Prinses Margriet
Amsterdam	Bijwonen gala Stichting Dansersfonds '79	Prinses Beatrix
Egeïsche zee	Bezoek aan Marineschip Zr. Ms. De Ruyter in de Egeïsche Zee	Koning
Den Haag	Bijwonen viering 90-jarig bestaan buurtcentrum De Mussen	Koningin
Barneveld	Bezoek aan maatjesinitiatief 'Trots & Toekomst'	Koningin
New York	Bijwonen repetitie barokorkest en koor Koninklijk Conservatorium en The Juilliard School	Prinses Margriet en Professor Van Vollenhoven
Den Haag	Bijwonen jubileumbijeenkomst t.g.v. het 90-jarig bestaan van het Reumafonds	Prinses Beatrix
New York	Bijwonen 35th Peter Stuyvesant Ball	Prinses Margriet en Professor Van Vollenhoven
Den Haag	Ontvangst president Europees Hof voor de Rechten van de Mens	Koning

Voorschoten	Werkbezoek i.k.v. Dag van de Ondernemer	Koningin
New York	Bijwonen voorstelling Nederland Dans Theater	Prinses Margriet en Professor Van Vollenhoven
Schiphol	Openen Joint Inspection Center	Koning
Amsterdam	Bezoek t.g.v. 70-jarig bestaan COC Nederland	Koning
Enschede	Werkbezoek aan revalidatiecentrum 'Het Roessingh'	Koningin
Enschede	Bezoek aan Digitale Werkplaats	Koningin
Rotterdam	Bijwonen event NL4Talents voor internationale studenten	Koning
Vaticaanstad	Bijwonen opening Rembrandt tentoonstelling	Prinses Beatrix
Almere	Werkbezoek aan Almere	Koning
Amsterdam	Bijwonen symposium t.g.v. 100-jarig bestaan Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum	Prinses Beatrix
Amsterdam en andere locaties	Staatsbezoek van Koning Filip en Koningin Mathilde der Belgen	Koning, Koningin

DECEMBER

Den Haag	Uitblinkerslunch	Koning, Koningin
Den Bosch	Openen Jheronimus Academy of Data Science	Koningin
Amsterdam	Uitreiken Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs	Koningin
Waalre	Bezoek aan gemeenschapscentrum 'De Pracht' (winnaar Appeltje van Oranje)	Koningin
Amsterdam	Bijwonen Paleissymposium 'De Caraïben: uitdagingen voor een duurzame toekomst'	Koning, Koningin en Prinses Beatrix
Den Haag	Ontvangst Scouts i.k.v. beschermvrouwschap Scouting Nederland	Koningin
Leiden	Openen nieuw onderkomen Leidse instrumentenmakers School	Koning
Rotterdam	Bijwonen werkconferentie Pabo's	Koningin
Amsterdam	Uitreiken Erasmusprijs	Koning, Koningin en Prinses Beatrix
Amsterdam	Bijwonen voorstelling 'Spiritwalking' van het Nederlands Dans Theater	Koning, Koningin
Amsterdam	Bijwonen opnamen Kerst Muziekgala 2016	Koningin
Utrecht	Toespraak en bijwonen tweejaarlijks congres Handicap + Studie	Prinses Laurentien
Amsterdam	Bijwonen voorstelling 'Carré presenteert TOON 100 jaar'	Prinses Beatrix
Den Haag	Ontvangst voormalige Nederlandse Ambassadeurs	Koning, Koningin en Prinses Beatrix
Berlijn	Bezoek i.k.v. VN-functie en gesprek met G20 voorzitter Duitsland	Koningin
Mijdrecht	Werkbezoek aan Veenlanden College	Koning
Amsterdam	Uitreiken en bijwonen Prins Claus Prijs 2016	Prins Constantijn en leden Koninklijke Familie
Den Haag	Bijwonen 10 jaar Naturalisatiedag	Koning
Utrecht	Bezoek aan expertisecentrum gezondheidsverschillen Pharos	Koning
Den Haag	Ontvangst van Nobelprijswinnaar Ben Feringa	Koning
Wassenaar	Kersttoespraak	Koning

Colofon

Samenstelling	Dienst van het Koninklijk Huis en Rijksvoorlichtingsdienst
Vormgeving	ttwwoo, Creative Design Agency, Amsterdam
Druk	Koninklijke BDUprint
Copyright fotografie	ANP 6/7, 8/9, 12, 13, 12, 15, 16, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 86, 87, 89, 91, 93, 94, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 137, 139 Hollandse Hoogte 26, 64, 84, 111, 114, 141 Jan van de Langemaat, 17 Bart Homburg, 19 Mel Boas, 30 Frank van Beek, 51 Sonsbeek, 66 Jeroen van der Meyde, 73 Sjoerd Hilckmann, 79 Phil Nijhuis, 21, 82 Maarten Schuth, 85, 136, 138, 140, 144, 145 Prinses Beatrix Spierfonds, 88 Robin van Lonkhuijsen, 90 NOS*NSF, 92 Fryske Akademy, 95 Provincie Groningen, 98 Jorrit Lousberg, 99 Arne Dedert, 110 Stichting Praemium Erasmianum, 128 Eric Maas, 142
ISBN	978-90-824789-1-4

© 2017 Dienst van het Koninklijk Huis/Rijksvoorlichtingsdienst, Den Haag

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze zonder voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de Rijksvoorlichtingsdienst.

